

DIE ERNÄHRUNGSWIRTSCHAFT

GOSPODARKA WYŻYWIENIA

Mitteilungsblatt der Zentralkammer für die Gesamtwirtschaft im GG. Hauptgruppe Ernährung und Landwirtschaft
Wiadomości Centralnej Izby dla Ogólnej Gospodarki w GG. Główny Oddział Wyżywienia i Rolnictwa

Bezugspreis monatlich Zł 3.10 zuzügl. Trägerlohn bzw. Postzustellgebühren.
Erscheint jeweils zum 5. und 20. eines Monats. Bei höherer Gewalt oder sonstigen
Einwirkungen besteht für den Verlag keine Verpflichtung für eine Ersatzlieferung.
Anzeigenbedingungen: 1 mm hohe und 22 mm breite. Zeile 50 Or. Grundschrift
Nonpareille, Textspalte 1 mm Höhe und 94 mm Spaltenbreite Zl. 4.— Ern.
Grundpreise II. Preisliste Nr. 1. Briefanschr.: Agrarverlag, Krakau, Nürnbergstr. 5a.
Telefon 116 79 und 116 80

Pränumerata monatlich Zł 3.10 plus opłata za dostawę wzgl. za przesyłkę
pocztową. Ukazuje się 20 każdego miesiąca. W wypadku wyższej siły czy
Innych wpływów wydawnictwo nie ma obowiązku dawać odszkodowania.
Warunki ogłoszeń: wiersz 1 mm wys. i 22 szer. 50 gr. Pismo podstawowe Non-
pareille, szpaltła tekstowa 1 mm wys. i 94 szer. Zł 4.—. Zniżone ceny ogłoszeń
w Cenniku Nr. 1. Adres: Wydawnictwo Rolnicze. Krakau, Nürnbergstraße 5a.
Telefon: 116 79 i 116 80

Nr. 13

5. 7. 1942

Jahrgang - Rok II

Besitzerstückelung und Ernährungswirtschaft Rozdrobnienie ziemi a gospodarka wyżywienia

Die Schwierigkeiten der Ernährungswirtschaft im Generalgouvernement sind nicht zuletzt in der Tatsache begründet, daß hier vielenorts eine Bodenzerstückelung in kleine und kleinste Parzellen stattgefunden hat, wie man sie sonst nur in wenigen anderen Ländern zuweilen trifft. Die Ursache der Bodenzerstückelung geht vor allem auf die ursprüngliche Siedlungsweise und die Dreifelderwirtschaft zurück. Fand ein Besitzwechsel — beispielsweise durch Verheiratung —, der eine Landabgabe notwendig machte, statt, so wurde nicht ein einziges, größeres Stück abgegeben, sondern eben der Eigenart der extensiven Dreifelderwirtschaft wegen mußten dies drei kleinere Parzellen sein. Noch wesentlich ungünstiger wirkte sich die Dreifelderwirtschaft bei der Erbteilung aus, und zwar als Folge der meistens üblichen Naturalteilung. Jedem Erbberechtigten sollte möglichst in allen Gemarkungen ein Teil zugewiesen werden, um, entsprechend der Güte des Bodens der einzelnen Felder, niemand zu benachteiligen. Es liegt auf der Hand, daß durch die Erbteilung nicht nur der einzelne schließlich so wenig Land zur Verfügung hatte, daß es ihm kaum noch eine ausreichende Existenzgrundlage bot, ebenso schwer fällt ins Gewicht, daß die weit auseinanderliegenden Feldstücke eine rationelle Bearbeitung unmöglich machten und dazu, wie wir noch sehen werden, eine beachtliche Mehrarbeit notwendig war, um überhaupt die Bestellung vornehmen zu können. Noch ein anderes Moment verdient besondere Beachtung. Die schädlichen Folgen der Gemengelage kleiner und kleinster Parzellen äußern sich nicht nur in einem Zeitverlust und einem unproduktiven Arbeitsaufwand sowohl bei der Feldbestellung als auch bei der Ernte, sie bedingt vielmehr auch eine große Zahl von Feldwegen als Zufahrt zu den einzelnen Stücken, und schließlich geht noch weiteres Land durch die notwendige Anbringung von Grenzfurchen und Grenzfurchen der landwirtschaftlichen Nutzung verloren. Dies sei an einem einfachen Beispiel erläutert. Beträgt bei einem Grundstück das Verhältnis der Breite zur Länge 1 : 5, so beträgt bei einer Gesamtfläche von 1 ha die Grenzfurchenlänge 5,30 m je Ar. Bei einem Grundstück von der halben Größe ist der nichtgenutzte Grenzstreifen je Ar 7,60 m, bei einer Größe von 5 a bereits 24 m und bei 1 a sogar 53,60 m. Das sind natürlich Mittelwerte. Je nach Art des Terrains können diese größere und kleinere

Trudności w zakresie gospodarki wyżywienia w Generalnym Gubernatorstwie znajdują swój wyraz w znacznej mierze w objawie, który spotyka się czasami i to tylko w niewielu innych krajach, a mianowicie w znacznym rozdrobnieniu obszarów roli uprawnej na małe i najmniejsze parcele. Przyczyną rozdrobnienia ziemi jest przede wszystkim z dawien dawna stosowany sposób osiedlania się oraz gospodarka trójpolowa. Jeżeli zmiana posiadania następowiała — na przykład przez małżeństwo — i wymagała przekazywania ziemi, nie wydzielano jednolitego większego pola, lecz musiano zgodnie z zasadami ekstensywnej gospodarki trójpolowej wydzielić trzy parcele drobniejsze. Jeszcze znacznie mniej korzystnie odbijał się system gospodarki trójpolowej przy podziale spadkowym, a mianowicie wskutek najczęściej stosowanego t. zw. podziału naturalnego. Każdemu uprawnionemu spadkobiercy należało przydzielić część każdego rodzaju gruntów zależnie od dobroci gleby poszczególnych pól, tak, aby nikt nie był pokrzywdzony. Z tego widać jasno, że poszczególni spadkobiercy mieli w końcu tak mało ziemi do dyspozycji, że ta nie dawała dostatecznych podstaw egzystencji, a nie mniejsze utrudnienie polegało na tym, że daleko od siebie położone kawałki roli uniemożliwiały racjonalną uprawę. Ponadto, jak zobaczymy, potrzeba było znacznych dodatkowych wysiłków, ażeby w ogóle móc przedsięwziąć uprawę. Jeszcze inny moment zasługuje na baczniejszą uwagę. Szkodliwe skutki masowego nagromadzenia drobnych i najdrobniejszych parcel uwidoczniają się nie tylko w stracie czasu i niepotrzebnym, nieproduktywnym nakładzie pracy tak przy zasiewach, jak i przy żniwach, ale również w tym, że potrzeba o wiele więcej dróg polnych, które by umożliwiały dojazd do poszczególnych poletek, a ponadto marnuje się dla uprawy roli jeszcze więcej ziemi potrzebnej na miedze i rowy graniczne. Zbadajmy to na prostym przykładzie. Jeżeli długość kawałka roli ma się do jego szerokości tak, jak 5:1, to długość bruzdy granicznej wynosi przy powierzchni 1 ha 5,30 metrów na jeden ar. Przy kawałku gruntu o połowie tej powierzchni długość miedzy czy bruzdy wynosi 7,60 m na 1 ar, przy powierzchni roli o 5 arach już 24 metry na 1 ar, a przy powierzchni jednego ara aż 50,60 metry. To są oczywiście wielkości przeciętne. Zależnie od rodzaju gruntów mogą tu zachodzić mniejsze lub większe odchylenia. Już sto-

Unterschiede aufweisen. So ungünstig das Verhältnis von 1 : 5 an sich schon ist, im Generalgouvernement finden sich häufig noch viel größere Extreme. Feldstreifen von wenigen Metern Breite und einer Länge von 100, ja 200 Meter sind häufig zu finden. Rechnet man eine Grenzstreifenbreite von 35 cm (diese Zahl ist noch sehr niedrig

sunek długości do szerokości pola 5:1 jest sam w sobie niekorzystny, ale w Generalnym Gubernatorstwie spotyka się ogromną ilość o wiele bardziej krańcowych wypadków. Bardzo często znajduje się paski ziemi o szerokości kilku zaledwie metrów, a o długości 100 do 200 metrów. Jeżeli na szerokość bruzdy lub między granicznej liczy się 35 cm (taka szerokość jest bardzo niewielka, bo w praktyce szerokość nieużytkowanej między bywa jeszcze większa), to strata przy powierzchni jednego hektara podzielonego na 5 pól, każde o stosunku długości do szerokości 5:1, wynosi 210 metrów kwadratowych, a więc nieco powyżej 2 arów. Jeżeli jednak stosunek wymiarów dwudziestu pól wykrojonych z jednego hektara (po 5 arów) wynosi 1 : 20, to strata na ziemi uprawnej dochodzi do 735 metrów kwadratowych, a więc bez mała 7,5 arów albo 7,35 % całej powierzchni.

Rozrzuczone położenie pól

Zjawiskiem ubocznym rozdrobnienia stanu posiadania rolnego jest rozrzuczone położenie poszczególnych pól i znaczna ich odległość od obojścia. Jest to oczywiście znowu niekorzystne, albowiem z jednej strony utrudniony jest znacznie dozór i dbałość, z drugiej strony konieczny jest duży nakład pracy w celu pokonania długiej drogi dojazdowej, który może postawić od znakiem zapytania opłacalność pól daleko i na uboczu położonych. W czasopiśmie „Landarbeit“

podał Dr. Hesse wyniki badań w tym względzie. Zajął się on wpływem, jaki ma wzrastająca przeciętna odległość poszczególnych parcel od obojścia gospodarskiego na koszty robocizny z $\frac{1}{4}$ ha w rozmaitych gałęziach gospodarstwa. Dla uprawy zboża odległość pola od obojścia ma następujące znaczenie: jeżeli się przyjmie w badanych gospodarstwach odległość 1600 m za 100 %, i jeżeli do pokonania tej odległości potrzebnych jest 16 godzin i 30 minut, to przy przeciętnej odległości 500 m potrzeba będzie 92,15 % a przy odległości 4000 m — 117,67 % godzin pracy zaprzęgu. Za pomocą powyższych cyfr Dr Hesse przeprowadza dowód zmiennego wpływu, który wywiera zwiększająca się lub zmniejszająca się odległość pola od obojścia na koszty robocizny. Zwiększenie odległości między polem a obojściem powoduje opóźnienie pracy oraz podwyższenie wysiłku nieproduktywnej pracy w stosunku wzrost proporcjonalnym do odległości, co w wyniku powoduje znaczne podwyższenie kosztów przedsiębiorstwa.

W Generalnym Gubernatorstwie znajdujemy, zwłaszcza w Beskidach i na Podkarpaciu, nierzadko gospodarstwa o wielkości do 10 ha, które składają się z 50 i więcej oddzielonych od siebie parcel. Między nimi znajdują się kawałki mniejsze od 1 ara. Ażeby takie pola obrobić, trzeba wielokrotnie w ciągu dnia przechodzić ze sprzętem w rozmaitych kierunkach, co związane jest oczywiście z dużą stratą czasu. W tak silnie rozproszonych posiadłościach ekonomiczny stosunek między nakładem pracy a jej wynikiem jest żaden, a koszty robocizny i prowadzenia gospodarstwa muszą się obracać z konieczności w ramach nieopłacalnych.

Z powodów wyżej wymienionych intensyfikacja uprawy gruntów rozczłonkowanych jest, jeżeli nie niemożliwa, to wybitnie utrudniona. W poszczególnych wypadkach istnieje oczywiście możliwość, że i takie gospodarstwa pod względem technicznym są zagospodarowane intensywnie, przy bliższej obserwacji jednak zawsze się okaże, że nie mogą one równocześnie być prowadzone racjonalnie pod względem gospodarczym, ponieważ ogólny nakład pracy w stosunku do jednostki powierzchni uprawnej jest o wiele

Typische Hürzersplitterung im GG.

Pola w szachownicy w GG.

gegriffen, die effektive Breite des landwirtschaftlich ungenutzten Grenzstreifens dürfte praktisch noch größer sein), so ergibt sich auf dem Gebiet eines Hektars, der in 5 Felder aufgeteilt ist, bei einem Verhältnis von 1 : 5 ein Flächenverlust von 210 qm, also etwas mehr als 2 a. Beträgt das Verhältnis aber 1 : 20 bei 20 Feldern von je 5 a auf dem Hektar, so ist der Verlust mit 735 qm, also beinahe $7\frac{1}{2}$ a oder 7,35 % der Gesamtfläche anzusetzen.

Zerstreute Lage der Grundstücke

Eine Begleiterscheinung der Besitzerstücklung ist die zerstreute Lage der Grundstücke und ihre große Entfernung vom Hof. Das bringt natürlich neue Nachteile mit sich, denn einmal ist die Überwachung und Pflege sehr erschwert, zum anderen ist durch die zurückzulegenden Wegstrecken ein großer Arbeitsaufwand notwendig, der die Rentabilität solcher abseits liegenden kleinen Stücke oft ganz in Frage stellen kann. In der Schrift „Landarbeit“ führte Dr. Hesse eine diesbezügliche Untersuchung an. Er befaßte sich mit dem Einfluß der wachsenden durchschnittlichen Entfernungen der Parzellen vom Hof auf die Arbeitskosten je $\frac{1}{4}$ ha in den verschiedenen Betriebszweigen. Für den Getreidebau hat die Entfernung vom Hof die folgende Bedeutung: Setzt man den Abstand in den untersuchten Betrieben, der 1600 beträgt, gleich 100 und sind dafür 16 Stunden 30 Minuten erforderlich, so wird man für einen Durchschnittsabstand von 500 m nur 92,15 % und für einen Abstand von 4000 m 117,67 % der Gesamtstunden benötigen. Mit Hilfe dieser Zahlen erbringt Dr. Hesse den Beweis des wechselnden Einflusses, den die zu- oder abnehmende Entfernung zwischen Parzelle und Hof auf die Arbeitskosten ausüben kann. Eine Erhöhung des Abstandes zwischen Parzelle und Hof hat eine im selben Verhältnis steigende Verzögerung der Arbeit, eine im selben Verhältnis steigende Ausgabe für unproduktive Arbeit und damit eine Erhöhung der Betriebskosten zur Folge.

Im Generalgouvernement finden sich vorzugsweise in den Beskiden und im Beskidenvorland nicht selten Besitzungen von bis 10 ha, die 50 und mehr voneinander getrennte Parzellen aufweisen. Darunter sind oft Stücke von

weniger als 1 a Größe. Um solche Besitzungen zu bewirtschaften, muß mehrmals am Tage mit den Geräten in verschiedener Richtung hin und her gegangen werden, was natürlich mit einem großen Zeitverlust verbunden ist.

Aus den bereits angeführten Umständen ist eine Intensivierung der Kulturen bei zerstückeltem Grundbesitz wenn nicht unmöglich, so doch zumindest außerordentlich erschwert. Es ist natürlich in Einzelfällen immer möglich, daß solche Betriebe technisch gesehen durchaus intensiv sind, bei einer näheren Betrachtung wird sich aber immer wieder ergeben, daß sie nicht zu gleicher Zeit auch wirtschaftlich rationell sein können, da der Gesamtarbeitsaufwand je Flächeneinheit viel zu groß ist und von einer wirklichen Rentabilität daher nicht die Rede sein kann.

Ein weiterer Nachteil der Besitzerstückelung liegt in der Unmöglichkeit der Verwendung neuzeitlicher landwirtschaftlicher Maschinen. Bei dem gegenwärtigen Stand der Technik, insbesondere in der Landwirtschaft, kann auf die Maschinenarbeit nicht mehr verzichtet werden. Wo Maschineneinsatz möglich ist, wird er erfolgen, allein schon deshalb, weil die Menschenarbeit im Laufe der Zeit immer teurer geworden ist. Auch in dieser Hinsicht gilt daher der Satz von der Rentabilität des zersplitterten Besitzes, da diese Stücke ein Vielfaches an teurer menschlicher Arbeitszeit und Arbeitsleistung erfordern.

Ein besonderes Problem in diesem Rahmen ist die Durchführung der gerade im Generalgouvernement so dringend notwendigen wasserwirtschaftlichen Maßnahmen, insbesondere von Meliorationsarbeiten. Es liegt auf der Hand, daß es sich organisatorisch wesentlich einfacher durchführen läßt, ein einziges großes Landstück zu meliorieren als eine große Zahl kleiner Parzellen, selbst wenn diese einheitlich durchgeführt wird.

Bedeutung der Zusammenlegung

Es kann abschließend festgestellt werden, daß die Zusammenlegung und damit die Beseltigung des zerstückelten Landbesitzes eines der wirksamsten Mittel einer zielbewußten Agrarpolitik zur Erhaltung und Festigung des landwirtschaftlichen Klein- und Mittelbesitzes ist. Es wäre überflüssig, lange Betrachtungen über die Kostenfrage solcher Maßnahmen vorzunehmen, denn die zwar zunächst auflaufenden Beträge werden durch die Ertrags- und Wertsteigerungen mehr als gedeckt. Wenn daher im Generalgouvernement seitens der Hauptabteilung Ernährung und Landwirtschaft die Grundstückszusammenlegung bereits seit langem tatkräftig betrieben wird, so hat dies zwei gleichmäßig hervorstechende Vorteile: Einmal wird dem Bauern damit geholfen, seinen Betrieb lebensfähig zu gestalten beziehungsweise die Rentabilität des Hofes zu steigern, zum anderen kommt die Leistungssteigerung der betreffenden landwirtschaftlichen Betriebe in einer wesentlichen Erzeugungssteigerung zum Ausdruck, die für den Erzeuger von Vorteil ist und mithilft, der Bevölkerung des Generalgouvernements die Ernährungsgrundlage zu sichern. Hp.

za duży i nie może być mowy o jakiegokolwiek rentowności.

Dalsza szkoda wynikająca z rozdrobnienia gruntów polega na niemożliwości użycia nowoczesnych maszyn rolniczych. Przy dzisiejszym stanie techniki nie można, zwłaszcza w rolnictwie, zrezygnować z pracy maszynowej. Gdzie użycie maszyny jest możliwe, zawsze należy z tego skorzystać, chociażby dlatego, że praca ludzka z biegiem

Dwutygodnik

32 stron

WZOROWA GOSPODARKA

Można zamawiać przez

WYDAWNICTWO ROLNICZE

KRAKAU, NURNBERGSTR. 5a

Telefon:

11679, 11680

czasu podróżowała. Także więc w tym względzie miarodajny jest wyżej wyprowadzony wniosek o nierentowności gospodarstw rozproszkowanych, ponieważ poletka wymagają zastosowania drogiej pracy ludzkiej i ludzkiego wysiłku.

Specjalnym problemem jest w tych ramach przeprowadzenie w Generalnym Gubernatorstwie tak potrzebnych robót wodno-melioracyjnych. Jasne jest jak na dłoni, że zorganizowanie melioracji jednego dużego obszaru roli jest o wiele łatwiejsze, aniżeli melioracja dużej ilości małych parcel, nawet przy jednolitym wykonaniu.

Znaczenie komasacji

Reasumując można stwierdzić, że komasacja i tym samym usunięcie rozczłonkowanych gospodarstw rolnych jest jednym z najskuteczniejszych środków świadomej polityki agrarnej na drodze do utrzymania i umocnienia średniego i drobnego rolnictwa. Byłoby zbędne zastanawiać się nad kosztami robót komasacyjnych, albowiem zyski osiągnięte już w najbliższej przyszłości oraz podniesienie się wartości gruntów pokryją z nadatkiem poniesione koszty. Jeżeli tedy ze strony Wydziału Głównego Wyżywienia i Rolnictwa czyni się starania w kierunku komasacji gruntów w Generalnym Gubernatorstwie, ma się dwie równorzędne korzyści na oku: po pierwsze dopomoże się rolnikowi do utrzymania jego gospodarstwa przy życiu względnie do podniesienia jego rentowności, po wtóre zaś wzmożenie wydajności odnośnych gospodarstw rolnych uwidoczni się w zwiększonej ilości produktów, co przynosi korzyść i producentowi i pomaga do zapewnienia ludności Generalnego Gubernatorstwa podstaw jej wyżywienia.

Gemüseanbauflächen im GG Powierzchnie uprawy warzyw w GG

Nach der von der Regierung des Generalgouvernements, Staatssekretariat, Statistisches Amt, im Jahre 1941 durchgeführten Bodenbenutzungserhebung wurden im Generalgouvernement mit Ausnahme des Distrikts Galizien 28 024 ha mit Freilandgemüse bebaut. Davon entfielen auf die Distrikte

Krakau	6 243 ha
Warschau	11 228 ha
Lublin	4 856 ha
Radom	5 697 ha

Na podstawie badań nad użytkowaniem gleb, przeprowadzonych w roku 1941 przez Urząd Statystyczny przy Sekretariacie Stanu Rządu Generalnego Gubernatorstwa stwierdzono, że na terenie Gubernatorstwa z wyjątkiem Okręgu Galicja warzywa uprawiano na powierzchni 28 024 ha. Przy czym na poszczególne Okręgi przypada:

okręg krakowski	6 243 ha
okręg warszawski	11 228 ha
okręg lubelski	4 856 ha
okręg radomski	5 697 ha

Mit diesen Zahlen kommt deutlich der Erfolg einer planmäßig vorangetriebenen Anbauausweitung zum Ausdruck, denn die Schätzungszahlen 1940 für das gleiche Gebiet beliefen sich auf rund 18 000 ha.

Auffallend ist die große Gemüseanbaufläche des Distrikts Warschau. Hier befindet sich ein riesiges geschlossenes Anbaugelände im Westen der Stadt Warschau. Schon die westlichen Vorstädte weisen fast nur Gemüsebaubetriebe, daneben auch noch gemischte Gärtnereien (Blumen und Gemüse) auf. Außerhalb der Stadtgrenze in westlicher Richtung lockert sich zwar der Anbau allmählich auf, jedoch bleibt der Charakter eines starken Gemüseanbaugesbietes unverkennbar bis an die Grenze des Kreises Warschau-Land erhalten. Die Stadt Warschau besitzt eine Gemüseanbaufläche von 758 ha, der Kreis Warschau-Land eine solche von 4 956 ha. Vergleichsweise hierzu sei die nutzbare Ackerfläche des Kreises Warschau-Land genannt, die 84 180 ha beträgt. Einzelne Gemeinden haben besonders starken Anteil an der Gemüseerzeugung. So werden in Bliżne 639 ha mit Gemüse bebaut (= fast $\frac{1}{2}$ der nutzbaren Ackerfläche der Gemeinde). Andere Gemeinden mit starkem Gemüsebau sind Falenty (634 ha), Jeziorna (205 ha), Młociny (219 ha), Okęcie (431 ha), Ożarów (479 ha), Skorosze (314 ha), Wilanów (508 ha).

Ein weiteres Gemüseanbauzentrum befindet sich im Distrikt Krakau. Im Bereich der Stadt Krakau werden 277 ha, im Bereich des Kreises Krakau-Land 596 ha mit Gemüse bestellt. Der anschließende, nördlich gelegene Kreis Miechow weist eine Anbaufläche von 1 358 ha auf.

Sichere Zahlen über den Gemüseanbau im Distrikt Galizien liegen noch nicht vor. Der Anbau muß früher sehr erheblich gewesen sein, denn nach dem Zahlenmaterial der früheren polnischen Landwirtschaftskammer sollen in der Zeit vor dem Kriege 60 000 ha mit Gemüse bestellt worden sein. Während der 2 Jahre sowjet-russischer Herrschaft wurde der Gemüsebau jedenfalls bis auf geringen Umfang in der Nähe der Städte ziemlich vernichtet. Erst in diesem Jahre findet wieder stärkerer Anbau, auch Feldgemüsebau, statt. Die Gesamtanbaufläche dürfte mit annähernd 10 000 ha anzunehmen sein.

Die Gemüseanbaufläche wird im Zuge einer planmäßigen Erweiterung des Anbaues in diesem Jahre eine weitere Vergrößerung erfahren. Sie wird dieses Jahr durch eine besondere Gemüseanbauerhebung festgestellt, bei der erstmalig auch die Anbauflächen der einzelnen Gemüsearten gesondert aufgenommen werden.

Liczby te dobitnie wyrażają skutki planowo przeprowadzonego rozszerzenia uprawy, dane bowiem szacunkowe z roku 1940 wykazują na tym samym obszarze ok. 18 000 ha.

Uderzająco duża jest powierzchnia uprawy warzyw w okręgu warszawskim. Na zachód od Warszawy znajduje się olbrzymi zwarty rejon uprawowy. Już na przedmieściach zachodnich spotyka się prawie wyłącznie gospodarstwa warzywnicze, a także i warzywniczko-ogrodnicze (kwiaty i warzywa). Wprawdzie poza granicami miasta w kierunku zachodnim uprawa ich ulega stopniowemu rozdrobnieniu, to jednak charakter rejonu wybitnie warzywniczego utrzymuje się w sposób widoczny aż do granic powiatu warszawskiego. Miasto Warszawa liczy 758 ha powierzchni uprawy warzyw, powiat warszawski zaś 4 956 ha. Dla porównania wspomnijmy, że powierzchnia użytkowana rolniczo na terenie powiatu warszawskiego obejmuje 84 180 ha. Poszczególne gminy biorą szczególnie znaczny udział w produkcji warzyw. Tak np. Bliżne uprawia 639 ha pod warzywami (co się równa $\frac{1}{2}$ powierzchni użytkowanej rolniczo w gminie). Spośród innych gmin o nasilonej uprawie warzyw wymieńmy następujące: Falenty (634 ha), Jeziorna (205 ha), Młociny (219 ha), Okęcie (431 ha), Ożarów (479), Skorosze (314 ha), Wilanów (508 ha).

Inny ośrodek uprawy warzyw znajduje się w okręgu krakowskim. Na terenie miasta Krakowa uprawia się warzywa na przestrzeni 277 ha, w powiecie zaś krakowskim uprawa ta obejmuje 596 ha. Przyległy powiat miechowski, położony na północ, wykazuje powierzchnię uprawy 1 358 ha.

Co do okręgu Galicja nie posiadamy jeszcze dokładnych danych. Dawniej uprawa warzyw musiała tam być jednak bardzo nasiloną, według bowiem materiałów statystycznych byłej polskiej Izby Rolniczej w okresie przedwojennym pod uprawą warzyw znajdowało się ok. 60 000 ha. Podczas dwuletniej okupacji sowieckiej uprawę warzyw zredukowano do niewielkiego rejonu w pobliżu miast. Dopiero w roku bieżącym uprawa warzyw znowu zyskuje na sile, to samo dotyczy połowej uprawy warzyw. Ogólną przestrzeń uprawy na tym terenie można by przyjąć w przybliżeniu na ok. 10 000 ha.

Powierzchnia uprawy warzyw w drodze planowego jej rozszerzenia dozna w roku bieżącym dalszego powiększenia. Specjalne badania przeprowadzone w roku bieżącym pozwolą ją ustalić, przy czym po raz pierwszy wyodrębni się powierzchnie poszczególnych rodzajów warzyw.

Nahrungsmittelerzeugung u. Wirtschaftsdünger Artykuły żywienia a nawozy gospodarskie

Bei der Durchführung eines intensiven Landbaues, der heute für das gesamte Gebiet des Generalgouvernements angestrebt wird — gilt es doch die Ernährung der in diesem Raum lebenden Menschen sicherzustellen —, hat es sich als eine unumgänglich notwendige Voraussetzung erwiesen, die Bodengüte insgesamt zu verbessern, um dadurch nicht nur die Ertragsmenge zu erhöhen, sondern auch den Anbau anspruchsvollerer Kulturpflanzen zu ermöglichen. Neben anderen Bodenverbesserungsarbeiten wie Tiefpflügen, Melioration usw. wird immer eine zweckentsprechende Düngung notwendig sein. In den letzten Jahrzehnten hat die Anwendung von Handelsdünger immer größere Ausmaße angenommen und der wirtschaftseigene Dünger ist darüber etwas ins Hintertreffen geraten. Es sollen hier nun keineswegs die unleugbaren Vorzüge des Handelsdüngers bestritten werden, ohne den eine intensive Landwirtschaft nur sehr schwer auskommen kann. Tatsache jedoch ist es, daß sich mit künstlichem Dünger allein ein hoher Ertrag auf die Dauer nicht erzielen läßt.

Intensywna uprawa roli, do jakiej zmierzają wysiłki rolnictwa w całym Generalnym Gubernatorstwie, ma zapewnić wyżywienie zamieszkałej tamże ludności. Nieodzownym warunkiem przeprowadzenia intensyfikacji uprawy jest polepszenie ogólne gleby, by nie tylko zwiększyć tą drogą produkcję rolną, lecz umożliwić także uprawę kultur, mających większe wymagania. Obok innych prac, zdążających do poprawienia gleby, jak głęboka orka, melioracje itd., konieczne jest również racjonalne jej nawożenie. Nawozy sztuczne zyskały sobie w ostatnich dziesięcioleciach coraz to większe prawo obywatelstwa i usunęły przez to na dalszy plan nawozy, wytwarzane we własnym gospodarstwie. Nie zamierzamy tu obniżyć niezaprzeczonych zalet nawozów sztucznych, bez których nie może się obejść żadne intensywnie prowadzone gospodarstwo rolne. Jest jednak faktem, iż przy pomocy samych tylko nawozów sztucznych nie można przez dłuższy czas uzyskiwać wysokich plonów. Długoletnie doświadczenia, przeprowadzane nad nawożeniem, wykazały powolne zmniejszanie się plo-

Langjährige Düngungsversuche haben ergeben, daß die Ertragsleistung der Böden, die mit genügenden Mengen Handelsdünger gedüngt wurden, langsam zurückging, wenn nicht ständig organische — als solche kommen vorzugsweise wirtschaftseigene Dünger infrage — gegeben wurden. Untersuchungen solcher einseitig gedüngter Böden haben gezeigt, daß die die Fruchtbarkeit des Bodens bedingenden Eigenschaften zum großen Teil verloren gegangen waren und ein beachtlicher Aufwand an Mühe und Sorgfalt notwendig war, den ursprünglichen Fruchtbarkeitszustand wieder herzustellen.

Nur so leicht kann der Landwirt bei falscher Wirtschaftsweise seinen Acker zerstören. Die damit verbundene geringere Ertragsfähigkeit kann zwar für einige Zeit durch Anwendung großer Düngermengen, besten Saatgutes sowie durch intensive Bodenbearbeitung ausgeglichen werden, allein nach einiger Zeit wird der Boden dann vollends versagen. Eine wirklich sachgemäße Düngung, die auf lange Sicht arbeitet, muß daher anstreben, den Boden und seine Eigenschaften zu verbessern und die Güte der Pflanzenerträge auf die Dauer in ihrer Höhe zu sichern, oder wo es möglich ist, auch noch zu steigern. Bei der Düngung sind solche Stoffe zu bevorzugen, die auch die Eigenschaft haben, den Boden zu verbessern und zu verjüngen. In jeder Landwirtschaft fallen eine Reihe solcher Bodendünger an, deren wichtigste die sogenannten Humusdünger sind.

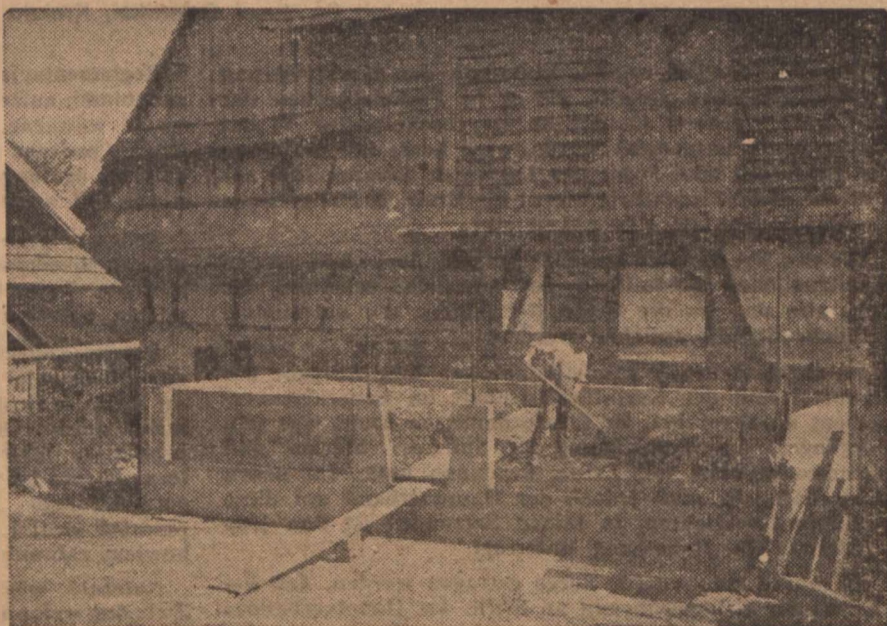
Stallmist, Mehrungsmist, Kompost, Jauche u. Gülle sind im besonderen zu den Wirtschaftsdüngern zu rechnen. In früheren Zeiten war man der Ansicht, daß dieser Wirtschaftsdünger den Pflanzen die Nährstoffe liefere, deren sie zu ihrem Wachstum bedürfen. In neuerer Zeit erst hat man seine besondere Bedeutung erkannt, die in einer Anreicherung von Humus im Boden besteht, der seinerseits wieder dem Bakterienleben als einer wichtigen Voraussetzung für das Gedeihen der Pflanzen die Grundlage gibt. Daneben lockert er den Boden auf, macht ihn wasserhaltender und schützt vor Auswaschung wichtiger Mineralien.

Ein Dünger, von dem man alle diese Eigenschaften erwartet, fordert natürlich auch eine entsprechende Behandlung. Der Stallmist ist allein noch kein Dung. Dieser entsteht vielmehr erst in einem gewissen Stadium der Verrottung. Über die richtigste und zweckentsprechendste Art der Aufbereitung gibt jedes Handbuch umfassende Auskunft. Jeder Boden erfordert eine andere Zusammensetzung des Düngers, umso mehr sollte man seiner Behandlung Aufmerksamkeit schenken. Wenn dieses auch zunächst als eine mühsame und unerquickliche Arbeit erscheint, der Erfolg für die Bodenverbesserung und die gesteigerten Erträge gleichen das bei weitem aus.

Neben dem Wirtschaftsdünger ist auch die Gründung von Bedeutung. Auch sie reichert im Boden Humus an. Außerdem geht das in der Pflanze enthaltene Eiweiß durch die Zersetzung langsam in Ammoniak und als Endstufe schließlich in Salpeter über. Die Gründung ist vor allem bei sandigen Böden wichtig, da sie bereits im Wachstumsstadium der Pflanzen das Ausdörren des Bodens und damit dessen Wertminderung verhütet.

Wie bereits erwähnt, verlangt ein allen Anforderungen entsprechender Wirtschaftsdünger ein gewisses Maß an Pflege. Aber gerade im Generalgouvernement dürfte die hierbei aufzubringende Arbeitsleistung kein Problem sein, leben doch nicht weniger als 71 % der Bevölkerung auf dem Lande, gegenüber nur 31 % im Reich. Es müßten

nów gleb, nawożonych dostatecznymi wprowadzie ilościami nawozów sztucznych, jednak bez stałego dodatku nawozów organicznych — a jako takie wchodzą przede wszystkim w rachubę nawozy, wyprodukowane we własnym gospodarstwie. Badania tego rodzaju jednostronnie nawożonych gleb dowiodły, że gleba taka traci z czasem właściwości, powodując jej urodzajność; potrzeba dużo trudu i pracy, by przywrócić ją znowu do poprzedniego stanu żyzności. Zła gospodarka łatwo doprowadzić może do całkowitego wyniszczenia roli. Zmniejszoną wydajność plonów można wprowadzić wyrównać przez pewien okres czasu, stosując większe dawki nawozów, najlepszej jakości materiał siewny oraz uprawiając intensywnie glebę, metoda ta zawiadzie jednak z czasem zupełnie. Przy prawdziwie racjonalnym nawożeniu, pracując na dalszą metę, dążymy do poprawienia gleby i jej właściwości, oraz do utrzymania przez dłuższy okres czasu wysokich i dobrych plonów, a nawet, o ile to możliwe, do zwiększenia ich wydajności. Przy nawożeniu należy dać pierwszeństwo materiałom, posia-

Die vorbildliche Düngerstätte

Wzorowa gnojownia

dającym własność zasilania i odmładzania gleby. W każdym gospodarstwie wiejskim nie trudno uzyskać będzie cały szereg tego rodzaju nawozów, z których najważniejszymi są t. zw. nawozy próchniczne.

W szczególności obornik, obornik sztuczny, kompost, gnojówkę i gnojownicę zaliczamy do nawozów, produkowanych we własnym gospodarstwie. W dawniejszych czasach panował pogląd, że nawozy te dostarczają roślinom koniecznych do rozwoju substancji odżywczych. Właściwą rolę nawozu z własnego gospodarstwa poznano dopiero w nowszych czasach: wzbogacają one glebę w próchnicę, stanowiącą podstawę życia drobnoustrojów, niezbędnych dla rozwoju roślin. Próchnica przyczynia się do rozluźnienia gleby, chroni przed wypłukaniem z niej ważnych składników mineralnych i powoduje, że gleba zatrzymuje w sobie większą ilość wody.

Nawóz, od którego oczekujemy wszystkich tych przymiotów, wymaga oczywiście odpowiedniego obchodzenia się z nim. Obornik nie jest jeszcze nawozem; ten powstaje dopiero w pewnym stadium przegnicia. Każda gleba wymaga innego składu nawozu; tym bardziej więc należy zwrócić uwagę na odpowiednie obchodzenie się z nim.

Duże znaczenie, obok nawozu z własnego gospodarstwa, posiada również nawożenie zielone, wzbogacające glebę w próchnicę. Wskutek rozkładu roślin białko w nich zawarte przechodzi powoli w amoniak, a wreszcie w salętrę. Nawożenie zielone odgrywa dużą rolę przy uprawie gleb

also in jedem Betrieb genügend Arbeitskräfte vorhanden sein, die zur Düngeraufbereitung eingesetzt werden könnten. Ist erst einmal von jedem einzelnen Landwirt die Bedeutung des Wirtschaftsdüngers voll erkannt, so wird sich das sehr bald in einer Erhöhung der Erträge äußern und somit einen wertvollen Beitrag an der Ernährungswirtschaft des Weichselraumes darstellen.

OSZCZĘDNA GOSPODARKA pomnaża ZAPASY

Brennereien erhalten Kredite Kredyty dla gorzelń

Von Dr. Josef Odenthal, Krakau

Den Brennereien werden innerhalb der Marktordnung größere Aufgaben gestellt, als es in Vorkriegszeiten der Fall war. Während damals im Durchschnitt nur $\frac{1}{3}$ des Brennrechtes ausgenutzt wurde, wird heute die Erfüllung des 100%igen oder sogar des 110%igen Brennrechtes angestrebt, soweit irgendwie hierzu die Ernte und allgemeine Ernährungslage die Möglichkeit gibt.

Die den Brennereien gestellte Aufgabe darf nicht an den unzulänglichen Geldmitteln des einzelnen scheitern. Es muß also da, wo die Geldmittel fehlen, die notwendige geldliche Beihilfe gesichert werden.

Im abgelaufenen Wirtschaftsjahr hat diese Aufgabe der Hauptverband der Kartoffelwirtschaft im Generalgouvernement durchgeführt. Er führte damit zu Ende, was sein Vorgänger, die Vereinigung der Spiritus-, Stärke- und Sirupproduzenten, mit Erfolg begonnen hatte. Im neuen Wirtschaftsjahr muß jedoch der Hauptverband auf diese Betätigung verzichten. In seinen Satzungen ist ihm jede wirtschaftliche Betätigung untersagt.

Es mußte daher dafür Sorge getragen werden, daß bezüglich der Geldgewährung an Stelle des Hauptverbandes eine andere wirtschaftlich ausgerichtete Vereinigung der Brennereien trat. Diese müßte für den einzelnen gegenüber den geldgebenden Banken die geforderte Sicherheit bieten, wenn der einzelne zwar vertrauenswürdig und bereit zur Mitarbeit, mit den Maßstäben der Bank gemessen aber zu schwach war. Mit anderen Worten: es mußte gesichert bleiben, daß die Allgemeinheit der Brennereien in ihrer zusammengeschlossenen Stärke den einzelnen stützt, wosson Kraft nicht ausreicht. So erfordert es marktordnerisches Denken.

Es wurde zunächst daran gedacht, eigens zu diesem Zweck eine Genossenschaft der Brennereien zu gründen. Die Vorarbeiten wurden auch in dieser Richtung vorangetrieben. Dann schob sich aber eine andere Lösung in den Vordergrund, welche alle Vorteile auf ihrer Seite hatte, ohne den Nachteil einer Neugründung mitzubringen.

Von Vorkriegszeit her besteht die Vereinigung der Spiritusproduzenten. Sie ist ein Zwangszusammenschluß aller Brennereien mit wirtschaftlicher Zielsetzung. Alle Brennereien des Generalgouvernements sind mit einer Einlage an ihr beteiligt. Die Vereinigung besitzt Vermögen und flüssige Mittel. Sie steht unter deutscher kommissarischer Leitung.

Damit waren alle Voraussetzungen gegeben. Die Vereinigung war sofort einsatzfähig. Sie war vor allem zur Übernahme der ihr gestellten Aufgaben befähigt, ohne daß dadurch die Brennereien die geringste Belastung erführen. Es war lediglich erforderlich, eine marktordnerische Zusammenarbeit mit dem Hauptverband sicherzustellen.

piaszczystych, zapobiegając w okresie rozwoju roślin przesuszeniu gleby, a tym samym umniejszeniu jej wartości.

Jak już wspomnieliśmy, nawóz wytworzony we własnym gospodarstwie, o ile ma sprostać stawianym mu żądaniom, wymaga starannej pielęgnacji. Praca, jaką należy przy tym wykonać, nie powinna stanowić, specjalnie w Generalnym Gubernatorstwie, trudnego do rozwiązania problemu, bo przecież nie mniej, niż 71% całej ludności (wobec 31% w Rzeszy) stanowi ludność wiejska; w każdym gospodarstwie znajdzie się więc dostateczna ilość sił roboczych do pracy, związanej z przygotowaniem nawozu.

Reglamentacja rynku stawia gorzelnie przed większymi zadaniami, aniżeli to miało miejsce przed wojną. Wyzyskiwano wówczas przeciętnie tylko $\frac{1}{3}$ prawa do pędzenia wódki, podczas gdy obecnie, jeżeli tylko pozwalają na to zbiory i ogólne warunki żywienia, zmierza się do osiągnięcia 100, a nawet 110%.

Zadania, postawione gorzelniom, nie mogą rozbijać się o brak środków pieniężnych u poszczególnych przedsiębiorców. Tym, którzy ich nie posiadają w dostatecznej mierze, należy zapewnić konieczną pomoc finansową.

Przeprowadzeniem tego zadania w Generalnym Gubernatorstwie zajął się w ubiegłym roku gospodarczym Główny Związek Gospodarki Ziemiakami. Doprowadził on do końca dzieło, zapoczątkowane pomyślnie przez swego poprzednika, jakim było Zjednoczenie Producentów Spirytusu, Skrobi i Syropu. Z nadejściem jednak nowego roku gospodarczego Główny Związek zmuszony jest zaprzestać swojej działalności w tej dziedzinie, statut jego bowiem zabrania wszelkich czynności gospodarczych.

Należało więc postarać się, aby w miejsce Głównego Związku wstąpiło inne gospodarczo zorganizowane zrzeszenie gorzelni, które by zapewniło uzyskanie potrzebnych kapitałów. Zrzeszenie to musiałoby dawać gwarancję udzielającym pożyczek bankom za poszczególnych producentów, w razie jeżeliby ci ostatni, jakkolwiek godni zaufania i gotowi do współpracy, byli jednak na miarę banków zbyt słabi finansowo. Innymi słowy: należy dać pewność, iż ogół gorzelni wesprze swą zwartą siłą poszczególnego producenta tam, gdzie jego własne siły okazują się niewystarczające. Wymaga tego reglamentacyjny sposób myślenia.

Celem osiągnięcia tego zamierzano początkowo założyć umyślnie w tym celu osobne stowarzyszenie gorzelni i rozpoczęto nawet wstępne prace w tym kierunku. Następnie jednak wysunięto inny projekt, posiadający wszelkie zalety, a zezwalający na uniknięcie niekorzystnego zakładu nowego stowarzyszenia.

Jeszcze z czasów przedwojennych istnieje Związek Producentów Spirytusu. Jest on zrzeszeniem przymusowym wszystkich gorzelni o celach gospodarczych; wszystkie gorzelnie na terenie całego Generalnego Gubernatorstwa posiadają w nim udziały. Związek ten posiada własny majątek oraz płynną gotówkę, pozostaje zaś pod niemieckim zarządem komisarycznym.

Istnieją więc wszelkie warunki do natychmiastowego urzeczywistnienia projektu. Związek jest w możności przyjęcia postawionych mu zadań, bez nakładania najmniejszych nawet ciężarów na gorzelnie. Potrzeba było tylko zapewnić sobie współpracę Związku Głównego w zakresie uporządkowania rynku.

Die marktordnerische Bindung hat für die Brennerei gleichzeitig einen nicht zu übersehenden Vorteil. Sie bringt die Brennerei in ständige, unmittelbare Berührung mit ihrem Kreislandwirt. Denn entsprechend dem Aufbau des Hauptverbandes kann ein Antrag auf Kredit nicht unmittelbar beim Hauptverband oder bei der Vereinigung gestellt werden. Der Antrag muß vielmehr an den zuständigen Kreislandwirt gerichtet werden. Damit wird erreicht, daß der Kreislandwirt sich auch in geldlicher Hinsicht über die ihm zugehörigen Brennereien ein klares Bild macht. Der Anfang auch für die praktische Mithilfe des Kreislandwirts ist damit gegeben.

Die Geldgewährung, welche von der Vereinigung durchgeführt bzw. bei den Banken vermittelt wird, weicht kaum von den bisherigen, den Brennereien vertrauten Gepflogenheiten ab. Ein Merkblatt der Vereinigung, über den Hauptverband versandt, unterrichtet alle, die es angeht, welche Wege sie beschreiten müssen, um geldliche Unterstützung zu erlangen. Im wesentlichen werden Vorschüsse gegeben für den Ankauf von Kohle, für den Zukauf von Kartoffeln und für die Durchführung von Instandsetzungsarbeiten. Darüber hinaus kann in besonderen Fällen ein Anlaufkredit gegeben werden, um geldliche Schwierigkeiten zu Beginn der Kampagne zu überbrücken.

Es darf erwartet werden, daß die Vereinigung ihre Aufgabe in vollem Umfange lösen wird.

Współpraca owa przyniesie gorzelniom korzyści, jakich nie można pominąć. Przyczyni się ona do nawiązania stałej i bezpośredniej łączności gorzelni z właściwymi dla nich Kreislandwirt'ami. W myśl bowiem przepisów organizacyjnych Głównego Związku wniosków kredytowych nie wolno wносить bezpośrednio do Związku Głównego lub Zrzeszenia, lecz należy je kierować do właściwego Kreislandwirt'a, który tym sposobem będzie mógł zorientować się również i w sytuacji finansowej podległych mu gorzelni. Tak więc praktycznie zapoczątkuje się pomoc i współpracę Kreislandwirt'a z gorzelniami.

Postępowanie, według którego Związek przeprowadzać będzie udzielanie kredytów, względnie pośredniczyć w tych sprawach w bankach, prawie nie będzie się różnić od sposobów, przyjętych dotychczas w gorzelnictwie. Okólnik Zrzeszenia, rozestany przez Główny Związek, zawiera wszelkie dane, pouczające zainteresowanych, co należy przedsięwziąć, celem uzyskania pomocy kredytowej. Zasadniczo udzielać się będzie zaliczek na zakup węgla, ziemniaków oraz na doprowadzenie zakładu do porządku. Poza tym, w wyjątkowych wypadkach przyznawać się będzie kredyty na pokonanie trudności finansowych przy rozpoczynaniu kampanii.

Oczekiwać możemy, iż Zrzeszenie wywiąże się w pełni ze swego zadania.

Grundstoffe zur Limonadenherstellung Podstawowe surowce do produkcji limoniady

Auch auf dem Gebiete der Limonadenherstellung hat sich das Bedürfnis nach Qualität Geltung verschafft. Jene „Brausen mit Bonbongeschmack“, wie sie mit Hilfe von etwas Amylacetat, vielleicht noch gemischt mit Äthylbutyrat oder Essig- bzw. Ameisenester hergestellt zu werden pflegen, trifft man doch schon weniger im Handel an. Ohne auf die Mitverwendung von Kunstaromen zu verzichten, benutzt man heute schon mehr solche Limonaden-Essenzen, die zu einem guten Teil unter Verwendung natürlicher Grundstoffe hergestellt werden. Daneben zeigen sich stärkere Bestrebungen Limonaden ausschließlich aus reinen Fruchtsäften bzw. aus Fruchtsirupen herzustellen. Mit den Grundstoffen der beiden letztgenannten Arten, also der Essenzen und der Fruchtsaftlimonaden, sollen sich die nachfolgenden Ausführungen beschäftigen.

Was die Aromen für Limonaden angeht, so sind sie für beide Arten die gleichen. Als gebräuchlichste Geschmacksgrundlagen sind vor allem zu nennen: Zitrone, Orange, Himbeere, Waldmeister, aber auch Erdbeere, Apfel, Melone, Granatapfel (Grenadine), Brombeere. Zu ihrer Darstellung benutzt man die entsprechenden Fruchtsäfte, oder, wenn man Essenzen herstellen will, Fruchtsprite, ätherische Öle und die sogenannten Kunstaromen.

Die Fruchtsprite

Für die Herstellung von Limonaden-Essenzen kommen vor allem die Fruchtsprite in Frage, welche wohl die Träger des nachhaltigsten Fruchtgeschmacks sind. Da diese Grundstoffe aus den Preßlingen, also aus den bei der Fruchtsaftpresserei anfallenden Rückständen (Trestern) gewonnen werden, sind ihre Ausgangsmaterialien verhältnismäßig billig. Fruchtsprite werden nach dem Perkolationsverfahren hergestellt. In einem Perkolator übergießt man die Preßlinge zur Hälfte ihres Gewichts mit 96%igem Spirit. Nach etwa einer Woche läßt man langsam ablaufen und gewinnt, indem man die doppelte Menge des Spirits an Wasser von oben nachgießt, auf diese Weise die fruchtige Grundlage für eine sehr aro-

maten Limonaden. Die Dazugabe von Fruchtsäften, die durch Zugabe von Fruchtsäften zu den Preßlingen hergestellt werden, ist ebenfalls möglich. Die Dazugabe von Fruchtsäften, die durch Zugabe von Fruchtsäften zu den Preßlingen hergestellt werden, ist ebenfalls möglich. Die Dazugabe von Fruchtsäften, die durch Zugabe von Fruchtsäften zu den Preßlingen hergestellt werden, ist ebenfalls möglich.

Dążność do osiągnięcia jak najlepszej jakości wytwarzanych artykułów stwierdzić można także i w dziedzinie fabrykacji limoniady. Owe „wody sodowej o smaku cukierków“, sporządzanej przy pomocy nieznacznych ilości octanu amilu, zmieszanego niejednokrotnie z maślanem etyłu lub estrem octowym, względnie mrówkowym, spotyka się w handlu już coraz rzadziej. Nie rezygnując w zupełności z dodatku aromatów sztucznych, używa się dzisiaj coraz to więcej esencji limoniadowych, produkowanych w znacznej mierze z surowców naturalnych. Obserwujemy też coraz wyraźniej dążenie do sporządzania limoniad wyłącznie z czystych soków, względnie syropów owocowych. W artykule niniejszym zajmiemy się tymi właśnie dwoma rodzajami podstawowych surowców, służących do wyrobu limoniad z esencji oraz z soków owocowych.

Dla obu tych gatunków limoniad stosuje się jednakowe aromaty. Jako najczęściej używane smaki zasadnicze wymienimy tu następujące: cytryna, pomarańcz, malina, marzanna, truskawka, jabłko, melon, granat, (grenadyna), jeżyna. Do sporządzania powyższych smaków używa się odpowiednich soków owocowych lub, jak przy fabrykacji esencji — spirytusu owocowego, olejków eterycznych oraz tak zwanych aromatów sztucznych.

Spirytusy owocowe

Przy fabrykacji esencji limoniadowych wchodzi w rachubę przede wszystkim spirytusy owocowe, dostarczające najbardziej długotrwałych smaków. Materiały wyjściowe surowca tego są stosunkowo niedrogie, ponieważ otrzymuje się go z wyciżyn, a więc z resztek pozostałych z prasowania owoców na soki. Spirytusy owocowe wytwarza się sposobem perkolacji (cedzenia). Wyciżyny zalewa się w perkolatorze podwójną ilością (wagową) 96%-owego spirytusu. Po tygodniu spirytus spuszcza się powoli z perkolatora do wody, nalewając go z góry, przy czym ilość spirytusu ma być dwukrotnie większa od ilości wody; uzyskany w ten sposób pro-

matische Limonadenessenz. Um aber ein recht einwandfreies Aroma zu erzielen, empfiehlt es sich, nicht den gewöhnlichen Primasprit, sondern stets eine bessere Sprit-sorte zu verwenden. Das erhaltene Perkolat läßt man noch einen Tag bzw., wenn es sich um ein eiweiß- oder schleimstoffreiches Ausgangsmaterial gehandelt hat, mehrere Tage absetzen, um dann über Speckstein oder Infusorienerde blank zu filtrieren.

Auch wenn die Methode der Perkolation bei den meisten Fruchtarten für eine Aromagewinnung ausreicht, so lassen sich die feinsten und fruchtigsten Aromaanteile nur mit Hilfe der Destillation gewinnen. Zu diesem Zweck werden die Preßlinge in der Blase mit der zwei- bis dreifachen Menge ihres Gewichts mit 70%igem Sprit versetzt, eine Nacht stehengelassen und dann abdestilliert. Um nicht zu aromaschwache Destillate zu erhalten, wird man nicht unter einen Spritgehalt von 40 % gehen.

Die Destillation empfiehlt sich vor allem bei der Gewinnung von Aromastoffen aus dem Schalenmaterial von Zitrusfrüchten. Hierbei kommt es vor allem darauf an, die in diesen ätherischen Ölen besonders stark vorkommenden Terpene abzuscheiden. Um das zu erreichen, übergießt man das gut zerkleinerte Schalenmaterial mit der doppelten Menge seines Gewichts mit 96%igem Sprit und beläßt die Mischung eine Nacht lang in der Destillierblase. Anderen Tages setzt man das Zweieinhalbfache der Spritmenge an Wasser zu und beginnt, abzudestillieren. Zur Abscheidung der Terpene läßt man nun das Destillat einen Tag lang stehen, zieht vorsichtig vom Bodenhahn ab und filtriert über Speckstein oder Infusorienerde blank. Die ausgeschiedenen Terpene werden dann durch einen Scheidetrichter vom Destillat getrennt.

Unter den Fruchtspriten erfreut sich der Himbeersprit wegen seines kräftigen Aromas einer besonderen Beliebtheit. Er wird auch zur Verstärkung des Aromas verschiedener anderer Fruchtsäfte mit herangezogen. Auf Fruchtsprit werden außerdem die Preßlinge von Brombeeren, Erdbeeren, Johannisbeeren, Granatäpfeln und Melonen verarbeitet, wie es aber auch einen aus Apfelsinenfrüchten hergestellten Apfelsinenfruchtsprit gibt.

Ätherische Öle

Als weitere Grundstoffe von Limonadenessenzen kommen auch einige ätherische Öle in Betracht. Es sind das in der Hauptsache: Zitronenöl, italienisches Limettöl, Apfelsinenöl, Mandarinenöl, u. a., die zur Geschmacksabrundung herangezogen werden.

So unentbehrlich ätherische Öle in den meisten Kombinationessenzen sind, so selten kommen sie in der Limonadenherstellung für sich allein zur Verwendung. Recht geeignet und darum wohl mit am meisten verwendet ist das italienische Limettöl, das durch Pressen der Fruchtschalen der Limette (*Citrus medica*) gewonnen wird. Es schmeckt süß und besitzt einen bergamottartigen Geruch. Nicht weniger beliebt ist das Mandarinenöl, das vor allem einen feineren Geruch hat als das Zitronenöl.

An Stelle der ätherischen Öle lassen sich auch zur Limonadenherstellung isolierte Aromastoffe verwenden. In Betracht kommen das Zitronenöl-Zitral, das d-Limonen (aus Pomeranzenschalenöl oder Zitronenöl oder italienischem Limettöl durch Destillation isoliert), das Linalylacetat (aus italienischem Limettöl isoliert), der Methylantranilsäuremethylester (aus Mandarinenöl isoliert) und das Cumarin (aus Tonkabohnen durch Extraktion erhalten).

Zu den Naturstoffen, die zur Essenzenherstellung sonst noch herangezogen werden, gehören auch frische feingeschnittene Apfel- oder Zitronen- oder Mandarinen- oder Orangenschalen. Man rektifiziert über sie bzw. läßt bei der Essenzenherstellung über das in einem Extraktionskühler befindliche Material das noch heiße Destillat hinwegfließen.

dukt stanowi podstawę nader aromatycznej owocowej esencji limoniadowej. Celem otrzymania nienagannego aromatu nie należy jednak używać zwyczajnego spirytusu lecz spirytusu wyższego gatunku. Ciecz po uprzednim przecedzeniu winna ustać się przez 1, względnie, gdy materiał wyjściowy zawiera większe ilości białka lub substancji służowych, przez kilka dni, po czym ciecz tę filtruje się przez łojek lub ziemię okrzemkową.

Metoda perkolacji wystarcza wprawdzie do uzyskania aromatu większości rodzajów owoców, najdelikatniejsze wszakże i najbardziej soczyste zapachy osiągnąć można jedynie w drodze zastosowania procesu destylacji. Przy zabiegu tym wylłoczyny zalewa się w kociołku destylacyjnym dwu lub trzykrotną ilością (wagową) 70 % spirytusu, pozostawia w spokoju przez noc, a następnie oddestylowuje. O ile nie chcemy uzyskać destylatu o zbyt słabym aromacie, nie należy zadawać spirytusu o mocy poniżej 40 %.

Metodę destylacji zalecić można w pierwszym rzędzie w produkcji aromatów ze skórek cedratów. Chodzi tu głównie o oddzielenie terpenów, występujących w znacznej mierze w olejkach eterycznych. W tym celu rozdrobione skórki zalewa się podwójną ilością 96 % spirytusu i pozostawia mieszaninę tę w kociołku destylacyjnym na przeciąg 1 nocy. Następnego dnia dodaje się wodę w ilości 2 $\frac{1}{2}$ -krotnie większej, niż wynosiła ilość spirytusu i rozpoczyna destylować. Celem oddzielenia terpenów destylat pozostawia się przez 1 dzień w spokoju, spuszcza ostrożnie przez kurek w dniu kociołka i filtruje przez łojek lub ziemię okrzemkową. Wydzielone terpeny oddziela się od destylatu przy pomocy rozdzielacza.

Z pośród różnych rodzajów spirytusu owocowego najbardziej ceniony jest spirytus malinowy, a to dzięki swemu silnemu zapachowi. Używa się go również do wzmocnienia aromatu innych soków owocowych. Na spirytus owocowy przerabia się poza tym wylłoczyny z jeżyn, truskawek, porzeczek, granatów i melonów, istnieje także spirytus pomarańczowy, otrzymywany z pomarańczę.

Olejki eteryczne

Innymi surowcami do fabrykacji esencji limoniadowych są niektóre olejki eteryczne, a mianowicie: olejek cytrynowy, włoski olejek limetowy, olejek pomarańczowy i mandarynkowy, jak również olejek różany, goździkowy i inne, które dodaje się do esencji celem podniesienia smaku.

Olejki eteryczne niezbędne są przy fabrykacji większości esencji kombinowanych, przy produkcji jednak limoniady rzadko używa się ich samych. Najodpowiedniejszym z nich, a wskutek tego najbardziej rozpowszechnionym, jest włoski olejek limetowy, otrzymywany przy wygniataniu skórek owocu limety (*Citrus medica*).

Odnacza się on słodkim smakiem i wydziela woń, przypominającą bergamotki. Równie lubiany jest olejek mandarynkowy o zapachu delikatniejszym od olejku cytrynowego.

Zamiast olejków eterycznych można przy fabrykacji limoniad używać również wydzielonych w czasie destylacji związków aromatycznych. W rachubę wchodzi tutaj olejek cytrynowy - cytral, d-limonen (wydzielony z olejku pomarańczowego, cytrynowego lub limetowego), octan linalitowy (wydzielony z olejku limetowego), antranilan metylu (wydzielony z olejku mandarynkowego), wreszcie kumaryna (otrzymana przez ekstrakcję z ziarn tonki).

Du surowców naturalnych używanych w produkcji esencji należą również drobno pokrajane skórki z cytryn, mandarynek, pomarańcz i jabłek. Rektyfikuje się przez nie gorący jeszcze destylat, względnie przy wyrobieniu esencji destylat ten przepuszcza się przez materiał znajdujący się w chłodni ekstrakcyjnej.

Da die meisten Limonadenessenzen Kompositionen darstellen, kommt den synthetischen Aromastoffen die Aufgabe zu, den zu erzielenden „Geschmack“ zu vertiefen, zu vervollkommen, stärker hervortreten zu lassen. Je nach der gewünschten Geschmacksnuancierung eignen sich dafür die verschiedensten Komponenten. Das sind für Apfel u. a. Essigester (säuerliches Aroma), Baldriansäureamylester (süß-saurer Geschmack, in der Verdünnung von feinem Apfelaroma), Malonsäureäthylester (Orangenaroma), Methylonylketon (Geschmack sehr süß, Geruch amyloester (Reinnettenaroma); für Apfelsine u. a. Propionsäurezimtester (riecht nach Grapefruit), Cuminacetaldehyd (Apfelsinenaroma, von frischem, obstartigem Geruch), p-Äthylphenylchlorazetylen (Apfelsinenaroma, süßer Geschmack, intensiver Apfelsinengeruch), Dezylaldehyd (von angenehmem Geruch nach Orangenblüte), Anthranilsäuremethyl ester (Orangenaroma), Methylonylketon (Geschmack sehr süß, Geruch kräftig nach Apfelsine); Zitronen u. a. d-1-Dimethyloctanal und d-Dimethyl-octanal, beide von angenehm zitronenartigem Geruch und Zitronenaroma; Erdbeere u. a. der sogenannte Erdbeeraledehyd (Phenylglyzidsäureäthylester), Benzoesäureäthylester (Erdbeeraroma), Nerolin (süßer Geschmack, Erdbeeraroma); Himbeere u. a. der sogenannte Himbeeraledehyd des Handels, der äußerst stark nach Himbeere riecht, Essigsäurenerylester (Himbeeraroma); Waldmeister u. a. Cumarin Pelargonsäureäthylester, Dimethylbenzylkarbinylazetat.

Der Fruchtäther

Aus den vorgenannten Grundstoffen werden nun zunächst einmal, unter Verwendung eines 90- bzw. 96%igen Alkohols, die sogenannten Fruchtäther hergestellt. Um eine wirklich einwandfreie Ware zu erhalten, bedient man sich hierzu der Destillation. Dabei werden Vor- und Nachlauf verworfen, während nur die Mittelfraktion zur Verwendung kommt. Um eine besonders feine Ware zu erhalten, rektifiziert man noch über gebrannte Magnesia, wodurch etwa vorhandene freie Säure neutralisiert wird.

Fruchtäther dienen meist zur Verstärkung der Fruchtaprite und werden dann mit 96%igem Sprit für die Limonadenherstellung als 2 bis 3%ige Essenzen geführt. Als sogenannte Fruchtaromaöle benutzt man sie aber auch allein zur Herstellung von künstlichem Limonadensirup. 40 bis 50 g der im Handel erhältlichen Erzeugnissen reichen zur Aromatisierung von 100 kg Zuckersirup aus.

Die Erzeugung der Limonadenessenzen

Die eigentlichen Limonadenessenzen werden durch Infusion, Extraktion, einfache Lösung oder durch Destillation hergestellt. Eine wirkliche Qualitätsware, was Aroma und Reinheit angeht, stellen natürlich nur die Destillatesessenzen dar. Durch längere Lagerzeit kann man den auf den anderen Wegen hergestellten Essenzen ein weicherer Aroma verleihen. Ebenso kann man durch Anschütteln mit gebrannter Magnesia, Stehenlassen und Abfiltrieren etwa mit ausgezogene Harzteile wieder entfernen.

Für die einzelnen Limonadenessenzen gibt es die verschiedensten Vorschriften. Sehr oft geht man gleich von den Naturstoffen aus und verstärkt die so erhaltene Essenz mit einem Fruchtäther oder einem ätherischen Öl oder einem anderen, den „Geschmack“ abrundenden Aromastoff. So läßt sich zum Beispiel eine Waldmeisteressenzen aus 10 Teilen Cumarin und 20 Teilen Ananasäther herstellen, welche Mischung man mit 96%igem Sprit auf eine 2%ige Essenz auffüllt. Man geht aber auch von frischem blühenden Waldmeister aus, der mit Alkohol und Weißwein ausgezogen wird. Das Filtrat wird dann durch Ananas- und Rosinenessenzen verstärkt. Eine Apfelsinenessenzen kann man herstellen aus 5 Teilen Essigester, 1 Teil Ameisenester, 11 Teilen Butteräther, 1 Teil Benzoesäureäthylester, 1 Teil Amylazetat, 1 Teil Neroliöl und 6 Teilen süßem Pomeranzenöl, welches Gemisch mit der 28fachen Menge 96%igem Sprit über frische Oran-

Większość esencji limoniadowych stanowią kompozycje, toteż zadanie pogłębienia, udoskonalenia i wybicia się na pierwszy plan „smaku“ przypada w udziale syntetycznym substancjom aromatycznym. W zależności od żądanego stopniowania smaku stosuje się tutaj najróżniejsze składniki: dla smaku jabłka itp. ester octowy (zapach cierpki), ester amilowy kwasu walerianowego (słodko kwaśny smak, w rozcieńczeniu delikatny zapach jabłek), malorian etylu (zapach pomarańczowy), metylo-nonilo-ke-ton (smak bardzo słodki); dla smaku pomarańczy itp. ester cynamonowy kwasu propionowego (pachnie grapefruit'em), kuminoacetaldehyd (świeży, naturalny zapach owocu pomarańczy), p-etylofenilochloroacetylen (słodki smak, intensywny zapach pomarańczy), aldehyd decyloowy (miły zapach kwiatu pomarańczowego), ester metyloowy kwasu antranilowego (zapach pomarańczy) oraz metylo-nonilo keton (smak bardzo słodki, silny zapach pomarańczy); dla smaku cytryny itp. d-1-dwumetylooktonal i d-dwumetylooktonal (obydwa o miłym cytrynowym zapachu); dla smaku truskawek itp. — tak zwany aldehyd truskawkowy, (ester etylowy kwasu feniloglicydowego), ester etylowy kwasu benzoowego (zapach truskawek) oraz nerolin (smak słodki, zapach truskawek); dla smaku malin itp. tak zwany w handlu aldehyd malinowy, pachnący silnie malinami, oraz ester neryloowy kwasu octowego (zapach malin); wreszcie dla smaku marzanny itp. kumarynę, ester etylowy kwasu pelargonowego oraz octan dwumetylobenzylkarbinilu.

Etery owocowe

Z wymienionych powyżej surowców sporządza się przy dodatku 90 % lub 96 % alkoholu tak zwane etery owocowe. Celem otrzymania produktu pierwszorzędnej jakości, posługujemy się metodą destylacji, odrzucając przy tym frakcje początkowe i końcowe, a użytkując jedynie frakcje środkowe. Dla uzyskania towaru najwyższego gatunku rektyfikuje się go jeszcze przy pomocy magnezji palonej, przy czym wolny kwas zostaje zneutralizowany.

Etery owocowe służą po większej części do wzmocnienia spirytusu owocowego, w fabrykacji limoniad stosuje się je wspólnie z 96 % spirytusem jako 2—3 % esencje. Pod nazwą owocowych olejków aromatycznych używa się ich samych bez żadnych dodatków do sporządzenia sztucznego syropu limoniadowego. Do zaromatyzowania 100 kg syropu cukrowego wystarcza 40 do 50 g takiego olejku, będącego przedmiotem sprzedaży w handlu.

Produkcja esencji limoniadowych

Właściwe esencje limoniadowe produkujemy na drodze infuzji, ekstrakcji, zwykłego procesu rozpuszczania lub destylacji. Tylko esencje uzyskane w drodze destylacji, stanowią pod względem zapachu i czystości towar pierwszorzędnej jakości. Jednak i esencjom wytworzonym innymi sposobami można nadać łagodniejszy aromat pozostawiając je na składzie przez dłuższy okres czasu. Pozostałe jeszcze w esencji cząsteczki żywic usuwa się traktując esencję magnezją paloną i odfiltrując ją po upływie jednej doby.

Do sporządzania esencji limoniadowych istnieje cały szereg najróżniejszych przepisów. Punktem wyjściowym są tu niejednokrotnie substancje naturalne; otrzymaną z nich esencję wzmacnia się eterem owocowym, olejkiem eterycznym lub jakimkolwiek innym związkem aromatycznym, łagodzącym smak. Tak np. esencję marzanną sporządzić można z 10 części kumaryny i 20 części eteru ananasowego; do mieszaniny tej dolewa się taką ilość 96 % spirytusu, aby powstała esencja dwuprocentowa. Można jednak wyjść też ze świeżej, kwitnącej marzanny, ekstrahując ją alkoholem i białym winem oraz wzmacniając otrzymany filtrat esencją ananasową lub rodzynkową. Esencję pomarańczową zestawić można z 5 części estru octowego, jednej części estru mrów-

geschalen destilliert wird. Zur Herstellung einer besonders feinen Apfelsinenssauce geht man aber auch von frisch gepreßtem Apfelsinensaft aus, den man mit der gleichen Menge 96%igem Sprit 48 Stunden stehenläßt. Nach Absetzenlassen wird filtriert und der so gewonnene Essenz Apfelsinenäther (der vorher genannten Zusammensetzung) und Vanilleessenz zugefügt. Schließlich seien noch zwei Vorschriften genannt, die durch einfaches Lösen hergestellt werden. Eine *Mandarinenssauce* aus 4,5 Teilen Mandarinenöl, 0,2 Teilen Ananasäther, 0,3 Teilen Zitronenöl und 95 Teilen Sprit (96%ig) und eine *Reinettenessenz* aus 10 Teilen Amylvalerianat, 8 Teilen Äthylvalerianat, 1 Teil Äthylacetat und 100 Teilen Sprit (96%ig).

Fruchtsaftlimonaden

Was nun die *Fruchtsaftlimonaden* angeht, so ist darunter lediglich ein solches Getränk zu verstehen, das mittels einer aus natürlichen Fruchtsäften hergestellten *Limonadensirup* bereitet wurde. Von den üblichen Fruchtsirupen wird sich dieser in seiner Zusammensetzung insofern unterscheiden, als bei ihm das Verhältnis zwischen Zucker und Saftanteil ein anderes sein muß, und zwar unter Berücksichtigung des natürlichen Säuregehaltes der einzelnen Fruchtarten. Auch der verschieden stark hervortretende *Fruchtgeschmack* verlangt einen verschieden bemessenen Saftanteil, soll doch das aus dem *Limonadensirup* hergestellte Getränk weder zu fade, noch zu sauer schmecken. Man wird also beim Apfelsirup den Saftanteil größer sein lassen müssen, als bei den übrigen Fruchtarten, während er bei einer Frucht wie der Himbeere mit ihrem deutlich hervortretenden Fruchtgeschmack wieder etwas geringer sein kann. Bei *Zitrone* und *Orangeade* (Zitrone und Orange) wird der Saftanteil, unter Berücksichtigung des höher liegenden Säuregehaltes, nur etwas mehr als die Hälfte des Zuckeranteils zu betragen brauchen. Dementsprechend wird man bei Früchten mit einem geringeren natürlichen Säuregehalt (*Erdbeeren* z. B.) noch einen künstlichen Säurezuschuß geben müssen (Milch- oder Weinsäure), während bei *Johannisbeeren*, die bereits über einen natürlichen Säuregehalt von 2,8 % im Saft verfügen, davon abgesehen werden kann.

Das Aroma der Limonaden

Um das Aroma stärker hervortreten zu lassen, wird man bei *Fruchtsaftlimonaden* zur Wahrung ihres natürlichen Charakters zwar auf ein Verwenden von *Kunstaromen* verzichten müssen, sehr wohl aber die *Fruchtsäfte* durch natürliche *Fruchtsäfte* in geschmacklicher Hinsicht ergänzen können. Das gilt ganz besonders bei allen *Zitrusfruchtarten* für einen Zusatz von *Schalenaromen*. In jedem Falle muß ein *Limonadensirup* so zusammengesetzt sein, daß mit ihm sofort ein schmackhaftes und erfrischendes Getränk hergestellt werden kann. Dazu gehört auch, daß das trinkfertige Getränk eine angenehm wirkende Färbung aufweist, weshalb der Grundstoff, also der *Limonadensirup*, bereits farbkräftig genug ist. Da nicht alle *Fruchtsäfte* nachhaltig gefärbt sind, wird man nicht ohne Mitverwendung farbstoffreicher *Fruchtsäfte*, wie *Kirschsaft*, *Heidelbeersaft*, *schwarzer Johannisbeersaft*, *Holunderbeersaft* und *Chlorophylllösung* (für *Waldmeistergetränke*) auskommen können.

Haltbarkeit von Limonadensirupen

Schließlich dürfte noch ein Wort zur *Haltbarkeit* von *Limonadensirupen* notwendig sein. In Anbetracht ihres geringeren Zuckeranteils werden sie von diesem her nicht jene *Haltbarkeit* mit auf den Weg bekommen, wie die 60 und mehr Prozent Zucker enthaltenden *Fruchtsirupe*. An diese *Haltbarkeit* werden weitere große Anforderungen gestellt beim Anbruch der *Sirupflaschen* während der Anfertigung von *Limonaden* am *Verbrauchsört* oder im lagernden *Fertiggetränk* selbst. Es

kovogo, 11 części estru kwasu masłowego, 1 części estru etylowego kwasu benzoowego, 1 części octanu amyłu, 1 części olejku neroli i z 6 części słodkiego olejku pomarańczowego. Mieszaninę też zalewa się 20-krotną ilością 96 % spirytusu i filtruje przez świeżą skórkę pomarańczową. Przy wyrobieniu esencji pomarańczowej wysokiej jakości surowcem wyjściowym może być też świeżo wyciśnięty sok pomarańczowy, który po zalaniu go tą samą ilością 96 % spirytusu pozostawia się w spokoju przez 48 godzin. Po utworzeniu się osadu mieszaninę tę filtruje się i dodaje do niej eter pomarańczowy oraz esencję waniliową. Wreszcie wymienimy dwa przepisy sporządzania esencji przy pomocy prostego rozpuszczania: esencja mandarynkowa z 4,5 części olejku mandarynkowego, 0,2 części eteru ananasowego, 0,3 części olejku cytrynowego i 95 części 96 % spirytusu, oraz esencja renetowa z 10 części walerianatu anilu, 8 części walerianatu etylu, 1 części octanu etylu i 100 części 96 % spirytusu.

Limonady z soku owocowego

Pod określeniem *limoniady z soku owocowego* rozumiemy napój sporządzony z syropu *limoniadowego*, zawierającego naturalne soki owocowe. Syrop *limoniadowy* różni się od zwyczajnego syropu innym stosunkiem cukru do soku, ponieważ uwzględnić tu musimy zawartość kwasów naturalnych, różną w poszczególnych rodzajach owoców. Ilość soku zależy od siły smaku danego owocu; ilość tę należy dobrać w ten sposób, aby napój sporządzony z syropu *limoniadowego*, nie był mdły, ani zbyt kwaśny. Do syropu jabłkowego dodajemy wobec tego więcej soku, niż do innych syropów owocowych, syrop *maliuowy* wymaga natomiast mniej soku, ponieważ maliny odznaczają się wybitnym smakiem. W *limoniadzie cytrynowej* i w *oranzadzie* ze względu na wyższą zawartość kwasów w cytrynach i pomarańczach ilość soku wynosić powinna nieco więcej niż połowę ilości cukru. Przy owocach o mniejszej zawartości kwasów naturalnych (np. *truskawkach*) dodaje się nieco kwasu sztucznego (mlekowego lub winnego); dodatek ten jest zbyteczny przy *porzeczkach*, ponieważ sok ich zawiera 2,8 % kwasu naturalnego.

Zapach limoniady

Chcąc uzyskać silniejszy zapach *limoniady owocowej* należy dla zachowania jej naturalnego charakteru zrezygnować wprawdzie z użycia *aromatów sztucznych*, dodając jednak naturalnego *spirytusu owocowego*, można smak soku owocowego uzupełnić. Dotyczy to przede wszystkim wszystkich soków *cedratowych*, do których dodaje się *aromaty skórkowe*. Syrop *limoniadowy* winien być w każdym razie tak zestawiony, aby można było z niego sporządzić natychmiast smaczny i orzeźwiający napój. Napój ten powinien posiadać miły dla oka kolor, toteż surowiec — w tym wypadku syrop *limoniadowy* — winien wykazywać odpowiednio intensywne zabarwienie. Ponieważ nie wszystkie rodzaje soków owocowych dobarwiamy dodatkowo, przeto w większości wypadków nie będzie można obejść się bez użycia soków obfitujących w barwniki, a więc soku *wiśniowego*, *borówkowego* (czarnych jagód), *porzeczkowego*, soku *jagód bzu lekarskiego*, oraz (dla napojów *marzannowych*) roztworu *chlorofilu*.

Trwałość syropów limoniadowych

Wspomnieć jeszcze należy o *nadawaniu trwałości* syropom *limoniadowym*. Ze względu na mniejszą zawartość cukru nie posiadają one tej trwałości, co syropy owocowe, zawierające 60 i więcej % cukru. A jednak trwałość ich winna być dostatecznie duża, aby nie ulegały zepsuciu przy przechowywaniu, napoczętych w czasie *fabrykacji limoniad*, *flaszek z syropem* oraz przy *przechowywaniu gotowych już napojów*. Należy więc zapewnić

muß also eine Haltbarmachung zur Anwendung kommen, die, ohne Farbe und Aroma zu beeinträchtigen, den erhöhten Anforderungen gerecht wird. Man wird je nach Art des Fruchtsaftes zwischen Pasteurisation, Entkeimungsfiltration, Katadynverfahren und Gefrierverfahren wählen, zugleich aber auch bei etwa festzulegenden Begriffsbestimmungen die Zulassung einer ausreichenden Menge eines unschädlichen chemischen Konservierungsmittels erwägen.

im taką trwałość, aby sprostała ona wysokim wymaganiom, nie oddziaływując przy tym ujemnie na kolor i zapach. W zależności od rodzaju soku owocowego posługujemy się tu pasteryzacją, sterylizacją, metodą katadynową lub metodą zamrażania; można pójść także inną drogą, dodając do soku w celach konserwacji w ramach obowiązujących przepisów dostateczną ilość odpowiedniego preparatu chemicznego.

Kampagnebrenner Sезonowi kierownicy gorzelń

Von Ing. B. Szrednicki, Hauptverband, der Kartoffelwirtschaft im Generalgouvernement, Krakau

In letzter Zeit konnte man in zunehmendem Maße beobachten, daß Brenner nur für die Dauer einer Kampagne eingestellt wurden.

Es ist dies eine Entwicklung, die keinesfalls erwünscht ist.

Die Übertragung der Leitung auf nur eine Kampagne, ohne Aussicht auf Verlängerung des Dienstverhältnisses, wirkt sich nachteilig aus, insbesondere hinsichtlich der Instandhaltung der maschinellen Einrichtung. So werden nach beendeter Kampagne vom Brenner, sofern dies im Dienstvertrag vorgesehen, die Maschinen saubergemacht, um sie dadurch vor Verrostung bis zur nächsten Kampagne zu schützen. Der Kampagnebrenner wird bestrebt sein, diese Arbeiten im Eiltempo zu erledigen, um sich nach seiner Entlassung eine neue Beschäftigung zu sichern und bis zur nächsten Kampagne durchhalten zu können. Infolgedessen werden die Arbeiten nachlässig ausgeführt.

Aber auch während der Kampagne bemüht sich der Kampagnebrenner nur zu leicht nur ungenügend um die ordnungsmäßige Erhaltung der Maschinen und Einrichtung. Die Ausführung so mancher kleinen, aber immerhin dringenden Ausbesserung wird verschoben bis zur Beendigung der Kampagne.

Diese Handlungsweise zieht des öfteren ernsthaft Beschädigungen nach sich. Diese wiederum sind mit kostspieligen Ausbesserungen verbunden, wenn sie nicht gar den zeitweisen Stillstand des Betriebes zur Folge haben. Der Brennereibesitzer läuft also Gefahr, daß ihm erhebliche Verluste entstehen.

Die alljährlichen normalen Instandsetzungsarbeiten, wie Zuschleifen der Hähne, Ventile, Auswechseln der Packungen und Dichtungen usw., werden meistens einen Monat vor Beginn der neuen Kampagne ausgeführt. Diese Arbeiten werden durch den neuen Kampagnebrenner besorgt. Es besteht die Gefahr, daß seine Einstellung hinsichtlich der durchzuführenden Arbeiten gleich der seines Vorgängers ist.

Aus diesem Grunde erscheint es angebracht, daß der Brenner nicht nur für die Kampagnedauer, sondern ganzjährig eingestellt wird. Der Brennereibesitzer erleidet dadurch keinen Schaden. Im Gegenteil. In der Zeit zwischen der einen und anderen Kampagne kann der Brenner bei Feldarbeiten z. B. als Aufseher oder im Gutsbüro beschäftigt werden. So ist es in richtig geleiteten Gutsbetrieben üblich. Dies hat außerdem den besonderen Vorteil, daß der von einer zur anderen Kampagne belassene Brenner die Einmietung der Kartoffeln beaufsichtigen und einen Lageplan der Mieten mit Angabe des Stärkegehalts der Kartoffeln für jede Miete aufstellen wird. Zur Durchführung der Kampagne ist das von großer Wichtigkeit, weil es die Regelung der täglichen Herstellung einer gleichmäßig bleibenden Menge von Spiritus ermöglicht sowie von Schlempe mit ein und demselben Nährwert.

W ostatnich czasach coraz częściej zdarza się, że przyjmuje się kierowników gorzelń na okres jednej kampanii. Jest to objaw niepożądany. Powierzenie kierownictwa na jeden sezon osobie nie zainteresowanej w utrzymaniu się na posadzie ujemnie odbija się na konserwacji aparatury gorzelniczej. Kierownik gorzelni po skończonej kampanii gorzelniczej przystępuje, jeśli to umowa przewiduje, do czyszczenia maszyn i zabezpieczania ich od rdzewienia aż do następnej kampanii. Roboty te kierownik sezonowy stara się jak najprędzej ukończyć, by zwolniony się znaleźć sobie inne zajęcie w celu przetrwania do nowej kampanii. Remonty skutkiem tego są wykonane niedbale. Poza tym i w czasie trwania kampanii kierownik również niedostatecznie dba o utrzymanie w należyтым stanie maszyn i aparatów; nie jeden drobny ale pilny remont odkłada do wykonania po skończonej kampanii. Pociąga to za sobą później niejednokrotnie dalsze poważne uszkodzenia, w następstwie kosztowne naprawy, a nawet często i wstrzymanie na pewien czas gorzelni. Właściciel narażony więc jest na straty bardzo poważne.

Normalny remont doroczny po skończonej kampanii, t. j. dotarcie kurków, zaworów, zmiana uszczelnień itp., odbywa się zwykle mniej więcej na miesiąc przed rozpoczęciem nowej kampanii. Przeprowadza go nowy sezonowy kierownik gorzelni. Istnieje niebezpieczeństwo, że stosunek tego kierownika do przeprowadzanych robót i sprzętu będzie identyczne jak jego poprzednika. Nie jest to zjawisko powszechne, lecz dzieje się tak dość często. Wobec tego należałoby przyjmować kierownika gorzelni nie na sezon, lecz na roczną stałą umowę, co by nie było ze szkodą właściciela gorzelni, wprost przeciwnie: w czasie pomiędzy jedną a drugą kampanią można by zatrudnić

Zwalczanie handlu pokątnego to droga do zabezpieczenia wyżywienia ludności

tego kierownika przy pracach w polu (np. jako dozorcę) lub w kancelarii, co też ma miejsce w dobrze prowadzonych majątkach. Ma to i tę dobrą stronę, że kierownik pozostawiony z jednej kampanii na drugą będzie doglądał kopcowania ziemniaków i zestawiał plan kopców z oznaczeniem skrobiowości w każdym z nich, co w prowadzeniu kampanii gorzelni ma duże znaczenie, gdyż daje możliwość regulowania dziennego otrzymania jednakowej ilości spirytusu oraz wywaru o tej samej wartości odżywczej.

Jetzt Vorratsschädlinge bekämpfen! Już teraz zwalczać szkodniki zapasów!

„Vorbeugung ist besser als Heilung“, das gilt auch für die Schädlingbekämpfung. Wenn man bedenkt, daß beispielsweise ein Weibchen des durch seine Gefräßigkeit so überaus schädlichen Kornkäfers während eines einzigen Sommers bis zu 4 000 Nachkommen hat, dann wird einem erst verständlich, wie ungemein wirksamer eine Bekämpfung dieses Vorratsschädlings vor oder zu Beginn der Fortpflanzungsperiode sein muß, als später, wenn die erste oder zweite Brut bereits ausgeschlüpft ist und selbst schon Eier abgelegt hat.

Schädliche Käfer

Ähnlich stark vermehren sich auch die anderen Getreideschädlinge, von denen neben dem Kornkäfer der ihm äußerlich gleichenden Getreideplattkäfer, sowie die aus dem Ausland eingeschleppten Maiskäfer und Reiskäfer, ferner die Kornmotte und die Mehlmotte die bekanntesten sind. Ungeheure Getreidemengen können von diesen unnützen Fressern in kürzester Zeit zerstört werden. Die Larven des Kornkäfers erzeugen außerdem durch Atmung eine feuchte Eigenwärme bis zu $+33^{\circ}$ und machen hierdurch das Getreide für Schimmelbildung sehr empfänglich. In diesem Zustand bietet es dann günstige Entwicklungsmöglichkeiten für die ebenso schädlichen Milben.

Bei allen diesen Insekten beginnt die Fortpflanzungstätigkeit mit dem Ansteigen der Temperaturen in den Lagerräumen auf 20° und darüber, also etwa im Juli. Die Dauer der Entwicklung vom Ei über die Larve und Puppe bis zum ausschlüpfen des Jungkäfers ist ebenfalls von der Wärme abhängig.

Für eine gründliche Vernichtung dieser Vorratsfeinde ist also der gegenwärtige Zeitpunkt am günstigsten. Aber auch zur Durchführung der Bekämpfungsmaßnahmen bietet sich jetzt die beste Gelegenheit. Die Lagerräume sind leer oder nur teilweise mit Getreide gefüllt, die zusammengeschrumpften Körnerhaufen lassen sich schneller umschaukeln, reinigen und durchsieben. Gegen derartige Beunruhigungen sind Kornhäfer und andere Schädlinge sehr empfindlich und wandern ab. Kühl, luftig und trocken lagerndes Getreide meiden sie von vornherein.

Auf den gänzlich leeren Lagerböden hat sich das Ungeziefer in die Ritzen, Fugen und Winkel zurückgezogen. Alle dort befindlichen Getreidereste sind daher sorgfältig herauszukratzen, gründlich zusammenzufegen und möglichst sofort zu überbrühen und zu verflutern oder zu verbrennen. Zwecklos wäre es, den Kornkäufer nur ins Wasser zu werfen; denn obwohl er zu Boden sinkt, ertrinkt er deshalb noch nicht gleich, vielmehr kann er unter Wasser noch tage- und wochenlang am Leben bleiben.

In den Mühlen, Teigwarenfabriken und Lagerhäusern müssen Förderer, Elevatoren, Fallrohre und alle Maschinen mit Drahtbürsten und Schabern gründlich gereinigt, Mehlereste, Staub und Spinnweben entfernt werden. Diese Arbeit ist regelmäßig durchzuführen. Sauberkeit, Trockenheit und gute Durchlüftung sind überhaupt die erste Vorbedingung für die Schädlingbekämpfung. Bei starker Verseuchung bringt eine Vergasung der Lagerräume und -häuser oder ganzer Mühlen den sichersten Erfolg. Die Durchführung überträgt man am besten einem auf diesem Gebiet erfahrenen Fachunternehmen. Besondere Beachtung verdienen die leeren Säcke, weil sie leicht zur Verschleppung des Ungeziefers beitragen. Hier hilft man sich auf eine einfache Weise, indem die Säcke etwa eine Stunde einer Hitze von 80° ausgesetzt werden.

Ratten und Mäuse

Neben den Insekten gehören Ratten und Mäuse zu den gefährlichsten Vorratsschädlingen. Die von ihnen angerichteten Schäden sind außerordentlich hoch, weil außer

„Latwiej jest zapobiegać, niż leczyć“ — zasada ta dotyczy również i zwalczania szkodników. Gdy zdamy sobie sprawę, że n. p. samiczka wołka zbożowego, wyrządzającego żarłocznością swą ogromne szkody, wydaje na świat w ciągu jednego tylko lata do 4 000 sztuk potomstwa, wówczas dopiero zrozumiemy, o ile skuteczniej można zwalczać tego szkodnika zapasów przed lub z początkiem okresu rozmnażania się, aniżeli później, już po wylęgnięciu się pierwszej wzgl. drugiej generacji, która sama już zdążyła złożyć jajka.

Szkodliwe chrząszcze

W podobnie szybki sposób rozmnażają się i inne szkodniki zbożowe, wśród których obok wołka zbożowego najbardziej są znane następujące: zbliżony do wołka swym wyglądem zewnętrznym nalan kłosec, zawleczony do nas z zagranicy wołek kukurydziany i wołek ryżowy, a wreszcie mól-ziarniak i molik mączny. Te żarłoczne szkodniki zdolają zniszczyć w bardzo krótkim czasie olbrzymie ilości zboża. — Poza tym larwy wołka zbożowego wywołują przy oddechaniu wzrost wilgoci i temperatury do $+33^{\circ}$, ułatwiają przez to pleśnienie zboża, pleśniczące zaś zboże stanowi bardzo korzystne środowisko dla rozwoju również szkodliwych kleszczów.

Działalność rozrodcza wszystkich tych owadów rozpoczyna się z chwilą wzrostu temperatury w składach zboża ponad 20° , a więc mniej więcej w lipcu. Czas rozwoju od jaja, poprzez larwę, aż do wyklucia się młodego wołka zbożowego, w dużym stopniu zależy od temperatury.

Chwila obecna jest najodpowiedniejsza do gruntownego wycięcia wszystkich tych niszczycieli zapasów, daje ona również najwięcej sposobności do przedsięwzięcia środków zaradczych celem zwalczania szkodników. Składy i spichrze stoją obecnie próżne lub częściowo tylko wypełnione są zbożem; mniejsze ilości zboża można szybciej zgarnąć łopatami, oczyścić i przesiać. Wołki zbożowe i inne szkodniki, będąc bardzo wrażliwe na takie zakłócenie im spokoju, opuszczą szybko składy. Unikają one natomiast zboża, przechowywanego w chłodnych, dobrze przewietrzanych i suchych pomieszczeniach.

W kalkowicie opróżnionych składach robactwo chowa się w szpary, szczeliny i zakątki podłogi; należy więc stamtąd wyskrobać wszystkie resztki zboża, zmieść je jak najdokładniej razem, sporządzić z nich o ile możliwości natychmiast papkę i skarmić, wzgl. spalić. Bezcelowym byłoby topienie wołków zbożowych w wodzie; wołek pójdzie wprawdzie na dno, nie utopi się jednak od razu i może żyć jeszcze pod wodą przez całe dnie i tygodnie.

W młynach, piekarniach i składach należy przy pomocy szczotek drucianych i skrobaczek oczyszczać gruntownie ślimaki transportowe, elevatory, rury spustowe i wszelkie inne urządzenia oraz usuwać resztki mąki, kurz i pajęczynę. Pracę tę powinno się przeprowadzać regularnie, gdyż czystość, suche pomieszczenia i dobre przewietrzanie są pierwszym warunkiem powodzenia w walce ze szkodnikami. Robactwa, które opanowało już składy, domy i całe młyny, pozbedziemy się najpewniej przeprowadzając dezynfekcję przy pomocy gazów; najlepiej dokonają jej fachowe przedsiębiorstwa, posiadające doświadczenie w tym kierunku. Często do rozwleczenia robactwa przyczyniają się próżne worki, należy więc zwrócić na nie szczególną uwagę. W tym wypadku można poradzić sobie, trzymając worki w temperaturze 80° w przeciągu około jednej godziny.

Szczury i myszy

Szczury i myszy należą obok owadów do najniebezpieczniejszych szkodników zapasów. Wyrządzają one ogromne szkody, ponieważ nie tylko zjadają zapasy, lecz również

dem Fraß eine Verschleppung und Verschmutzung der Vorräte erfolgt; auch können sie durch Übertragung von Krankheiten sehr gefährlich werden. Ihre Vermehrungsfähigkeit ist sehr groß und erreicht im Sommer den Höhepunkt. Eine ständige und gründliche Bekämpfung ist daher dringend erforderlich. Man fängt Ratten und Mäuse mit Schlagfallen oder Mehrfachfallen, wobei es darauf ankommt, einen geeigneten Köder zu verwenden und die Fallen richtig aufzustellen. Katzen und Hunde zeigen sich ebenfalls sehr nützlich. Bei stärkerem Auftreten empfiehlt sich das Auslegen der bekannten Meerzwiebelpräparate.

Auch der Sperling ist ein empfindlicher Schädling für die Volksernährung. Durch sein schnelles Vermehren kann er zu einer wahren Landplage werden und große Schäden auf Feldern, in den Scheunen und auf den Getreideböden anrichten. Hinzu kommt noch, daß er nützliche Vögel vertreibt und sein Nest meist eine Brutstätte für allerlei Ungeziefer ist. Jeder Spatz und jedes Spatzennest mitsamt dem Gelege sind deshalb rücksichtslos zu vernichten.

Die angerichteten Schäden

Der jährliche Verlust an Nahrungsmitteln durch hier erwähnten Vorratsschädlinge dürfte im Generalgouvernement die Summe von 200 Millionen Zloty weit übersteigen. Dieser Betrag mag im ersten Augenblick stark übertrieben erscheinen. Nach fachmännischer Schätzung entspricht aber der durchschnittliche Rattenbestand eines Landes der Einwohnerzahl. Der im Laufe eines Jahres von einer Ratte angerichtete Schaden ist auf wenigstens 900 Zloty festzusetzen, so daß hier allein schon die Summe von etwa 150 Millionen erreicht wird. Rechnet man die ebenfalls in die Millionen gehenden Schadensziffern der Schädlinge aus dem Insektenreich sowie der Mäuse und Sperlinge hinzu, so ist die obige Zahl eher zu niedrig gegriffen.

Es ist erstaunlich, wie unzulänglich vielfach die zur Bekämpfung der Vorratsschädlinge notwendigen Maßnahmen selbst dort durchgeführt werden, wo diese Nachlässigkeit große persönliche wirtschaftliche Schäden zur Folge hat. In der heutigen Zeit, in welcher die Sicherheit der Ernährung der gesamten Bevölkerung des Generalgouvernement zum guten Teil von einer verlustfrei arbeitenden Vorratswirtschaft abhängt, ist es jedoch nicht gleichgültig, ob und wann jemand die Ausrottung von Schädlingen betreibt. Jeder einzelne muß sich vielmehr aus eigenem Verantwortungsbewußtsein heraus verpflichtet fühlen, überall und zu allen Zeiten die Bekämpfung durchzuführen, auch wenn er behördlich nicht gezwungen wird.

roznożą je i zanieczyszczają; są one także niebezpieczne ze względu na przenoszenie zarazków różnych chorób. Posiadają nadzwyczaj dużą zdolność rozmnażania się, dochodzącą w lecie do szczytu. Dlatego też należy je zwalczать bezustannie i gruntownie. Na szczury i myszy zastawia się łapki sprężynowe i zbiorowe, rezultaty zależą od wyboru odpowiedniej przynęty oraz od właściwego ustawienia łapek. Psy i koty oddają tu również duże usługi. Przy wielkiej ilości szczurów i myszy zaleca się podkładanie znanych powszechnie preparatów z cebuli morskiej.

Wróbel jest również dającym się dotkliwie we znaki szkodnikiem żywności, wskutek szybkiego rozmnażania się może stać się on prawdziwą plagą pewnej części kraju i wyrządzać duże szkody na polach, w stodołach i śpichlerzach. Dodajmy jeszcze, że odpędza on inne pożyteczne ptaki, a gniazdo jego stanowi miejsce wylęgania się wszelkiego rodzaju robactwa. Wróble należy bez litości tępić, a gniazda ich niszczyć wraz z zawartością.

Straty wyrządzone przez szkodniki

Wymienione powyżej szkodniki zapasów wyrządzają ogromne szkody w produktach żywności; straty z tego tytułu przekraczają w Generalnym Gubernatorstwie kwotę ok. 200 milionów złotych rocznie. Suma ta w pierwszej chwili może wydać się mocno przesadzona. Według opinii fachowców ilość szczurów, znajdujących się w danym kraju, odpowiada mniej więcej liczbie jego mieszkańców. Szkody, wyrządzone w ciągu roku przez jednego szczura, można ocenić w przybliżeniu na co najmniej 900 zł, same więc tylko szczury powodują stratę w wysokości około 150 milionów złotych. Jeżeli doliczymy do tego jeszcze straty, wyrządzone przez owady, myszy i wróble, idące również w miliony, wówczas kwota powyższa będzie raczej za niska, niż za wysoka.

Jest rzeczą zadziwiającą, jak nieudolnie przeprowadza się walkę ze szkodnikami zapasów nawet wówczas, kiedy sam właściciel zapasów, skutkiem swej niedbałości, ponosi osobiście znaczne straty gospodarcze. W obecnych jednak czasach, gdy wyżywienie całej ludności Generalnego Gubernatorstwa zależy w znacznej mierze od zorganizowania gospodarki zapasami w ten sposób, aby unikać wszelkich strat, nie jest obojętne, czy i kiedy wyłupi się szkodniki. Każdy poszczególny obywatel, choćby nawet nie był do tego zmuszony zarządzeniem władz, powinien z wewnętrznego poczucia odpowiedzialności wypełnić obowiązek zwalczania szkodników na każdym miejscu i w każdym czasie.

Europa steigert den Düngereinsatz Wzrost zużycia nawozów sztucznych w Europie

Die Bestrebungen zur Steigerung der Bodenleistungen haben während dieses Krieges weiter an Bedeutung gewonnen. Dabei hat gerade der Mineräldünger die Aufgabe, höhere Erträge je Flächeneinheit erwirtschaften zu helfen. Die deutsche Landwirtschaft bietet ein gutes Beispiel für die Erfolge des Mineräldüngeraufwandes. Dieser wird in Zukunft im Interesse der allgemeinen europäischen Erzeugungssteigerung und zusammen mit neuzeitlichen Düngungsmaßnahmen in vielen Ländern gesteigert werden. Gegenwärtig wird überall versucht, durch Eigenerzeugung oder durch Einfuhr die notwendigen Düngemittel zu beschaffen.

Nach Schweden waren die Einfuhren von stickstoff- und kalkhaltigen Düngemitteln seit Ausbruch des Krieges im allgemeinen befriedigend, so daß der Landwirtschaft in dem vom 1. 7. 41 bis 30. 6. 42 laufenden Düngjahr die gleichen Mengen wie im Vorjahre zugeführt werden können. Knapper sind dagegen die Zufuhren von phos-

usiłowania, zmierzające do podniesienia wydajności gleby, zyskały wiele na znaczeniu w czasie obecnej wojny. Nawozy mineralne przyczyniają się przy tym do uzyskania większych plonów z jednostki powierzchni; niemiecka gospodarka rolna stanowi dobry przykład dodatnich wyników, otrzymanych dzięki odpowiedniemu stosowaniu nawozów mineralnych. Zużycie nawozów zwiększy się w przyszłości w wielu krajach — leży to w interesie ogólnego wzrostu produkcji europejskiej i ma ścisły związek z nowoczesnymi metodami nawożenia. Obecnie wszędzie zauważyć można dążność do zapewnienia sobie potrzebnej ilości nawozów, czy to w drodze produkowania ich we własnym kraju, czy też w drodze importu.

Szwedzki import nawozów, zawierających azot i wapno, był od chwili wybuchu wojny na ogół zadowalający; gospodarstwa rolne w Szwecji otrzymały te same ilości nawozów w bieżącym roku nawożenia (od 1. 7. 1941 do 30. 6. 1942), co w roku ubiegłym. Gorzej przedstawia

phorsäurehaltigen Düngemitteln, so eine Rationierung notwendig war. Ein gewisser Ausgleich konnte aber dadurch geschaffen werden, daß jetzt große Mengen von Apatit im Lande gewonnen werden, die für die Erzeugung von Superphosphat vorgesehen sind. Norwegens Stickstoffversorgung ist für 1942 sichergestellt. Allerdings betragen die verfügbaren Mengen nur 75 % des vorjährigen Verbrauches, so daß der Düngerbezug von 1941 als Verteilungsschlüssel gilt. Nur bis zu 5 kg wird Stickstoffdünger ohne Bezugschein abgegeben. Dänemark hat seine Erzeugung von Mineräldünger erhöht, bedarf aber für das laufende Düngejahr noch einer Einfuhr von 238 000 t Stickstoffdünger aus Norwegen usw. An Kali werden 140 000 t für einen Betrag von 21 Mill. Kr. eingeführt. Die gesamte Einfuhr an Mineräldünger wird sich auf 66 Mill. Kr. stellen.

Auf Grund der Neuordnung der französischen Kaliindustrie werden die Kalilieferungen für die französische Landwirtschaft in der Hauptsache von den elsässischen Kaligruben durchgeführt. Maßstab für die zu liefernden Mengen ist der Verbrauch der Jahre 1936; für das Düngejahr 1941/42 stehen der Landwirtschaft 400 000 t Chlorkalium zur Verfügung. Die Kolonien erhalten darüber hinaus besondere Mengen. Unter Vermittlung der deutschen Besatzungsbehörden sind zwischen dem belgischen Wirtschaftsministerium und den zuständigen französischen Amtsstellen Verhandlungen über die regelmäßige Belieferung Frankreichs mit Handelsdünger aus Belgien im Austausch gegen französisches Getreide aufgenommen worden. Die belgische Stickstoffindustrie erzeugte vor dem Kriege jährlich 200 000 t Ammoniak und ist in der Lage, an Frankreich erhebliche Mengen Handelsdünger abzugeben, da die Erzeugung den belgischen Bedarf übersteigt. Die sich aus den Düngemittellieferungen ergebenden Ertragssteigerungen des französischen Getreidebaues sollen zum überwiegenden Teile für die Versorgung Belgiens mit Brotgetreide zur Verfügung gestellt werden.

Spaniens Kalisalzherzeugung erhöhte sich im Jahre 1941 gegenüber 1939 um das Doppelte. Hiervon nahmen je die Hälfte die Landwirtschaft und die Industrie ab. Die Ausfuhr ist immer sehr unregelmäßig, wie Palästina und der Sowjetunion; in den letzten Jahren kamen Kriegsercheinungen und die allgemeine Störungen des Welt Handels hinzu. Im Augenblick sind nur Frankreich und Portugal Abnehmer. Ob der Versand nach Südamerika bald wieder aufgenommen werden kann, ist fraglich. Die Förderung in den Minen leidet an der ungenügenden Zufuhr von Kohlen, dem Mangel an Betriebsmaterialien, den Transportschwierigkeiten und der zurückgegangenen Arbeitsleistung. In Castellon soll in nächster Zeit mit den Vorarbeiten für den Bau einer bedeutenden Fabrik zur Herstellung von Phosphat und ähnlichen Erzeugnissen mit einer jährlichen Leistungsfähigkeit von 200 000 t begonnen werden. Die Kosten werden auf 18 Mill. Peseten geschätzt. Derselbe Konzern beabsichtigt, später auch eine Stickstofffabrik in Alcanitz zu errichten.

Ungarn besitzt eine hochentwickelte Stickstoffdüngerindustrie, die vor dem Kriege vorwiegend nach Ägypten, aber auch nach USA., Holland, Spanien u. a. ausführen konnte. Jährlich wurden durchschnittlich 20 bis 30 000 t Kalkammonsalpeter ausgeführt. Die Leistungsfähigkeit der Düngerwerke von Pést soll auf jährlich rund 45 000 t Kalkammonsalpeter und 12 000 t Kalksalpeter erhöht werden. Der Überschuß an Kalksalpeter wird im Austausch gegen langsam wirkenden Stickstoffdünger abgesetzt werden. Im Reich ist man geneigt, für den ungarischen Kalksalpeterüberschuß entsprechende Mengen an Kalkstickstoff zu liefern. — Ungarns Rohphosphateinfuhr betrug in den letzten Jahren jährlich 20 bis 40 000 t, die größtenteils aus Algerien, Marokko und Tunis stammt, in einzelnen Jahren auch aus den USA. und 1940 aus der Sowjetunion. Die für Europa wichtigsten Phosphatausfuhrländer, Nordafrika und Rußland, liegen im Kriegsgebiet. Trotz der dadurch

sich sprava dostawy nawozów, zawierających fosfor, przy której uciec się musiano do wprowadzenia systemu przydziałów z urzędu. Brak ten wyrównuje do pewnego stopnia duża obecnie krajowa produkcja apatyty, przewidzianego dla celów fabrykacji superfosfatu. Norwegia zapewniła sobie potrzebną jej w r. 1942 ilość azotu, ilość ta wynosi jednakowoż tylko 75 % zeszłorocznego zużycia, stanowiącego obecnie podstawę rozdziału. Nawozy azotowe nabywać można bez karty zapotrzebowania tylko do wysokości 5 kg. Dania zwiększyła produkcję nawozów mineralnych, nie jest jednak samowystarczalna i importuje w roku bieżącym 238 000 ton azotniaku z Norwegii. Import potasu wynosi 140 000 ton, wartości 21 milionów koron. Wartość importu nawozów mineralnych wyniesie ogółem 66 milionów koron.

Po uporządkowaniu francuskiego przemysłu potasowego gospodarstwa rolne we Francji otrzymują potas głównie z kopalń alzackich. Podstawą rozdziału jest zużycie

HANDEL POKĄTNY *utrudnia* zaopatrzenie ludności w żywność

z r. 1936. Rolnictwo rozporządza w roku nawożenia 1941/42 400 000 tonami chlorku potasu, prócz tego kolonie otrzymują osobno potrzebne im ilości. Za pośrednictwem niemieckich władz okupacyjnych nawiązano rokowania pomiędzy belgijskim ministerstwem gospodarki, a kompetentnymi czynnikami rządowymi francuskimi o regularną dostawę nawozów sztucznych z Belgii do Francji, w zamian za francuskie zboże. Belgijski przemysł azotowy, produkujący przed wojną 200 000 ton amoniaku rocznie, jest w stanie eksportować obecnie znaczne ilości nawozów sztucznych do Francji, tym bardziej, iż produkcja belgijska przewyższa konsumpcję. Zwyżka francuskiej produkcji zboża, wynikła na skutek dostaw nawozów belgijskich, ma być w większości zużyta na zaopatrzenie Belgii w zboże.

Produkcja soli potasowych wzrosła w Hiszpanii w r. 1941 w porównaniu z r. 1939 w dwójnasób. Rolnictwo i przemysł korzystały z niej po połowie. Hiszpański eksport soli potasowych był bardzo nieregularny i cierpiał okresowo wskutek konkurencji nowych producentów, jak Palestyna i Związek Sowiecki; w ostatnich latach dołączyły się do tego ogólne jeszcze zaburzenia handlu światowego, spowodowane wojną. Odbiorcami Hiszpanii są obecnie Francja i Portugalia. Podjęcie w niedługim czasie wysyłki do Ameryki Południowej stoi pod znakiem zapytania. Produkcja kopalń zmalała na skutek niedostatecznego dowozu węgla, braku materiałów potrzebnych do utrzymania ruchu, trudności transportowych oraz zmniejszonej wydajności pracy. W najbliższym czasie rozpoczyna się w Castellon wstępne roboty nad budową dużej wytwórni fosfatów i produktów pokrewnych o wydajności 200 000 ton rocznie. Koszt budowy ocenia się w przybliżeniu na 18 milionów pesetów. To samo towarzystwo zamierza przystąpić później do budowy fabryki związków azotowych w Alkaniz.

Węgry posiadają wysoko rozwinięty przemysł nawozów azotowych, eksportujący przed wojną głównie do Egiptu, następnie do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, do Holandii, Hiszpanii itd. Przeciętny eksport roczny wynosił 20 do 30 000 ton saletrzaku. Wytwórnia nawozów w Pést zwiększyć ma wkrótce swą zdolność produkcyjną do 45 000 ton saletrzaku i 12 000 ton saletry wapniowej rocznie. Nadwyżka saletry wapniowej zostanie odstępiona w drodze wymiany na wolno działający nawóz azotowy. Miarodajne czynniki w Rzeszy skłonne są do dostawy odpowiednich ilości azotniaku w zamian za nadwyżkę węgierskiej saletry wapniowej. Węgierski import fosfatu surowego wynosił w ostatnich latach 20 do 40 000 ton rocznie, pochodził on głównie z Algieru, Ma-

verursachten Knappheit ist es Ungarn kürzlich gelungen, in Südfrankreich einen beachtenswerten Teil der dort noch vorhandenen Vorräte an Rohphosphat zu erstehen. Es besteht auch die Aussicht, aus Spanien Superphosphat gegen ungarischen Kalksalpeter zu erhalten. Der ungarische Kalksalpeter enthält 16 % Stickstoff und kann daher als ein vorzüglicher Ersatz für den schnell wirkenden Chile-salpeter betrachtet werden. Die ungarischen Mineraldüng-fabriken werden voraussichtlich auch im laufenden Wirt-schaftsjahr, wenn auch nur knapp, die Nachfrage nach Phosphatdünger befriedigen können. Die Anwendung von phosphorsäuren Düngersalzen ist wegen der klimatischen Verhältnisse notwendig, vor allem auch deswegen, weil der in Ungarn überwiegende Getreidebau den Phosphorsäure-gehalt des Bodens am stärksten in Anspruch nimmt. — In beschränktem Maße werden auch Thomasmehl, Kno-chen-, Blutmehl und andere Düngemittel benutzt. Als sehr entwicklungsfähig kann schließlich die Verwendung von gebranntem Kalk als nicht unmittelbar wirkendes Dünge-mittel bezeichnet werden.

Die rumänische Staatsführung legt großen Wert auf eine Steigerung der Hektarerträge und fordert deshalb die vermehrte Verwendung von Mineraldünger. Die deut-schen Mineraldüngerkonzerne haben zur Erreichung dieses Zieles einen Nachlaß eingeräumt, und die staatlichen Eisenbahnen setzten einen niedrigeren Tarif für die Be-förderung fest. Auch in Kroatien sucht man den Mine-raldüngerverbrauch für das laufende Jahr zu erhöhen. Im früheren Jugoslawien wurde im Gegensatz z. B. zum Reich Mineraldünger nur wenig angewandt. Die jugoslawische Erzeugung konnte nur in Superphosphat genügende Men-gen für den Inlandbedarf zur Verfügung stellen. Die „Danic-a“ A.-G. für Chemische Industrie, die im Jahre 1937 stillgelegt worden war, soll wieder in Betrieb genommen werden. Ihre Erzeugungskapazität von etwa 40 bis 50 000 t Superphosphat genügt, um den kroatischen Düngerbedarf zu decken.

rokka i Tunisu, w niektórych latach z U.S.A., w roku zaś 1940 ze Związku Sowieckiego. Najważniejsze dla Europy kraje, eksportujące fosfaty, a mianowicie Afryka Północna, oraz Rosja, leżą na obszarze objętym wojną. Pomimo spo-wodowanego tym braku udało się Węgrom nabyć niedawno w południowej Francji dużą część posiadanych przez nią zapasów surowego fosfatu. Są też widoki otrzymania super-fosfatu z Hiszpanii w zamian za węgierską saletrę wapniową. Saletra ta zawiera 16 % azotu i może zastąpić z powodze-niem szybko działającą saletrę chilijską. Węgierskie fabryki nawozów mineralnych będą w stanie zaspokoić przyzpu-szczalnie popyt za nawozami fosforowymi także i w bie-żącym roku gospodarczym, jakkolwiek w niezbyt dużym zakresie. Nawozy fosforowe stosować się musi na Węg-rzech ze względu na klimat tamtejszy, a głównie z uwagi na to, że szeroko rozpowszechniona uprawa zboża stawia duże wymagania co do zawartości fosforu w glebie. Jak-kolwiek w ograniczonej mierze, nawozi się tam również tomasyną, mączką kostną z krwi, oraz innymi nawozami sztucznymi. Wapno palone stosuje się wówczas, gdy za-chodzi potrzeba nawozu pobudzającego rozwój roślin, lecz nie działającego bezpośrednio.

Rząd rumuński kładzie duży nacisk na podwyższe-nie wydajności z hektara i wymaga dlatego zwiększenia zużycia nawozów mineralnych. Niemieccy eksporterzy na-wozów mineralnych udzielili w tym celu bonifikaty, pań-stwowe koleje żelazne obniżyły zaś taryfę przewozową. Również i w Kroacji czyni się starania, by podwyższyć w roku bieżącym zużycie nawozów mineralnych. W prze-ciwstawie np. do Niemiec używano w byłej Jugosławii bardzo małych ilości nawozów mineralnych. Zapotrzebo-wanie rynku wewnętrznego pokrywała całkowicie jugo-słowiańska produkcja superfosfatów. Spółka akcyjna dla przemysłu chemicznego „Danica“, unieruchomiona w roku 1937, podejmie produkcję ponownie. Jej zdolność produk-cyjna superfosfatów, wynosząca około 40—50 000 ton, wy-starczy do pokrycia zapotrzebowania Kroacji.

AGRAR-PRZEGLĄD ROLNICZY

Versorgungsschwierigkeiten in Südafrika

Auch in der Südafrikanischen Union machen sich bereits Schwierigkeiten in der Versorgung mit wichtigen Nahrungs-mitteln bemerkbar. Die drei Haupterzeugnisse Südafrikas, Mais, Weizen und Fleisch, sind, wie der Landwirtschafts-minister, Oberst Collins, zugeben mußte, in besorgnis-erregender Weise knapp geworden, und zwar infolge der Preistreiberien der Zwischenhändler, gegen die der Land-wirtschaftsminister nach seinem eigenen Eingeständnis machtlos ist. Während es sich bei den vorgenannten Pro-dukten um eine künstliche Knappheit handelt, machen sich in Reis und Linsen, die ebenfalls eine bedeutende Rolle in der südafrikanischen Ernährung spielen, die Anzeichen einer tatsächlichen Knappheit bemerkbar. Der Reis ist das Hauptnahrungsmittel für die farbige Bevölkerung. Er wurde bisher ebenso wie die Linsen aus Indien bezogen, genauer gesagt aus Burma und Thailand, denn diese Pro-dukte wurden von englischen Zwischenhändlern in Indien selbst erst aus den genannten Ländern eingeführt und dann nach Südafrika exportiert. Durch die Ausdehnung des Krie-ges nach dem Indischen Ozean ist nun dieser Zwischen-handel lahmgelegt, so daß Südafrika keine weiteren Ein-fuhren aus Indien mehr zu erwarten hat.

Trudności w zaopatrzeniu Afryki Południowej

Trudności w zaopatrzeniu w ważne artykuły żywności-o-we, krajów, wchodzących w skład Unii południowo-afry-kańskiej, dają się już coraz bardziej odczuwać. Ilości trzech głównych wytworów Afryki południowej: kukurydzy, psze-nicy i mięsa zmniejszyły się w zastraszający sposób, jak to musiał przyznać minister rolnictwa, pułkownik Collins, a to wskutek śrubowania cen przez pośredników, wobec których minister rolnictwa, według własnego oświadczenia jest bezradny. Podczas gdy brak wymienionych trzech pro-duktów jest sztucznie wywołany, widać oznaki rzeczywi-ściego braku ryżu i soczewicy, odgrywających również znaczną rolę w wyżywieniu krajów południowo-afrykań-skich. Ryż jest podstawowym artykułem żywności ludności kolorowej. Podobnie jak soczewicę importowano go dotych-czas z Indii, ściślej mówiąc z Burmy i ze Syjamu, ponieważ angielscy pośrednicy sprowadzali produkty te najpierw z powyższych krajów, a potem dopiero eksportowali je do południowej Afryki. Wskutek rozprzestrzenienia się dzia-łań wojennych na Ocean Indyjski, pośrednictwo musiało ustać, toteż kraje południowo-afrykańskie nie mogą spo-dziewać się już z Indii dalszych dostaw ryżu i socze-wicy.

Argentinens Maisüberschuß

Nach einer Mitteilung des argentinischen Landwirtschaftsministers an das Internationale Landwirtschaftsinstitut in Rom wird die diesjährige Maisernte in Argentinien rund 9 Millionen Tonnen erreichen und damit um 18% über dem Durchschnitt der Jahre 1935 bis 1939 liegen. Nach Abzug des Eigenbedarfs von rund 2 Millionen Tonnen werden also aus der diesjährigen Maisernte etwa 7 Millionen Tonnen für den Export zur Verfügung stehen. Hierzu kommen noch bedeutende nicht exportierte Mengen von altem Mais aus den ebenfalls sehr guten Ernten der beiden letzten Jahre, über welche die Schätzungen auseinandergehen. Da sich der argentinische Maisüberschuß weder durch erhöhte Verfütterung noch durch Verwendung für Heizzwecke oder andere industrielle Verwendung hat erheblich vermindern lassen, dürften die für die Ausfuhr freien Mengen zwischen 10 und 15 Millionen Tonnen liegen. Infolge der Abschnürung Argentiniens von seinen europäischen Hauptabnehmern bestehen für den Export dieser ungeheuren Mengen nur sehr geringe Aussichten. Allenfalls können einige Posten nach Spanien und Portugal abgesetzt werden, und auch die Lieferungen an England stehen in gar keinem Verhältnis mehr zur Vorkriegsausfuhr. Argentinien befindet sich also durch seinen steigenden Maisüberschuß in einer schwierigen Lage, aus der vor der Hand kein Ausweg abzusehen ist.

Änderung der Fruchtfolge in Rumänien

Das rumänische Ackerbauministerium beschäftigt sich mit der Ausarbeitung eines Planes, der eine Umstellung im Anbausystem zum Ziele hat. Man will im Flachland unter Einschaltung von Hülsenfrüchten von der bisherigen zweijährigen Fruchtfolge Weizen-Mais zu einer dreijährigen Fruchtfolge gelangen. Den Anlaß hierzu hat die Tatsache gegeben, daß der Anbau von Weizen nach Erbsen einen um 50% höheren Ertrag bringt als der Anbau von Weizen nach Mais. In den am Fluße der Karpaten gelegenen Gebieten Altrumäniens sind größere Flächen, die bisher ausschließlich mit Mais bepflanzt waren, für den Anbau von Kartoffeln und Klee bereitgestellt worden, um auch hier eine dreijährige Fruchtfolge zu erreichen. Es handelt sich hier um über 1 Million Hektar meist mageren Bodens, der durch die Einschaltung des Kartoffel- und Kleeanbaus verbessert werden soll.

Aufbau der Landwirtschaft in Serbien

Die serbische Regierung hat in der letzten Zeit zahlreiche Anordnungen auf fast allen Gebieten der Landwirtschaft getroffen, um dem Lande so schnell wie möglich zu einem Zustand der Selbstversorgung zu helfen und darüber hinaus die Grundlagen für eine Wiedergewinnung der Exporttätigkeit zu schaffen. Da eine nennenswerte Ausdehnung des anbaufähigen Bodens nicht möglich ist, handelt es sich in erster Linie darum, den Hektarertrag bei den wichtigsten Getreidearten durch eine entsprechende Auswahl des Saatgutes und eine neuzeitliche Bearbeitung des Bodens zu steigern. Die Futtermittelerzeugung soll ausgebaut und die Viehzucht völlig neugeordnet werden. Der Anbau von Ölfrüchten und Faserpflanzen soll ausgedehnt und die außergewöhnlich rückständige Milchwirtschaft verbessert werden. Der Weinbau spielt in Serbien zwar eine beachtliche Rolle, ist aber gleichfalls in vieler Hinsicht rückständig. So ist z. B. die Schädlingsbekämpfung nicht organisiert, was oft große Ernteauffälle zur Folge hat, und die Kellerbehandlung des Weines läßt vielfach sehr zu wünschen übrig. Die Aufgabe, den serbischen Weinbau durch geeignete Maßnahmen zu heben, ist jedoch durchaus aussichtsvoll. Es gibt einige gut geleitete Winzergenossenschaften in Serbien; jedoch fehlt es im ganzen serbischen Weinbaugebiet an Kapital für den weiteren Ausbau von Genossenschaftskellereien. Auch die Marktverhältnisse beim Weinabsatz entbehren zum Nachteil der Winzer noch einer straffen Regelung. Der Obstbau ist in

Nadwyżka kukurydzy w Argentynie

Według wiadomości udzielonej przez argentyńskiego ministra rolnictwa Międzynarodowemu Instytutowi Rolniczemu w Rzymie, zbiory kukurydzy w Argentynie osiągnęły w bieżącym roku okragło 9 milionów ton, przekraczając tym samym o 18% przeciętne zbiory w latach 1935 do 1939. Po odciążeniu własnego zapotrzebowania w wysokości okragło 2 milionów ton, pozostanie do dyspozycji dla celów eksportowych okragło 7 milionów ton. Do tego dochodzą jeszcze znaczne ilości kukurydzy starej, pochodzącej z równie pomyślnych żniw obydwu ostatnich lat, które nie doszły do eksportu. Zdania co do tych ilości są jednakże podzielone. Ponieważ nadwyżka kukurydzy argentyńskiej nie da się w wyraźniejszy sposób wykorzystać dla celów pastewnych, przemysłowych lub na opał, należy liczyć, że zapasy eksportowe tego zboża w Argentynie wynoszą od 10 do 15 milionów ton. Wskutek odciążenia Argentyny od jej głównych europejskich rynków zbytu, widoki na wywóz tych olbrzymich ilości są bardzo nikłe. Istnieje bądź co bądź możliwość zbytu pewnych partii do Hiszpanii i Portugalii i w dodatku do Anglii, nie stoi to jednak w żadnym stosunku do eksportu przedwojennego. Ze swoimi wzrastającymi zapasami nadwyżek kukurydzy Argentyna znalazła się w ciężkim położeniu, z którego na razie nie ma wyjścia.

Zmiana płodozmianu w Rumunii

Rumuńskie ministerstwo rolnictwa opracowało obecnie plan przedstawienia systemu uprawy roli. Dąży ono, przy zastosowaniu roślin strączkowych, do wprowadzenia na równinach trzyletniego, w miejsce dotychczasowego dwuletniego zmianowania pszenicy i kukurydzy. Powodem wprowadzenia tej zmiany jest okoliczność, że uprawa pszenicy po grochu daje o 50% większe plony, aniżeli uprawa pszenicy po kukurydzy. W części kraju, położonej u stóp Karpat, znajdują się rozległe tereny, na których sadzono dotychczas wyłącznie kukurydżę, a które celem przejścia na trzyletnie zmianowanie, przedstawiono już obecnie na uprawę ziemniaków i koniczyny. W grę wchodzi tu ponad 1 milion ha słabej przeważnie gleby, która ma doznać poprawy na skutek wprowadzenia uprawy ziemniaków i koniczyny.

Rozbudowa rolnictwa w Serbii

Rząd serbski wydał w ostatnich czasach liczne zarządzenia w różnych dziedzinach gospodarki rolniczej, celem dopomożenia krajowi do możliwie szybkiego osiągnięcia stanu samowystarczalności a ponadto stworzenia podstaw do odzyskania zdolności eksportowej. Ponieważ niemożliwe jest znaczniejsze terenowe rozszerzenie obszaru gruntów uprawnych, będzie chodziło w pierwszym rzędzie o to, aby drogą odpowiedniego doboru zbóż siewnych i nowoczesnych sposobów uprawy roli osiągnąć wyższe zbiory z hektara. Produkcja paszy ma być znacznie rozbudowana a hodowla bydła na nowo urządzona. Rozszerzyć ma się uprawę nasion oleistych oraz ulepszyć niezwykle zacofaną gospodarkę mleczną. Uprawa winorośli odgrywa wprawdzie w Serbii poważną rolę, stoi jednak pod wieloma względami daleko w tyle. Zwalczenie szkodników nie jest na przykład wcale zorganizowane, co pociąga za sobą znaczne ubytki w zbiorach, a również pielęgnacja win w piwnicach pozostawia dużo do życzenia. Zadanie podniesienia serbskiej uprawy winorośli za pomocą odpowiednich zarządzeń ma wszelki widoki powodzenia. W Serbii istnieją niektóre bardzo dobrze prowadzone spółdzielnie winiarskie, jednakże na całym terenie uprawy wina w Serbii brak jest kapitałów potrzebnych do dalszej rozbudowy piwnic spółdzielczych. Również stosunki rynkowe i ceny zbytu dotychczas nie są ściśle uregulowane, co stanowił szkodę dla hodowców winorośli. Hodowla owoców jest w Serbii szczególnie silnie rozwinięta. Produkuje się jabłka i gruszki najlepszych gatunków, śliwki, brzoskwinie, morele, figi, orzechy i inne gatunki owoców. Suszone śliwki

Serbien besonders stark entwickelt. Äpfel und Birnen von bester Qualität, Pflaumen, Pfirsiche, Aprikosen, Feigen, Nüsse und andere Obstsorten werden in großen Mengen erzeugt. Getrocknete Pflaumen werden in großem Umfange exportiert. Bei allem Obstreichthum Serbiens ist jedoch die gesamte Obstverwertung noch sehr rückständig. Es sind also viele Probleme zu lösen, um die serbische Landwirtschaft auf einen neuzeitlichen Stand zu bringen.

Produktionssteigerung in der Slowakei

Der slowakische Wirtschaftsminister Dr. Medricky und der Innenminister Mach haben sich kürzlich über die Nahrungsmittelversorgung der Slowakei ausgesprochen, deren Organisation in diesem Jahre einer durchgreifenden Reform unterzogen worden ist. Statt der bisherigen Monopolgesellschaften wird das gesamte Versorgungswesen der Slowakei in Zukunft von einer Zentralstelle aus gelenkt werden, der die örtlichen Versorgungsstellen unterstehen. Die Hoffnung, durch diese Neuordnung eine wesentliche Verbesserung der Versorgungslage der Slowakei herbeizuführen, ist um so mehr berechtigt, als gleichzeitig alle Maßnahmen für eine bessere Erfassung der Getreideernte getroffen worden sind. Die andere Seite des Versorgungsproblems ist jedoch die Frage der landwirtschaftlichen Produktionssteigerung, mit der sich die staatlichen Stellen ständig befassen. Nach übereinstimmender Ansicht der maßgebenden Persönlichkeiten kann die Produktion der slowakischen Landwirtschaft auf allen Gebieten noch erheblich gesteigert werden, wenn gewisse Maßnahmen, wie vermehrter Düngerverbrauch, Verwendung besseren Saatgutes, stärkere Mechanisierung usw., durchgeführt werden. Wenn der gegenwärtige Hektarertrag nur um 3 dz gesteigert würde, könnte auf der Getreideanbaufläche von 750 000 ha ein Mehrertrag von 225 000 t erzielt werden. Durch diese Steigerung würde nicht nur der Brotgetreidebedarf des Landes restlos gedeckt werden, sondern sogar noch eine gewisse Ausfuhr von Getreide möglich sein. Auch im Kartoffelanbau sind noch starke Produktionsreserven vorhanden, wenn man bedenkt, daß der Hektarertrag in der Slowakei nur 100 dz gegenüber fast 150 dz in Deutschland beträgt.

Große Möglichkeiten sind auch noch auf dem Gebiete der Milchwirtschaft vorhanden. Nach Ansicht der Fachleute dürfte es nicht allzu schwierig sein, den gegenwärtigen Milchankauf von 600 Millionen Litern mehr als zu verdoppeln. Von den 600 Millionen Litern gelangen nur 43 Millionen Liter an die vorhandenen Molkereien. Ein systematischer Ausbau des slowakischen Molkereiwesens ist daher ebenso notwendig wie eine schärfere Erfassung des Milchankaufs. Die Bemühungen des Staates gelten ferner einer Intensivierung der slowakischen Viehwirtschaft, die Futtermittelgrundlage, d. h. namentlich eine Vermehrung ihrerseits wiederum eine Verstärkung der heimischen des Hackfruchtanbaus, zur Voraussetzung hat.

Bulgarlens Fischwirtschaft

Der bulgarische Ministerrat hat eine Verordnung erlassen, durch die der Fischfang, die Verteilung, die Verarbeitung, der Transport und der Verkauf von Fischen geregelt wird und Fische in die Kategorie der „lebenswichtigen Nahrungsmittel“ aufgenommen werden. Der Erlaß der Verordnung ergab sich durch die Notwendigkeit, die bulgarische Fischwirtschaft auf eine neue Grundlage zu stellen, um sowohl den Fischertrag zu erhöhen und die gegenwärtigen überhöhten Preise so stark zu senken, daß Fische als Ausgleich für andere rationierte Lebensmittel zu einem wirklichen Volksnahrungsmittel werden können. Auf Grund der Verordnung wird bei dem Landwirtschaftsministerium ein Inspektorat für die Binnenfischerei einschließlich der Fischerei an den Ufern des Schwarzen und des Ägäischen Meeres, und beim Eisenbahnministerium ein Inspektorat für die Hochseefischerei geschaffen. Beide Inspektorate werden binnen kurzem einen genauen Plan

exportierte sich in großen Mengen. Bei allem Obstreichthum Serbiens ist jedoch die gesamte Obstverwertung noch sehr rückständig. Es sind also viele Probleme zu lösen, um die serbische Landwirtschaft auf einen neuzeitlichen Stand zu bringen.

Wzrost produkcji w Słowacji

Słowacki minister gospodarstwa Dr. Medricky oraz minister spraw wewnętrznych Mach wypowiedzieli się niedawno na temat zaopatrzenia Słowacji w artykuły żywnościowe, którego organizacja została w bieżącym roku poddana głęboko sięgającym reformom. Cała gospodarka aprowizacyjna, prowadzona dotychczas przez towarzystwa monopolistyczne, kierowana będzie odąd przez specjalny urząd centralny, któremu podlegać będą miejscowe placówki zaopatrzeniowe. Nadzieja polepszenia drogą wspomnianej reorganizacji stanu aprowizacyjnego Słowacji jest tym bardziej usprawiedliwiona, że równocześnie podjęto wszystkie możliwe kroki w kierunku lepszego uchwycenia zbiorów zboża. Drugim zagadnieniem aprowizacyjnym jest sprawa podniesienia produkcji rolniczej, która zaprzęta wszystkie władze państwowe. Według zgodnych poglądów miarodajnych osobistości wysiłki w dziedzinie produkcji rolnej Słowacji mogą zwiększyć się jeszcze wydatnie pod warunkiem zastosowania pewnych środków, jak na przykład większe użycie nawozów sztucznych, używanie do zasiewów lepszych gatunków zbóż, zwiększona mechanizacja uprawy itd. Po podciągnięciu obecnych przeciętnych zbiorów z hektara chociażby o 3 kwintale, można by z 750 000 ha obszarów uprawnych, obsianych zbożem osiągnąć wynik lepszy o 225 000 ton. Przy pomocy tak podwyższonych zbiorów osiągnięto by nie tylko pokrycie całkowitego zapotrzebowania krajowego, lecz uzyskano by jeszcze pewien zapas zboża na eksport. Również w dziedzinie uprawy ziemniaków pozostają jeszcze do dyspozycji wielkie rezerwy produkcyjne, jeżeli się zważy, że obecny zbiór z hektara wynosi w Słowacji tylko 100 kwintali, podczas gdy analogiczne zbiory w Niemczech wynoszą blisko 150 kwintali.

Duże możliwości drzemą również w gospodarce mleczarskiej. Według zdania fachowców nie byłoby rzeczą specjalnie trudną podwoić obecnie osiąganą produkcję, wynoszącą 600 milionów litrów. Z wymienionych 600 mil. litrów tylko 46 milionów trafia do istniejących mleczarni. Z tego wynika, że równie potrzebna jest systematyczna rozbudowa sieci zakładów mleczarskich jak i ostrzejsze ujęcie produkowanego mleka. Starania państw idą nadto w kierunku intensyfikacji słowackiej gospodarki hodowlanej, czego warunkiem znowuż jest stworzenie podstaw paszowych w kraju, a w szczególności wzmoczenie uprawy roślin okopowych.

Gospodarka rybna Bułgarii

Bułgarska rada ministrów wydała rozporządzenie regulujące połowy, rozdział, przetwórstwo, transport i sprzedaż ryb; równocześnie ryby zostały zaliczone do kategorii „ważnych środków żywnościowych“. Wydanie rozporządzenia spowodowało konieczność dania nowych podstaw bułgarskiej gospodarce rybnej, zwiększenia połowów oraz obniżenia obecnej zbyt wygórowanej ceny do poziomu, który by pozwolił zastąpić rybami inne skontyngentowane artykuły żywnościowe i wprowadzić je rzeczywiście do jadłospisu ludowego. Na zasadzie rozporządzenia utworzony zostanie przy ministerstwie rolnictwa Inspektorat dla spraw rybactwa słodkowodnego oraz przybrzeżnego na wybrzeżach Morza Czarnego i Egejskiego, a przy ministerstwie kolei Inspektorat dla spraw rybactwa dalekomorskiego. Oba inspektoraty przedłożą w najkrótszym czasie plany organizacji połowów. Rozporządzenie podciąga dalej wszystkich rybaków zawodowych pod przepisy ustawy o mobilizacji cywilnej oraz pod służbowy nadzór odpowiednich inspektoratów. Punkt ciężkości rozporządzenia nie leży jednakowoż w raczej teoretycznej organizacji,

über die Organisation des Fischfanges einreichen. Durch die Verordnung werden alle Berufsfischer nach den Bestimmungen des Gesetzes über die zivile Mobilisation dienstverpflichtet und unterstehen den in Frage kommenden Inspektoraten. Der Schwerpunkt der neuen Verordnung liegt jedoch nicht in der mehr theoretischen Organisation, sondern in der sofortigen Verbesserung der praktischen Methoden in der Kette vom Fischer bis zum Kleinverteiler in den Verbrauchszentren. So werden zum Beispiel für die Verbesserung und Erneuerung des Fischerei-Inventars größere Kredite zur Verfügung gestellt. Zur Sicherung des Fischtransports nach den Verbrauchszentren, die nur zum Teil mit den Fischereihäfen durch Eisenbahnlinien verbunden sind, werden Brennstoffe und Autoreifen für Lastwagen bereitgestellt; auch ist die Generaldirektion der Eisenbahnen verpflichtet worden, bevorzugt Waggon, bei großem Fischertrag auch ganze Spezialzüge, für den Transport zu stellen. Das Handelsministerium hat bereits neue Fischpreise für die einzelnen Fischarten festgesetzt, auf Grund deren die Kleinhandelspreise von den örtlichen Preiskommissariaten errechnet werden. Die Maßnahmen zur Verbesserung des bulgarischen Fischereiwesens werden zweifellos auch zu einer Hebung des Fischertrages führen, in welcher Hinsicht besonders auf die im Aufschwung begriffene Fischerei im Ägäischen Meer große Hoffnungen gesetzt werden.

Die spanische Reisernte

Die spanische Reisernte 1941/42 hat nach einer amtlichen Mitteilung 240 000 t ergeben, von welcher Menge durch das Reissyndikat 205 000 t oder 85 % erfaßt worden sind. Dieses Ergebnis muß als verhältnismäßig gut angesehen werden, da in den letzten zehn Jahren vor Ausbruch des spanischen Bürgerkrieges durchschnittlich nicht mehr als 300 000 t Reis geerntet wurden. Die Leistung des Reissyndikates, das zu den besten wirtschaftlichen Organisationen Spaniens gehört, ist vorbildlich, konnte doch in keinem anderen lebenswichtigen Artikel ein gleich hoher Prozentsatz erfaßt und dem Inlandverbrauch zugeführt werden. Die Verteilung erfolgt durch die Generalkommissare für Verpflegung und Transporte und erstreckte sich auf insgesamt 137 753 t geschälten Reis. Der Förderung der Reiserzeugung wird von der spanischen Regierung große Aufmerksamkeit zugewendet. Durch ein Dekret des Landwirtschaftsministers ist bestimmt worden, daß die Anbaufläche des Vorjahres auch im Jahr 1942 wieder mit Reis bepflanzt werden soll; auch soll auf eine Steigerung der Hektarerträge hingearbeitet werden.

Weinbau in Kroatien

Das kroatische Landwirtschaftsministerium hat Maßnahmen zur Förderung des Weinbaus beschlossen, der schon heute für verschiedene Gebiete des Landes die wichtigste Einnahmequelle bildet und günstige Entwicklungsmöglichkeiten bietet. Die kroatische Weinproduktion beträgt gegenwärtig etwa 2 Millionen Hektoliter, das sind rund 25 hl je Hektar der Weinanbaufläche von 76 594 ha. Etwa 75 % der gesamten Weinanbaufläche Kroatiens entfallen auf kleine Bauernwirtschaften, die den Weinbau in primitiver Weise betreiben. Da der Eigenbedarf Kroatiens rund 1,5 Mill. hl beträgt, stehen für die Ausfuhr jährlich 500 000 hl zur Verfügung. In Wirklichkeit ist ein solcher Absatz nach dem Auslande in den letzten Jahren nicht erreicht worden; immerhin hat sich die kroatische Weinausfuhr im Jahre 1940 auf 1200 Waggon gesteigert, ein Beweis dafür, daß die Möglichkeit besteht, größere Mengen Wein zu exportieren. Die Erzeugung von Flaschenwein wird noch gar nicht betrieben; hierzu müssen erst Fachleute herangezogen und die entsprechenden Einrichtungen geschaffen werden. Das kroatische Landwirtschaftsministerium setzt nunmehr alles daran, um den Weinbau auf eine Höhe zu bringen, die eine wesentliche Steigerung der Ausfuhr ermöglichen wird.

lеч в натychmiastowym ulepszeniu praktycznych metod w obrocie rybami, począwszy od rybaka a skończywszy na detaliście w dużych ośrodkach konsumcyjnych. Tak na przykład zostaną przeznaczone większe kredyty na ulepszenie i odnowienie sprzętu rybackiego. Celem zapewnienia transportu ryb do ośrodków spożywczych, które tylko częściowo mają połączenia kolejowe z portami rybackimi, zostaną oddane do dyspozycji materiały pędne i opony dla aut ciężarowych. Nadto kolej zobowiązana jest dostawiać poza kolejką wagonów a w razie większych połowów, całe pociągi specjalne dla transportu. Ministerstwo handlu ustaliło właśnie ceny na poszczególne gatunki ryb i na podstawie tych stawek komisariaty cen będą obliczały ceny lokalne. Przedsięwzięte dla ulepszenia rybactwa bułgarskiego kroki bez wątpienia doprowadzą do podniesienia wydajności połowów. Szczególnie wielkie nadzieje pokładane są w rozwijającym się rybołówstwie na Morzu Egejskim.

Hiszpańskie zbiory ryżu

Zbiory ryżu w Hiszpanii w roku 1941/42 wyniosły według urzędowo ogłoszonych komunikatów 240 000 t. Z tej ilości 205 000 t, t. zn. 85 % przejął pod swoją dyspozycję Syndykat ryżowy. Taki wynik znów uznany winien być za dobry, ponieważ w ostatnich dziesięciu latach przed wybuchem wojny domowej w Hiszpanii nie zbierano przeciętnie więcej aniżeli 300 000 t. O szczególnej sprawności hiszpańskiego Syndykatu Ryżowego świadczy fakt, że żaden z innych ważnych dla gospodarki żywienia produktów nie był w podobnie wysokim procencie uchwycony i oddany do pokrycia zaopatrzenia krajowego. Rozdział jest dokonywany przez Generalnych Komisarzy Zaopatrzenia i Przewozów i objął ostatnio 137 753 t. ryżu luszczowego. Na popieranie uprawy ryżu zwraca rząd hiszpański dużą uwagę. Dekretem ministra rolnictwa postanowiono pozostawić ten sam co do wielkości obszar pod uprawę ryżu, co w przeszłym roku również i w roku 1942. Równocześnie mają być podjęte prace około polepszenia zbiorów z hektara. Do placówek państwowego urzędu zbożowego wysłano dokładne wskazówki dotyczące podziału nawozów, kontroli tegorocznych zasiewów i zapewnienia pożyczek dla producentów ryżu.

Uprawa winorośli w Chorwacji

Chorwackie ministerstwo gospodarki rolnej postanowiło zająć się poparciem uprawy winorośli, która już obecnie dla wielu okolic kraju stanowi największe źródło dochodowe oraz posiada najlepsze widoki dalszego rozwoju. W tej chwili produkcja wina w Chorwacji wynosi około

Ochraniaj artykuły spożywcze!

2 miliony hektolitrow, t. zn. okragło 25 hl na hektar na obszarze winnic o wielkości 76 594 ha. Około 75 % całkowitego obszaru obsadzonego winoroślą przypada na małe gospodarstwa chłopskie, które prowadzą uprawę w prymitywny sposób. Wobec tego, że wewnętrzne zapotrzebowanie Chorwacji wynosi okragło 1,5 miliona hl, na eksport pozostaje rocznie 500 000 hl. W rzeczywistości wywóz za granicę nie osiągnął w ostatnich latach tej ilości, tym niemniej chorwacki eksport win wzrósł w roku 1940 do 1 200 wagonów, co jest dowodem, że istnieje możliwość eksportu większych ilości. Produkcja wina butelkowego nie została dotychczas wcale odjęta, w tym celu musiano by sprowadzić fachowców oraz stworzyć odpowiednie urzadzania. Chorwackie ministerstwo gospodarki rolnej przedsiębierze obecnie wszystkie środki ku umożliwieniu wydatnego zwiększenia eksportu win.

Obst- und Gemüseverarbeitung in Kroatien

In Kroatien beginnt man der Verarbeitung von Obst und Gemüse zu Konservenprodukten größere Aufmerksamkeit zuzuwenden. Einige große, kapitalkräftige Firmen, die sich durch die Kriegsverhältnisse zu gewissen Umstellungen veranlaßt sehen, erblicken hierin ein neues geeignetes Tätigkeitsfeld, zumal mit einem guten Absatz der Konservenprodukte nach dem Ausland zu rechnen ist. Die Firma Bata hat beschlossen, eine Fabrik zur Herstellung von Gemüsekonserven und Marmelade zu errichten. Auch die große in Agram ansässige Union-Schokoladenfabrik will in Bälde die Herstellung von Marmelade aufnehmen. Daneben ist auch die Erzeugung von Gemüsekonserven und die Veredlung der Sojabohne geplant.

Przetwórstwo owocowo-jarzynowe w Chorwacji

W Chorwacji sprawa przetwórstwa owoców i jarzyn zaczyna znajdować coraz większe zrozumienie. Niektóre duże i finansowo silne firmy, które spowodu warunków wojennych uznały się za zmuszone do przestawiania produkcji, upatrują w przetwórstwie owoców i jarzyn odpowiednie pole działania, tym więcej, że należy liczyć na dobry zbyt produktów konserwowych za granicę. Firma Bata postanowiła urządzić fabrykę produkującą konserwy jarzynowe i marmelady owocowe. Również duża fabryka czekolady Union w Zagrzebiu podejmie w najbliższej przyszłości produkcję marmelady. Równocześnie z tym planuje się wyrabianie konserw jarzynowych oraz uszlachetnienie soi.

STEUER UND RECHT I SPRAWY PRAWNE I PODATKOWE

Die Genehmigung beim Grundstücksverkehr

In der gegenwärtigen Zeit muß das Bestreben der Landwirtschaft in erster Linie darauf ausgerichtet sein, die Voraussetzungen für eine ausreichende Ernährung zu schaffen. Diesem Zweck dienen eine ganze Reihe von Maßnahmen, zu denen auch die Genehmigung bei Veräußerung und Belastung von landwirtschaftlichen Grundstücken gehört. Die Genehmigungspflicht ist gesetzlich durch die Verordnung über den Verkehr mit Grundstücken im Generalgouvernement vom 27. März 1940 (VBIGG. I S. 115) eingeführt. Es heißt dort:

Der behördlichen Genehmigung bedürfen:

1. Die rechtsgeschäftliche Übereignung oder Belastung von Grundstücken sowie die rechtsgeschäftliche Übertragung oder Belastung von Rechten an Grundstücken und Rechten an Grundstücksrechten;
2. Verträge, die die Verpflichtung zur Übereignung oder zur Belastung von Grundstücken sowie zur Übertragung oder zur Belastung von Rechten an Grundstücken und Rechten an Grundstücksrechten zum Gegenstand haben.

Dem rechtsgeschäftlichen Erwerb steht ein Erwerb im Wege der Zwangsvollstreckung gleich.

Diese Bestimmungen beziehen sich nicht nur auf Land- und forstwirtschaftliche Grundstücke, sondern auch auf den sonstigen Grundbesitz. Es soll hier aber nur von dem landwirtschaftlichen Grundbesitz die Rede sein.

Nach der angeführten Verordnung müssen alle genehmigungspflichtigen Rechtsgeschäfte innerhalb 2 Wochen nach Abschluß beim zuständigen Kreishauptmann (Stadthauptmann) eingereicht sein, da sie sonst als von Anfang an ungültig angesehen werden. Die Genehmigung zum Erwerb in der Zwangsvollstreckung muß vor dem Erwerb bereits vorliegen, da sonst der Erwerb nicht als rechtsgültig angesehen werden kann.

Es gibt immer noch eine ganze Reihe von Landwirten, die ohne Genehmigung oder trotz Ablehnung der beantragten Genehmigung Grundstücke in Bewirtschaftung nehmen. Diese Landwirte setzen sich der Gefahr aus, daß das von ihnen bewirtschaftete Land ihnen entzogen wird. Deshalb kann nicht genug auf die Notwendigkeit hingewiesen werden, eine Genehmigung des Rechtsgeschäftes einzuholen. Der Hinweis darauf, daß es sich um rechtsgeschäftlichen Grundstückserwerb handelt, bei dem

Udzielanie zezwoleń przy obrocie nieruchomościami

W obecnym czasie usiłowania rolnictwa muszą być przede wszystkim w tym kierunku wyteżone, by podtrzymać możliwość wystarczającego wyżywienia. Do tego celu zmierza szereg zarządzeń niemieckiej administracji. Do tych należy także zezwolenie przy przeniesieniu własności i obciążeniu nieruchomości o charakterze rolnym. Udzielanie zezwoleń uregulowane jest ustawowo rozporządzeniem o obrocie nieruchomościami w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 27 marca 1940 (Dz. Rozp. GG. I. str. 115).

Wedle tego wymagają zezwolenia władz:

1. przeniesienia własności lub obciążania nieruchomości w drodze czynności prawnej, jak również przeniesienia lub obciążania praw na nieruchomościach oraz praw na prawach na nieruchomościach w drodze czynności prawnej;
2. umowy, które mają za przedmiot zobowiązanie do przeniesienia własności lub obciążania nieruchomości, jak również do przeniesienia lub obciążania praw na nieruchomościach i praw na prawach na nieruchomościach.

Na równi z nabyciem w drodze czynności prawnej stoi nabycie w drodze egzekucji.

Przepisy te dotyczą nie tylko gruntów rolnych i leśnych, lecz także i innych gruntów. Tu chcę mówić tylko o rolnych nieruchomościach.

Wedle wspomnianego rozporządzenia muszą być wszystkie czynności prawne, wymagające zezwolenia, w ciągu dwóch tygodni po ich zawarciu przedłożone właściwemu Staroście Powiatowemu (Miejskiemu), gdyż w przeciwnym razie uważane są od samego początku za nieważne.

Wielu rolników bierze w używanie grunt bez zezwolenia lub mimo odmowy zezwolenia. Ci gospodarze narażają się na to, iż zagospodarowany grunt będzie im odebrany. Dlatego trzeba wciąż przypominać o tym i wskazywać na konieczność uzyskania zezwolenia dla czynności prawnej. Wskazanie na to, że chodzi o nabycie gruntu w drodze czynności prawnej, dla której należy uzyskać zezwolenie, usuwa wszelkie wątpliwości co do tego, iż przy nabyciu własności na odziedziczonym gruncie nie potrzeba zezwolenia.

Przy udzielaniu zezwoleń na przeniesienie gruntu bada się, czy nabywca pod względem zawodowym odpowiada wymaganiom, stawianym rolnikom, szczególnie w obecnym

eine Genehmigung einzuholen ist. beseitigt alle Zweifel darüber, daß bei einem geerbten Grundstück der Eigentumsübergang nicht genehmigt zu werden braucht.

Bei der Genehmigung eines Grundstücksüberganges wird geprüft, ob der Erwerber in fachlicher Hinsicht den Anforderungen genügt, die man an einen Landwirt, besonders in der heutigen Zeit, stellen muß. Leute, die mit der Landwirtschaft bisher nichts zu tun gehabt haben, die vielleicht nur ihr überflüssiges Geld anlegen wollen, dürfen den fachlichen Landwirten nicht die Grundlage ihrer Existenz, und das ist der Boden, wegnehmen. Sie müssen von dem Erwerb landwirtschaftlichen Grund und Bodens abgehalten werden. Der landwirtschaftliche Boden gehört den tüchtigen Landwirten. Diese allein haben ein Anrecht darauf, den Boden zu nutzen. Nun ist es aber für die deutsche Verwaltung selbstverständlich, daß es nicht nur darauf ankommt, dem Boden hohe Erträge abzugewinnen. Es kommt der deutschen Verwaltung auch darauf an, daß die festgesetzten Kontingente abgegeben werden. Ein Landwirt, der seiner Kontingentpflicht böswillig nicht nachkommt, kann nicht als guter Landbewirtschaftler angesehen werden. Deshalb werden solche Leute von dem Erwerb zusätzlichen Landes ausgeschlossen.

Es kommt aber nicht allein auf den Landwirt an. Was kann der beste Landwirt machen, wenn er ungünstig gelegenes Land zu bewirtschaften hat. Die Erträge können nicht so ausfallen, als wenn das Land gut abgerundet ist. Deshalb wird bei der Genehmigung des Grundstücksverkehrs auch stets darauf geachtet, daß durch die Grundstücksveräußerung keine Zersplitterung des Grundbesitzes eintritt. Das ist in vielen Fällen der Grund, weshalb manche Grundstücksverkäufe nicht genehmigt werden. Eine Grundstückszersplitterung liegt aber nicht nur dann vor, wenn der landwirtschaftliche Boden in einzelne Stücke aufgeteilt und einzelnen Eigentümern zugeteilt wird, eine Grundstückszersplitterung ist praktisch auch dann gegeben, wenn auf dem Grundstück mehrere selbständige Wirtschaftler vorhanden sind. Wenn z. B. Eltern einem Kinde ihr Grundstück übergeben und sich ein größeres Stück Land zur Eigennutzung vorbehalten, dann kann ein solcher Vertrag nicht genehmigt werden. Selbstverständlich ist nichts dagegen zu sagen, wenn die Eltern sich ein Stück Gartenland, einige Gemüsebeete, die im ganzen gesehen ohne größere Bedeutung sind, zur Eigennutzung vorbehalten. Auch wenn Geschwister größere Grundstücksteile zur Nutzung erhalten, kann der Vertrag aus den gleichen Gründen nicht genehmigt werden.

Mit der Ablieferung von Kontingenten steht die Frage im Zusammenhang, welches Ausgedinge bei Grundstücksüberlassungen den Eltern oder anderen Überlassern festgesetzt werden darf. Hierzu ist zu sagen, daß es im Rahmen einer tragbaren Belastung grundsätzlich keine Beschränkungen hierfür gibt. Allerdings muß bei Naturalausgedingen im Vertrag stets ein Zusatz aufgenommen sein, der besagt: „Die Lieferung des Ausgedinges erfolgt nur im Rahmen desjenigen Ausmaßes, das von der Hauptabteilung Ernährung und Landwirtschaft jeweils für zulässig erklärt wird. Der Rest des vereinbarten Naturalausgedinges ist in Geld zu den Höchstpreisen zu gewähren“.

Durch diesen Zusatz wird klargestellt, daß der Grundstücksübernehmer sich bei der Ablieferung von Kontingenten auf die Ausgedingeleistungen nicht in unzulässiger Weise berufen darf. Wenn er seinen Eltern mehr gibt, als die amtlichen Bestimmungen das zulassen, so ist das seine Privatsache. Er darf sich bei der Ablieferung von Kontingenten darauf aber nicht berufen. Verträge, die diesen Zusatz nicht enthalten, können wegen Verstoßes gegen die Kontingentrichtlinien abgelehnt werden.

Bei der Übertragung von Grundstücken und bei der Belastung von Grundstücken, die ebenfalls genehmigungspflichtig ist, wird bei der Genehmigung nur darauf geachtet, daß die Leistungen für die Wirtschaft tragbar sind. Ein wichtiger Anhaltspunkt hierfür ist die Feststellung, ob der Erwerber seinen bisherigen geldlichen Pflichten, wozu auch die Zahlung von Steuern gehört, in genügendem Um-

fasie. Ludzie, którzy dotąd nie mieli nic wspólnego z rolnictwem, a chcący może tylko ulokować swój zbyteczny kapitał, nie mogą odbierać zawodowym rolnikom ich podstawy bytu, to jest roli. Tacy ludzie muszą być powstrzymani od nabywania rolniczego gruntu. Rola należy do tegich rolników. Tylko ci mają prawo używać ziemi. Rozumie się samo przez się, że niemieckiej administracji nie tylko chodzi o to, by z ziemi wydobyć wysoki dochód, lecz by oddawać ustanowione kontyngenty. Rolnik nie wypełniający swego obowiązku kontyngentowego przez złą wolę, nie może być uważany za dobrego gospodarza. Tacy ludzie będą wykluczeni od dodatkowego nabywania gruntu.

Ale nie chodzi wyłącznie o samego gospodarza, bo co może zrobić najlepszy gospodarz, gdy ma do uprawy niekorzystnie położony grunt. Zbiory nie mogą tak wypaść,

Czytajcie fachowe książki rolnicze

Nabyć je można przez

WYDAWNICTWO ROLNICZE

KRAKAU, NURNBERGSTR. 5 a

jak gdy grunt jest w jednym kompleksie. Dlatego przy udzielaniu zezwoleń przy obrocie nieruchomościami zwraca się stale uwagę na to, by przez pozycie gruntu nie nastąpiło rozdrobnienie gruntu. To jest powodem w wielu wypadkach, że się nie zezwala na sprzedaż gruntu. Rozdrobnienie gruntu nie zachodzi tylko wtedy, gdy rolniczy grunt dzieli się na pojedyncze kawałki i przydziela się pojedynczym właścicielom, lecz praktycznie ma się do czynienia z rozdrobnieniem także wówczas, gdy na gruncie pracuje więcej samodzielnych gospodarzy. Gdy np. rodzice oddają dziecku swój grunt, ale zastrzegają sobie użytkowanie dużego jego kawałka, to taki układ nie może być zatwierdzony. Oczywiście nie ma się nie przeciw temu, by rodzice zatrzymali sobie do użytkowania kawałek ogrodu, kilka grządek na jarzyny, jeśli te w stosunku do całości nie mają większego znaczenia. Z tych samych powodów nie może być udzielone zezwolenie, gdy rodzeństwo otrzymuje do użytkowania większe kawałki gruntu.

W związku z obowiązkiem oddawania kontyngentów nasuwa się pytanie, jakie wymogi ustanowić można przy pozostawieniu gruntu rodzicom, lub innym uprawnionym. Na to odpowiedzieć należy, że w zasadzie nie ma co do tego ograniczeń w granicach dopuszczalnego obciążenia. W każdym razie przy wymowie świadczenia w naturze musi umowa zawierać dodatkowe postanowienie, iż „dostarczenie wymówionych plonów nastąpić może tylko w granicach normy uznanej przez Główny Wydział Wyżywienia i Rolnictwa każdorazem za dopuszczalne. Reszta wymówionych ilości plonów ma być uiszczona w gotówce wedle maksymalnych cen“.

Z dodatku tego jasno wynika, że nabywca gruntu nie może się przy oddawaniu kontyngentu wymawiać świadczeniami w naturze z tytułu wynowy w sposób niedozwolony. Gdy nabywca da rodzicom więcej, niż urządowe postanowienia dopuszczają, to jest jego prywatną rzeczą, ale nie może się na to powoływać przy dostarczaniu kontyngentu. Umowy nie zawierające takiego dodatkowego postanowienia mogą być odrzucone z tego powodu jako wykraczające przeciw wytycznym w sprawie kontyngentu.

Przy przeniesieniu lub obciążeniu praw na nieruchomościach, co również podlega zezwoleniu, zwraca się uwagę przy udzielaniu zezwoleń tylko na to, czy gospodarstwo wytrzymuje takie świadczenia. Ważnym punktem oparcia w tym względzie będzie stwierdzenie, czy nabywca dopełnił swoich dotychczasowych obowiązków pieniężnych, do czego należą też podatki, w dostatecznej mierze. W razie, gdyby pytanie co do tego, czy gospodarstwo potrafi

fange nachgekommen ist. Falls die Frage der Tragbarkeit verneint werden muß, muß der Antrag wegen der zu hohen Belastung abgelehnt werden.

Aus den angeführten Gründen ergibt sich klar, daß es zweckmäßig ist, vor Genehmigung des Grundstücksgeschäftes Zahlungen nicht zu leisten; denn eine Rückforderung von Zahlungen bei Nichtgenehmigung des Antrages macht erfahrungsgemäß oft Schwierigkeiten.

Übernahme der Bürgschaft nach dem Recht des GG

Dieser Aufsatz erhebt keinen Anspruch auf eine erschöpfende Darstellung der gesetzlichen Bestimmungen, die die Übernahme einer Bürgschaft betreffen. In knapper, durch den uns zur Verfügung gestellten Raum bedingten Form enthält er aber alles, was im täglichen Wirken eines jeden am wirtschaftlichen Verkehr Teilnehmenden von grundsätzlicher Bedeutung sein kann.

Die Rechtsverhältnisse zwischen dem Bürgen bzw. Mitbürgen, dem Gläubiger und dem Hauptschuldner werden einheitlich für das gesamte Gebiet des GG. — auch für den Bereich des Handelsrechts — durch die Bestimmungen der Art. 625 ff. des BGdSchV. geregelt.

Aus dem Art 625 BGdSchV. ergibt sich folgende Begriffsbestimmung des Begriffs „der Bürgschaftsvertrag“: Durch den Bürgschaftsvertrag verpflichtet sich der Bürge gegenüber dem Gläubiger eines Dritten, für die fristgemäße Erfüllung der Verbindlichkeit des Dritten (also: des Hauptschuldners) einzustehen.

Fristgemäß, d. h. — falls nicht ein anderes (schriftlich und ausdrücklich) zwischen dem Bürgen und dem Gläubiger vereinbart ist — binnen einer Woche, nachdem der Gläubiger die Nichteinbehaltung des mit dem Hauptschuldner vereinbarten, oder des im Wege der vertragsgemäßen Kündigung festgesetzten Erfüllungstermins dem Bürgen zur Kenntnis gebracht hat. Der Gläubiger hat diese Anzeige unverzüglich, d. h. ohne schuldhaftes Zögern, vorzunehmen. Versäumung oder Verspätung macht den Gläubiger für den dem Bürgen dadurch etwa entstandenen Schaden ersatzpflichtig (Art. 633 GBdSchV.).

Soweit die Bürgschaft ohne Angabe ihrer Geltungsdauer für eine künftige Verpflichtung übernommen worden ist und diese Verpflichtung noch nicht entstanden ist, kann der Bürge jederzeit sich von dieser durch einseitige schriftliche Erklärung an den Gläubiger befreien (Art. 628 GBdSchV.).

Bei einer bedingten Verpflichtung, d. h. soweit das Entstehen der Verpflichtung von einem künftig zu entstehenden Ereignis abhängig ist, besteht das Recht des Bürgen zur einseitigen Befreiung von der übernommenen Bürgschaft nicht.

Das polnische Recht der Schuldverhältnisse hat sowohl für den Bereich des allgemeinen bürgerlichen Rechts wie auch für den Bereich des Handelsrechts die dem römischen (auch dem reichsdeutschen BGB.) Recht eigentümliche Einrede der Vorausklage (*exceptio ordinis* — poln.: zarzut skargi uprzedzającej) nicht übernommen. Dies hat zur Folge, daß — falls nicht ein anderes ausdrücklich (schriftlich) zwischen dem Bürgen und dem Gläubiger vereinbart wird — dem Bürgen nicht das Recht zusteht, die Erfüllung seiner Bürgschaftsverpflichtung bis zur erfolglos versuchten Zwangsvollstreckung des Gläubigers gegen den Hauptschuldner auszusetzen. Ist der Hauptschuldner im Verzug und hat der Gläubiger dies dem Bürgen zur Kenntnis gebracht, so haftet der Bürge als Gesamtschuldner (poln.: solidarnie). Haben sich mehrere verbürgt, so kann der Gläubiger sich dann halten, an wen er will. Er kann jeden einzelnen oder mehrere oder alle Bürgen zusammen in Anspruch nehmen, ohne an ihre Reihenfolge irgendwie gebunden zu sein. Erfüllt der in Anspruch genommene Bürge binnen vertraglich oder gesetzlich festgesetzten Termins seine Bürgschaftsverpflichtung nicht, so kann der Gläubiger die Zwangsvollstreckung in das Vermögen des Bürgen bean-

wytrzymać takie świadczenia, trzeba było zaprzeczyć, to wniosek musi być oddalony z powodu nadmiernego obciążenia.

Z przytoczonych powodów wynika jasno, że nie jest celowe dopełnić zapłaty przed uzyskaniem zezwolenia na transakcję, gdyż żądanie zwrotu w razie odmówienia zezwolenia natrafia często na trudności, jak uczy doświadczenie.

Poręczenie za dług według Kodeksu Zobowiązań w GG

Artykuł niniejszy nie rości sobie pretensji do wyczerpującego przedstawienia czytelnikowi postanowień ustawy, dotyczącej umowy poręczenia. W krótkiej formie, spowodowanej szczupłością miejsca, oddanego do naszego rozporządzenia, porusza on jednak zasadnicze sprawy, z którymi codziennie styka się każdy człowiek biorący udział w życiu gospodarczym.

Stosunek prawny pomiędzy poręczycielem, względnie współporęczycielem, wierzycielem i dłużnikiem na terenie całego Generalnego Gubernatorstwa określony jest jednolicie również w dziedzinie prawa handlowego postanowieniami art. 625 i następnym Kodeksu Zobowiązań.

Z art. 625 Kod. Zob. wynika następujące określenie pojęcia „umowy poręczenia“: Przez umowę poręczenia poręczyciel zobowiązuje się względem wierzyciela osoby trzeciej do poręczenia za terminowe wypełnienie zobowiązania osoby trzeciej (a więc dłużnika głównego).

Terminowo, t. zn. — o ile poręczyciel i wierzyciel nie ustalili między sobą (pisemnie oraz w sposób nie nasuwający wątpliwości) nic innego — w przeciągu jednego tygodnia po zawiadomieniu poręczyciela przez wierzyciela o niedotrzymaniu umówionego z dłużnikiem lub o wynikającym z układu wypowiedzenia ustalonego terminu płatności. Wierzyciel winien donieść o tym bez zwłocznie, t. zn. bez zawinionej zwłoki. Wskutek zaniedbania lub opóźnienia wierzyciel staje się odpowiedzialny za powstałe wskutek tego szkody, poniesione przez poręczyciela (art. 633 Kod. Zob.).

W wypadku, gdy poręki udzielono bez podania okresu ważności na poczet przyszłego zobowiązania, a zobowiązanie to jeszcze nie zaistniało, poręczyciel może zwolnić się każdej chwili z poręczenia przez jednostronne, pisemne oświadczenie, skierowane do wierzyciela (art. 628 Kod. Zob.).

W wypadku długu warunkowego, t. zn. w wypadku, gdy powstanie zobowiązania zależy od wydarzenia, mającego zajść w przyszłości, poręczycielowi nie przysługuje prawo do jednostronnego zwolnienia się z przyjętego na siebie poręczenia.

Ustawa polska o długach nie przewiduje zarzutu skargi uprzedzającej (*exceptio ordinis*), właściwego prawu rzymskiemu (jak również i BGB, obowiązującemu w Rzeszy), i to zarówno w dziedzinie ogólnego prawa cywilnego, jak i w dziedzinie prawa handlowego. W następstwie tego — o ile poręczyciel i wierzyciel nie uzgodnili między sobą wyraźnie (na piśmie) innego sposobu postępowania — poręczycielowi nie przysługuje prawo przesunięcia terminu wypełnienia swego zobowiązania, wynikającego z poręczenia, aż do czasu przedsięwzięcia nieudanych usiłowań wierzyciela, zmierzających do przymusowego wyegzekwowania swych należności od dłużnika. Gdy dłużnik nie dotrzymał terminu płatności, a wierzyciel powiadomił o tym poręczyciela, wówczas poręczyciel odpowiada solidarnie z dłużnikiem. O ile poręki udzieliło więcej osób, wierzyciel może zwrócić się do którejkolwiek z tych osób; może on rościć pretensje do poszczególnych, do kilku, lub do wszystkich poręczycieli, bez przestrzegania jakiegokolwiek kolejności. O ile poręczyciel, do którego zwrócił się wierzyciel, nie wypełni swego zobowiązania, wynikającego z poręczenia, w ciągu umówionego lub ustawowego ter-

tragen, ohne zuerst verpflichtet zu sein, die Befriedigung seiner Ansprüche durch Zwangsvollstreckung in das Vermögen des Hauptschuldners zu suchen.

Auch die sog. Einrede der Teilung (beneficium divisionis — poln.: dobrodziejstwo podziału) wurde durch das polnische Recht der Schuldverhältnisse (GBdSchV.) nicht übernommen. Demgemäß, falls sich mehrere für dieselbe Verbindlichkeit verbürgen, kann der Gläubiger volle Befriedigung von jedem einzelnen Bürgen verlangen (Art. 636 GBdSchV.), es sei denn, daß ausdrücklich (schriftlich) zwischen dem Gläubiger und den Bürgen (nicht etwa zwischen den Bürgen untereinander) vereinbart war, daß jeder Mitbürge nur für einen bestimmten Teil, also z. B. für $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{5}$ usw. der Verpflichtung verbürgt hat.

Die Bürgschaft — auch als Handelsgeschäft — ist nicht formfrei, d. h. für eine Bürgschaftserklärung ist die schriftliche Form vorgeschrieben. Notarielle oder gerichtliche Form ist nicht Bedingung (Art. 528 § 2 HGB., Art. 631 GBdSchV.).

Die Erklärung des Bürgen ist stempelsteuerpflichtig. Die Steuer beträgt, ohne Rücksicht auf den Wert der Hauptverbindlichkeit, 5 Zloty (Art. 117 des StStGes.). Von der Besteuerung sind ausgenommen: a) Bürgschaftserklärungen zur Sicherung einer Wechsel- oder Scheckforderung, b) Bürgschaftserklärungen zur Sicherung der Darlehnsforderung einer Kreditgenossenschaft und c) Bürgschaften für eine Forderung, deren Beurkundung steuerfrei ist (Art. 120 StStGes.).

Sind die Bestimmungen über die schriftliche Form der Bürgschaftserklärung nicht eingehalten, so wird diese Erklärung dadurch grundsätzlich nicht nichtig. Der Beweis, daß die Bürgschaftserklärung abgegeben worden war, kann durch Zeugenvernehmung erbracht werden, aber nur (sehr wichtig!) wenn beide Parteien — also auch der Bürge — sich dahingehend einigen (Art. 110 GBdSchV.). Man muß damit rechnen, daß der Bürge sich in der Regel sehr selten dazu entschließen wird. (Bei Verlust, Vernichtung, Wegnahme usw. des Schriftstückes — siehe letzter Satz des Aufsatzes: „Eigentumsvorbehalt“ — „Ernährungswirtschaft“ Nr. 7/1942, S. 199.)

Bürgschaft setzt das Bestehen der Hauptschuld voraus, d. h. besteht die Hauptschuld aus irgendeinem, ganz gleich welchem, Grunde nicht, z. B.: Wucher = ein Zinssatz über 12 % jährlich — Verordnung vom 20. Oktober 1932 — GBl RP ex 1932, Pos 759; Spiel- oder Wettschuld — Art. 610 ff. GBdSchV. usw., so erlischt auch die Bürgschaft.

Für die Verpflichtung des Bürgen ist der jeweilige Stand der Hauptschuld maßgebend, so wie er sich aus diesem Rechtsgeschäft ergibt, das der Übernahme der Bürgschaft zu Grunde lag. Falls nichts anderes im Einzelfalle vereinbart ist — erstreckt sich die Haftung des Bürgen auch auf Vertragszinsen, auf etwaige Vertragsstrafe — falls solche zwischen dem Hauptschuldner und dem Gläubiger, vor Übernahme der Bürgschaft, vereinbart war und auch auf andere im Gesetz näher nicht bezeichnete Nebenforderungen des Gläubigers. Da es über den Umfang der Haftpflicht des Bürgen, soweit sie Nebenforderungen anbelangt, leicht zum Streit kommen kann — Auslegungsfrage! — erscheint es geboten, über den Umfang der Haftpflicht in bezug auf etwaige Vertragsstrafe und andere näher zu bezeichnende Nebenforderungen Bestimmungen in die Bürgschaftserklärung selbst aufzunehmen.

Besonders wichtig ist die Bestimmung des Art. 632 § 2 BGdSchV., wonach durch ein Rechtsgeschäft, das der Hauptschuldner nach der Übernahme der Bürgschaft vornimmt, die Verpflichtung des Bürgen nicht erweitert werden kann.

Der Bürge kann alle dem Hauptschuldner zustehenden Einreden geltend machen, z. B. eine Aufrechnung einer fälligen Forderung des Hauptschuldners an den Gläubiger auf die Forderung des Gläubigers verlangen. Er verliert die Einrede der Aufrechnung auch dann nicht, wenn der Hauptschuldner auf sie im Verträge mit dem Gläubiger verzichtet hat (Art. 635 BGdSchV.). Daher wird der Bürge

minu, wierzyciel ma wówczas prawo do sprowadzenia przymusowej egzekucji na majątku poręczyciela, nie będąc przy tym zobowiązany, jak wspomnieliśmy już powyżej, do szukania zaspokojenia swych pretensyj w drodze egzekucji na majątku dłużnika.

Ustawa polska o długach (Kod. Zob.) nie przejęła również t. zw. dobrodziejstwa podziału (beneficium divisionis). O ile więc za jedno i to samo zobowiązanie poręcza większa ilość osób, wierzyciel może dochodzić pełnej pretensji na każdym poręczycielu (art. 636 Kod. Zob.), chyba, że wierzyciel i poręczyciele (a nie poręczyciele między sobą) zawarli wyraźną umowę (na piśmie!), iż każdy z współporęczycieli udziela poręki za pewną określoną tylko część zobowiązania, a więc np. za $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{5}$ itd.

Przy poręczeniu — także jako czynności handlowej — musi się trzymać pewnej przepisanej formy. Wymagane jest tu oświadczenie pisemne, nie wymagany natomiast akt notarialny lub sądowy (art. 528 § 2 HGB, art. 631 Kod. Zob.). Oświadczenie poręczyciela podlega opłacie stempłowej. Bez względu na wartość zobowiązania podatek stempłowy wynosi 5 zł. (art. 117 państw. ust. pod.). Zwolnione od opodatkowania są: oświadczenia o poręczeniu dla zabezpieczenia pretensji wekslowych lub czekowych, b) oświadczenia o poręczeniu dla zabezpieczenia poręczenia pożyczek, udzielonych przez towarzystwa kredytowe, c) poręczenia dla zabezpieczenia pretensji, których udowodnienie zwolnione jest od opodatkowania (art. 120 państw. ust. pod.).

Niezastosowanie się do postanowień o pisemnej formie oświadczenia o poręczeniu nie unieważnia zasadniczo tego oświadczenia. Wystarczającym dowodem, iż złożono oświadczenie o poręczeniu, jest zeznanie świadków, jednakowoż (bardzo ważne!) w tym tylko wypadku, gdy zgodzą się na to bez zastrzeżeń obie strony — a więc także i poręczyciel (art. 110 Kod. Zob.). Należy jednak liczyć się z tym, iż z reguły poręczyciel zdecydował się na to bardzo rzadko. (Co się tyczy wypadku zagubienia, zniszczenia, odebrania itp. dokumentu — patrz ostatni ustęp artykułu „Zastrzeżenie własności“ w „Gospodarce wyżywienia“ — Nr. 7, 1942 r, str. 199).

Warunkiem poręczenia jest istnienie długu, poręczenie wygasa więc, gdy z jakiegokolwiek bądź przyczyny dług nie zachodzi, n. p. wskutek lichwy, gdy stopa procentowa przekracza 12 % rocznie — rozporządzenie z 20 października 1932 Dz. Ust. Rzplitej z 1932, poz. 759; przy długach, powstałych na skutek gier i zakładów — art. 610 i następne Kod. Zob. itd., itd.

Dla zobowiązań poręczenia miarodajny jest każdorazowy stan długu, wynikającego z danej czynności prawnej, stanowiącej podstawę do udzielania poręki. O ile nie umówiono się w danym wypadku inaczej, odpowiedzialność poręczyciela rozciąga się również i na umowne oprocentowanie, na ewentualną karę konwencyjną — o ile to przewidziano w umowie między dłużnikiem, a wierzycielem jeszcze przed udzieleniem poręki — oraz na wszelkie inne pretensje wierzyciela, nie określone bliżej ustawą. Ponieważ mogą łatwo powstać spory na tle rozciągłości zobowiązania poręczyciela co do pretensji ubocznych, — kwestia interpretacji! — przeto wskazane jest zamieszczenie w oświadczeniu o poręczeniu postanowień o rozciągłości zobowiązania w stosunku do ewentualnej kary konwencyjnej oraz dokładne określenie innych pretensji ubocznych. Nadzwyczaj ważne jest postanowienie art. 632 § 2 Kod. Zob., według którego zobowiązanie poręczyciela nie może być rozszerzone na czynność prawną, jaką dłużnik przedsięwzięje po udzieleniu poręki.

Poręczyciel dochodzić może wszelkich sprzeciwów, do których ma prawo dłużnik, n. p. domagać się zaliczenia na poczet żądań wierzyciela pretensji, podnoszonych przez dłużnika w stosunku do wierzyciela. Nie traci on do tego prawa nawet w wypadku, gdy dłużnik rzekł się tego

guttun, wenn er sich — bevor er die Leistung aus der Bürgschaftserklärung vornimmt — mit dem Hauptschuldner ins Benehmen setzt, um von ihm eine Aufklärung über die dem Hauptschuldner etwa zustehenden Einreden zu erhalten. Versäumt der Bürge diese Anfrage und entsteht etwa durch die inzwischen eingetretene Zahlungsunfähigkeit des Gläubigers oder aus anderen Gründen dem Hauptschuldner ein Schaden, so kann der Bürge dem Hauptschuldner ersatzpflichtig werden.

Die Bürgschaft kann auch für eine künftige, auch für eine bedingte Verbindlichkeit übernommen werden. Eine bedingte Verbindlichkeit ist die, die erst mit dem Eintritt einer im Verträge bezeichneten Bedingung (eines Ereignisses) entsteht.

Ist die Bürgschaftserklärung für eine künftige Verbindlichkeit ohne Angabe des durch sie gesicherten Betrages bzw. ohne Beschränkung auf einen bestimmten Betrag nach oben abgegeben, so daß der Höchstbetrag der Haftung aus dem Schriftstück nicht ersichtlich ist bzw. nicht bestimmt werden kann, so ist diese Bürgschaftserklärung nichtig, d. h. aus ihr entstehen für den Bürgen keine Verpflichtungen, für den Gläubiger keine Rechte. Dasselbe tritt ein, wenn die Art der Verpflichtung, für die verbürgt wird, aus dem Schriftstück nicht ersichtlich ist (Art. 627 GBdSchV.).

Ist der Tag der Fälligkeit einer bestehenden Schuld nicht bestimmt, oder ist er von einer Kündigung abhängig, so kann der Bürge nach dem Ablauf von sechs Monaten — vom Tage der Abgabe der Bürgschaftserklärung — bei Bürgschaft für eine künftige bzw. bedingte Schuld: vom Tage, an dem die Schuld entstanden ist — durch einseitige Erklärung (schriftlich! Einschreiben lassen!) vom Gläubiger verlangen, daß er den Hauptschuldner zur Befriedigung der Schuld auffordert oder die Schuld zum nächsten zulässigen Termin kündigt. Tut der Gläubiger das nicht, so ist der Bürge von der Bürgschaft befreit (Art. 634 GBdSchV.).

Die Verpflichtung des Bürgen, der von Anfang an als Gesamtschuldner (poln.: dłużnik solidarny) die Bürgschaft übernommen hat, verjährt mit der Hauptschuld. Ist die Bürgschaft ein Handelsgeschäft, d. h. ist die Bürgschaft ein im Betriebe eines Kaufmanns abgeschlossenes Rechtsgeschäft und steht die Bürgschaft — nicht unbedingt auch die Hauptschuld — im sachlichen Zusammenhang mit dem Betrieb, so ist sie immer eine gesamtschuldnerische (poln.: odpowiedzialność solidarna) Art. 530 HGB. Dies hat zur Folge, daß der Gläubiger die Erfüllung der Verpflichtung am Tage der Fälligkeit der Hauptschuld, ganz nach seiner Wahl vom Hauptschuldner oder vom Bürgen verlangen kann. Die Haftung eines Wechselindossanten ist z. B. auch immer eine gesamtschuldnerische.

Ist die Bürgschaft kein Handelsgeschäft und wird nicht vereinbart, daß sie eine gesamtschuldnerische ist, so ist sie eine gewöhnliche, d. h. der Bürge haftet erst, nachdem der zur Zahlung aufgeforderte Hauptschuldner die Erfüllung seiner Verpflichtung (auch durch Schweigen) verweigert hat. Diese gewöhnliche Bürgschaft verjährt, soweit sie binnen eines Jahres vom Tage der Fälligkeit der verbürgten Schuld vom Gläubiger nicht in Anspruch genommen wird (Art. 637 GBdSchV.).

Eine Ausfallbürgschaft (Schadlosbürgschaft), d. h. eine Bürgschaft, bei der der Bürge nur für den endgültigen Vollstreckungsverlust des Gläubigers haftet, erlischt, wenn durch ein schuldhaftes Zögern des Gläubigers die Vollstreckung in das Vermögen des Hauptschuldners ganz oder zum Teil ergebnislos wird.

Eine Ausfallbürgschaft muß besonders vereinbart werden. Sie verjährt wie eine gewöhnliche Bürgschaft.

Es ist abschließend noch besonders darauf hinzuweisen, daß die dem Gläubiger aus einer Bürgschaftserklärung zustehenden Rechte durch Abreden des Bürgen mit dem Hauptschuldner bzw. mit den Mitbürgen weder geschmälert noch geändert werden können, so z. B. wenn die Bürgen unter sich oder mit dem Hauptschuldner, vereinbart haben,

w umowie z wierzycielem (art. 635 Kod. Zob.). Dlatego też poręczyciel, zanim przystąpi do spełniania świadczeń, wynikających z oświadczenia o poręczeniu, winien porozumieć się z dłużnikiem, celem uzyskania wyjaśnień o przysługujących dłużnikowi sprzeciwach. O ile poręczyciel zaniedba tego uczynić, a dłużnik poniesie szkodę ewentualnej w międzyczasie powstałej, niewypłacalności wierzyciela lub też z innej przyczyny, wówczas poręczyciel może stać się obowiązany do wynagrodzenia tej szkody.

Poręczenie może dotyczyć również przyszłego, a także i warunkowego zobowiązania. Zobowiązanie jest warunkowe, o ile powstaje ono dopiero z chwilą zaistnienia pewnego określonego w umowie warunku (wytworu).

Gdy oświadczenie o poręczeniu za przyszłe zobowiązania nie zawiera wysokości kwoty, jaką poręczenie ma zabezpieczyć, względnie określonego ograniczenia tej kwoty w górę, wskutek czego z dokumentu nie wynika, względnie nie da się ustalić, wymiar najwyższej kwoty, za którą poręczyciel odpowiada — wówczas oświadczenie takie jest nieważne, t. zn. nie wynikają z niego żadne zobowiązania dla poręczyciela i żadne prawa dla wierzyciela. To samo zachodzi w wypadku, gdy na podstawie dokumentu nie można określić rodzaju zobowiązania, za które poręczono (art. 627 Kod. Zob.).

O ile dzień płatności istniejącego długu nie jest oznaczony lub zależny jest od wypowiedzenia, wówczas poręczyciel może po upływie sześciu miesięcy — licząc od dnia wydania oświadczenia o poręczeniu, przy poręczeniu zaś za dług przyszły lub warunkowy od dnia powstania długu — zażądać od wierzyciela, jednostronnym oświadczeniem (na piśmie listem poleconym!), by tenże wezwał dłużnika do wyrównania długu, lub by wypowiedział zaległość w następnym dopuszczalnym terminie. Jeśli wierzyciel nie zastosuje się do powyższego żądania, poręczyciel zwolniony zostaje od poręczenia (art. 634 Kod. Zob.).

Zobowiązanie poręczyciela, który udzielił poręki od samego początku jako dłużnik solidarny, przedawnia się wraz z długiem. Gdy poręczenie stanowi czynność handlową, t. zn., gdy poręczenie jest czynnością prawną, dokonaną w przedsiębiorstwie kupieckim, oraz gdy poręczenie — nie zaś dług — stoi w rzeczowym związku z tym przedsiębiorstwem, wówczas jest ono zawsze odpowiedzialnością solidarną (art. 530 HGB). Wskutek tego wierzyciel może zażądać w dniu płatności długu wypełnienia zobowiązania i to wedle własnego uznania — przez dłużnika lub przez poręczyciela. (Odpowiedzialność np. indosanta weksla jest również zawsze odpowiedzialnością solidarną — art. 47 prawa wekslowego).

O ile poręczenie nie jest czynnością handlową i o ile strony nie postanowiły zgodnie, że ma być ono solidarne, wówczas poręczenie takie jest z w y c z a j n e, t. zn. że poręczyciel odpowiada dopiero wtedy, gdy wezwany do zapłaty dłużnik odmówił wypełnienia swego zobowiązania (też i przez pominięcie wezwania milczeniem). Zwykle poręczenie ulega przedawnieniu, o ile wierzyciel nie podejmie odpowiednich kroków w ciągu roku, licząc od dnia płatności poręczanego długu (art. 637 Kod. Zob.).

Poręczenie na wypadek niewypłacalności dłużnika, t. zn. poręczenie, przy którym poręczyciel odpowiada wyłącznie za ostateczne straty, poniesione przez wierzyciela przy egzekucji, wygasa wówczas, gdy egzekucja na majątku dłużnika: nie da całkowicie, lub częściowo rezultatów wskutek zawinienia przez wierzyciela zwłoki. Polecenie na wypadek niewypłacalności dłużnika należy osobno przewidzieć w umowie; ulega ono przedawnieniu jak zwyczajne poręczenie.

Pragniemy wkońcu zwrócić jeszcze uwagę, iż uprawnienia, przysługujące wierzycielowi, a wynikłe z oświadczenia o poręczeniu, nie mogą ulec ograniczeniu lub zmianie wskutek układów pomiędzy poręczycielem, a dłużnikiem, względnie współporęczycielami; tak n. p. gdy poręczyciele uzgodnili między sobą lub z dłużnikiem, że każdy z po-

daß jeder der Bürgen nur für einen Teil der Schuld haftet, so ist dadurch dem Gläubiger nicht das Recht genommen, die volle Befriedigung der Forderung von jedem einzelnen Bürgen zu verlangen.

S. S.

ręczycieli ponosi odpowiedzialność za pewną tylko część długu, to wierzyciel nie traci przez to prawa do żądania pełnego zaspokojenia swej pretensji od każdego poszczególnego poręczyciela.

§ ANORDNUNGEN u. VERORDNUNGEN ROZPORZĄDZENIA i ZARZĄDZENIA

Falsche 50-Groschen-Münzen

Die Staatliche Münze des Generalgouvernements veröffentlichte folgendes Merkblatt:

Die Fälschungen der mit Verordnung über die Ausgabe von Münzen zu 50, 20 und 10 Groschen im Generalgouvernement vom 23. April 1940 (VBIGGP. I. S. 160) in Umlauf gesetzten 50-Groschen-Münzen aus Stahl nehmen in der letzten Zeit zu. Abweichungen in dem bei den Falschstücken verwendeten Metall sind in der Regel nach außen nicht ersichtlich. Die Prüfung auf Echtheit muß daher in erster Linie nach dem äußeren Eindruck vorgenommen werden. In dieser Beziehung weisen die Fälschungen nachstehende Merkmale auf:

1. Metall: Stahl. Abweichungen von der echten Münze nach außen nicht ersichtlich.
2. Gewicht und Durchmesser: Das Gewicht der falschen Münze schwankt zwischen 4,65 und 5,10 g (durchschnittliches Gewicht der echten Münze 5 g). Der Durchmesser der Falschstücke schwankt zwischen 23,0 und 23,6 mm (echte Münze durchschnittlich 23,1 mm).
3. Sonstige Merkmale:
 - a) Die Tiefenprägung der Vorder- und Rückseite ist meistens ungleichartig.
 - b) Die Münzränder sind verschieden bearbeitet. Sie sind mit der Handfeile oder auch mechanisch gerändelt.
 - c) Das Münzbild ist unpräzise nachgemacht und sehr oft verwischt. Es kommen sehr häufig Verdoppelungen der einzelnen Fragmente (Buchstaben, Zahlen, Hoheitszeichen, Verzierungen) vor.
 - d) Besondere Merkmale in Form von Rissen, Punkten, die vom Stempel herrühren, treten auf den Falschstücken ziemlich oft hervor.
4. Herstellungsart: Die falschen Münzen sind größtenteils im Prägeverfahren, und zwar meistens mittels Handpressen, hergestellt.

Besondere Merkmale einzelner Typen:

Das Fehlen der Krallen bei den Adlerklauen.
Deutliche Streifen auf den Adlerfüßen, die auf der echten Münze dagegen kaum sichtbar sind.
Waagerechte Elemente der Buchstaben sind schmäler als bei der echten Münze.
Ovale Elemente der Buchstaben und Zahlen abweichend von denen der echten Münze.
Längliche gleichmäßige Risse auf dem Münzrand.
Auf der Vorderseite, dem linken Adlerflügel, treten oft Risse hervor.
Die natürliche Veränderung (Korrosion-Verrostung) der Oberfläche wird durch künstliche Färbung nachgeahmt.
Das Münzbild der Vorder- und Rückseite ist sehr flach.
Hervorstehender Punkt in Höhe der Ziffer „5“ auf der Rückseite.

Falszywe 50-groszowe monety

Mennica Państwowa Generalnego Gubernatorstwa wydała następujący komunikat:

W ostatnim czasie zwiększa się ilość falsyfikatów monet 50-groszowych ze stali, które to monety zostały puszczane w obieg na zasadzie Rozporządzenia o emisji monet 50, 20 i 10-groszowych w Gubernatorstwie Generalnym z dnia 23 kwietnia 1940 r. (Dz. Rozp. Gub. Gen. I, str. 160). Różnice w użytym do obrotu falsyfikatów metalu są normalnie na zewnątrz niewidoczne. Sprawdzenie autentyczności musi być zatem dokonane przede wszystkim na podstawie zewnętrznego wyglądu. Z tego punktu widzenia falsyfikaty wykazują cechy następujące:

1. Metal: Stal. Odchylenia od monety prawdziwej na zewnątrz niewidoczne.
2. Waga i średnica: Waga monet falszywych waha się w granicach 4,65—5,10 g) przeciętna waga prawdziwej monety wynosi 5 g). Średnica falsyfikatów waha się w granicach 23,0—23,6 mm (moneta prawdziwa przeciętnie 23,1 mm).
3. Inne cechy:
 - a) Głębokość tłoczenia strony przedniej i odwrotnej jest przeważnie niejednolita.
 - b) Otoki monet są wykonywane różnie: przy pomocy pilników lub w sposób mechaniczny.
 - c) Rysunek monet jest naśladowany niedokładnie i bardzo często zamazany. Często zdarzają się zwojenia poszczególnych fragmentów (liter, cyfr, godła, ornamentów).
 - d) Znaki szczególne w postaci rys, punktów, pochodzące do stempla, występują na falsyfikatach dość często.
4. Sposób wykonania: Falszywe monety są wykonane przeważnie przez tłoczenie, i to przede wszystkim za pomocą pras ręcznych.

Cechy szczególne niektórych typów:

Brak szponów w łapach orła.
Wyraźne prątki na nogach orła, które na autentycznej monecie są bardzo słabo zaznaczone.
Poziome elementy liter są węższe, niż w monecie prawdziwej.
Elementy owalne liter i cyfr odmienne od monety prawdziwej.
Położone równoległe rysy na otoku. Na stronie przedniej występują często rysy na lewym skrzydle orła.
Naturalna zmiana (korozja — zardzewienie) powierzchni naśladowana jest przez sztuczne zabarwienie.
Obraz monety na stronie przedniej i odwrotnej jest bardzo płaski.
Punkt wypukły powyżej cyfry „5“ na stronie odwrotnej.

Buchstaben und Verzierungen fallen durch höchst unpräzise Ausführung auf.

Die Münzen werden mittels manuell gravierte Stempel geprägt.

Spargel- und Rhabarberernte

Auf Grund des § 3 Abs. 2 der Verordnung über die Ernährungs- und Landwirtschaft im Generalgouvernement vom 23. November 1939 (VBIGG. S. 63) ordne ich an:

§ 1

1. Für die laufende Erntezeit wird als Schlußtag für die Spargelernte der 30. Juni 1942, als Schlußtag für die Rhabarberernte der 31. Juli 1942 festgesetzt.

2. Es ist verboten, diese Erzeugnisse nach den Schlußtagen weiterhin zu ernten und in den Verkehr zu bringen.

§ 2

Zu widerhandlungen gegen diese Anordnung werden nach den Ergänzungsverordnungen zur Verordnung vom 23. November 1939 über die Ernährungs- und Landwirtschaft im Generalgouvernement v. 15. Januar 1940 und 24. Juli 1940 (VBIGG. I. S. 8 und I. S. 228) bestraft.

§ 3

Diese Anordnung tritt mit dem Tage ihrer Verkündung in Kraft.

Litery i ornamente odznaczają się wybitnie nieprecyzyjnym wykonaniem.

Monety tłoczone są przy pomocy stempli ręcznie wygrawowanych.

Zbiór szparagów i rabarbaru

Na podstawie § 3 ust. 2 rozporządzenia o gospodarce wyżywienia i rolnictwa w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23 listopada 1939 r. (Dz. Rozp. GG. str. 63) zarządzam:

§ 1

1. Dla bieżącej pory zbioru ustala się dzień 30 czerwca 1942 r. jako dzień końcowy dla zbioru szparagów; dzień 31 lipca 1942 r. jako dzień końcowy dla zbioru rabarbaru.

2. Wzbronione jest dalsze zbieranie i puszczanie w obrót powyższych produktów po dniach końcowych.

§ 2

Wykroczenia przeciwko niniejszemu zarządzeniu podlegają karze według rozporządzeń uzupełniających do rozporządzenia z dnia 23 listopada 1939 r. o gospodarce wyżywienia i rolnictwie w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 15 stycznia 1940 r. i 24 lipca 1940 r. (Dz. Rozp. GG. I. str. 8 i I. str. 228).

§ 3

Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Fragekasten Skrzynka zapytań

Haltbarmachung von Baumnüssen

Frage. Walnüsse (Baumnüsse) werden beim Aufbewahren für den Winter immer schimmelig. Wie werden dieselben behandelt und präpariert, damit sie sich halten und nicht in Fäulnis übergehen?

Antwort: Sollen Walnüsse lange gesund erhalten werden, so muß man sie ausreifen lassen, bevor man sie erntet. Die Reife erkennt man daran, daß die grünen Hüllen aufspringen und die Nüsse ausfallen. Sind die Hüllen bei der Ernte noch fest, so ruft die Feuchtigkeit in ihnen leicht Fäulnis hervor. Auch schrumpfen bei unreif geernteten Nüssen die Kerne leicht ein und sind dann wenig wohlschmeckend. Man schüttelt die reifen Nüsse. Bei der alten Manier, sie mit Stangen abzuschlagen, sie zu „kloppen“, beschädigte man viel Fruchtholz. Haften ihnen noch Teile der grünen Hülle an, die sich in den Rillen festsetzen, so müssen die Nüsse gewaschen werden, was zweckmäßig in kaltem Wasser unter Zusatz von etwas Soda und Sand geschieht. Verwendet man dabei einen harten Besen, so werden die leicht faulenden Teile entfernt. Ein leichtes Schwefeln gibt den Nüssen ein schönes Aussehen und erhöht ihre Haltbarkeit. Die gereinigten Nüsse werden auf recht luftigen Boden getrocknet und müssen auch dann noch mehrfach gewendet werden. Auf diese Weise behandelt, halten sie sich jahrlang gesund und bleiben wohlschmeckend, bleiben vor dem Schimmeln bewahrt. Sind Walnüsse zu trocken geworden, so kann man sie zum Verbrauch wieder dadurch frischer und wohlschmeckender machen, daß man sie einige Stunden in eine 2%ige Kochsalzlösung legt.

Przechowywanie orzechów włoskich

Pytanie. Orzechy włoskie przechowywane w zimie zawsze ulegają mi pleśnieniu. Jak należy obchodzić się z nimi, aby mogły się dobrze przechować, nie będąc porażone pleśnią?

Odpowiedź: Jeżeli orzechy włoskie pragniemy przechowywać przez czas dłuższy, muszą przede wszystkim zupełnie dojrzeć przed zerwaniem z drzew. Dojrzałość rozpoznaje się po tym, że zielone łupiny (osłonki) pękają, a orzechy wypadają. Jeżeli zaś są twarde podczas zbioru, wtedy zawarta w nich wilgoć łatwo wywołuje gnicie. W orzechach zerwanych w stanie niedojrzałym łatwo marszczą się jądra i stają się wtedy mało smaczne. Dojrzałe orzechy strząsamy z drzew. Stary sposób obijania drzew żerdziami jest niepraktyczny, gdyż powodował liczne uszkodzenia. Jeżeli na powierzchni tkwią jeszcze kawałki zielonych łupin, skutkiem przywarcia do rowków na skorupie orzecha, wtedy orzechy należy obmyć, najlepiej to robić w zimnej wodzie z dodatkiem nieco sody i piasku. Używając jeszcze twardej miotłki, uda nam się oddzielić wszystkie łatwo gnijące cząstki. Lekkie siarkowanie nadaje orzechom ładny wygląd i podnosi ich trwałość. Oczyszczone orzechy suszymy na przewiewnym strychu, a wówczas trzeba je kilkakrotnie jeszcze przesuszować. Jeżeli obchodzimy się z orzechami w sposób opisany, trzymają się one dobrze i zdrowo w ciągu całych lat, pozostają smaczne i są zabezpieczone przed pleśnieniem. W wypadku gdy orzechy stały się zbyt suche, można je odświeżyć i uczynić smaczniejszymi, kładąc na kilka godzin do 2% roztworu soli kuchennej.

Aus dem SPÓŁDZIELCO

ORGAN DLA SPÓŁDZIELNI W GENERALNYM GUBERNATORSTWIE

Folge 12 vom 25. Juni 1942

Der Einleitungsartikel dieser Nummer bringt uns eine nähere Behandlung der Frage der Aufteilung des Vermögens einer Genossenschaft, welche infolge irgendeines Grundes aufgelöst wird. Wenn zum Beispiel eine Genossenschaft liquidiert wird und ein gewisser Vermögensbestand übrigbleibt, besteht zwischen den noch dageliebenen Mitgliedern die Tendenz, diesen Vermögensbestand unter sich zu verteilen. Als Grund zu einer solchen Lösung geben die Mitglieder an, daß das zurückgebliebene Vermögen aus gemeinsamer Arbeit der Mitglieder erworben ist und infolgedessen die Mitglieder Miteigentümer des Vermögens ihrer Genossenschaft sind. In zahlreichen Fällen, wo die schwächeren Genossenschaften in den Liquidierungszustand gehen, werden unsere Verbandsprüfer nach der Angelegenheit der Aufteilung des rückgebliebenen Vermögens ausgefragt. Nicht immer wollen die Mitglieder mit der Erklärung zufrieden sein, daß das sämtliche Vermögen der aufgelösten Genossenschaft Gut der Gemeinschaft ist und sogar nach dem Ende der Genossenschaft nicht Privateigentum werden darf. Die Auflösung einer Genossenschaft behandelt ausführlich das Genossenschaftsgesetz in den Artikeln 7—106. Die Genossenschaft kann demnach aufgelöst werden: 1. nach dem Zeitabschnitt, für welchen sie ins Leben gerufen wurde, 2. wenn die Mitgliederzahl unter 10 fällt, 3. auf Grund eines Gerichtspruches gestützt auf den Artikel 65 des Genossenschaftsgesetzes, 4. infolge Konkursverfahrens und 5. infolge der auf zwei folgenden Wahlversammlungen mit einer qualifizierten Mehrheit von $\frac{3}{4}$ der abgegebenen Stimmen gefaßten Beschlüsse. Nach Erörterung der Gründe der Auflösung befaßt sich das Gesetz mit der Liquidation der Genossenschaft und mit dem Konkurs. Für unsere Erwähnungen hat der Fall eines Konkurses natürlich keine Anwendung, da kein Vermögen übrigzubleiben verspricht. Es kann nur eine Liquidation günstig ablaufen, so daß nach deren Vollendung noch ein Vermögesbestand zurückbleibt. In diesem Falle aber ist der Artikel 81 des Genossenschaftsgesetzes ausschlaggebend. Er bestimmt, daß das nach Abzahlung der Schulden, des Geschäftsguthabens und einer entsprechenden Dividende gebliebene Vermögen für gemeinschaftliche Nutzzwecke bestimmt werden soll, und zwar übereinstimmend mit den einschlägigen Vorschriften der Satzungen oder mit dem diesbezüglichen Beschluß der letzten Wahlversammlung. Sind entsprechende Bestimmungen in den Satzungen nicht vorhanden oder bleibt ein Beschluß der Wahlversammlung aus, so entscheidet über das restierende Vermögen der Staatliche Genossenschaftsrat. Das Genossenschaftsgesetz läßt also keinen Zweifel darüber, daß die Mitglieder nicht Miteigentümer der Genossenschaft sind und ihr Vermögen nicht unter sich aufteilen können. Der Zweck einer derartigen Regelung ist klar. Anders würde die Genossenschaftsidee zugunsten kapitalistischer Gewinnlust zugrunde gehen. Die

Mitglieder könnten satzungsgemäß die Mitgliederanzahl beschränken, um dann die gut prosperierende Genossenschaft zur Liquidation zu bringen und das Vermögen unter sich zu teilen, oder auch die Genossenschaft würde dann nicht eine Arbeitsgemeinschaft von unbeschränkter Mitgliederzahl, aber eine reine Kapitalgesellschaft bilden.

Eine weitere Abhandlung betrifft die Versicherung gegen Zivilhaftung. So wie in den vorigen Nummern die Versicherungen gegen Diebstahl und Einbrecherdiebstahl ist auch diese Versicherung vorliegend behandelt worden. Das Wesen dieser Versicherungsart besteht darin, daß die versicherte Person bzw. Institution die aus Zivilhaft hervorgehenden Forderungen Dritter von der Versicherungsanstalt unter Umständen rückvergütet erhält. Entsprechende Tarife und Erläuterungen geben eine Gesamtübersicht über diese Versicherungsart.

Die Spalte „Genossenschaften in aller Welt“ enthält Notizen über die Gemeinschaftsbank in den Ostgebieten, Erzeugung von Saatkartoffeln im Osten, die Rolle der Genossenschaften in der serbischen Landwirtschaft, den Ausbau der Fischerei in Kroatien durch Fischereigenossenschaften und über die Konsumgenossenschaften in der Ukraine.

Nach dem Teil „Amtliche Veröffentlichungen“, in dem die Erläuterungen wichtigster Verordnungen, Anordnungen und Bekanntmachungen erscheinen, folgt die Spalte „Rechtsberatungen“. Wichtig sind hier die Erläuterungen, welche sich mit der Befreiung von Gewerbesteuer der kleinen Kreditgenossenschaften und der Gesundheitsgenossenschaften beschäftigen. Außerdem werden die Genossenschaften auf die Genehmigungspflicht des Erwerbs, Gründung, Ausbaus und Verlegung eines Betriebes aufmerksam gemacht. Von nicht geringem Interesse für die Genossenschaften ist die Gründung einer Rechtsberatungsstelle der Deutschen Prüfungsdienststelle bei dem Revisionsverband der Genossenschaften im Generalgouvernement, welche durch ein Rundschreiben des Kommissars des Staatlichen Genossenschaftsrates an alle Genossenschaften bekanntgegeben wurde. Der Inhalt dieses Rundschreibens ist in der Spalte veröffentlicht. Die Spalte schließt mit einem Steuerkalender für den Monat Juli ab.

Es folgt der Teil „Rechnungswesen der Genossenschaften“, der sich mit dem Kontrollbuch der Personalkonten befaßt. Der Aufsatz ist mit einem graphisch dargestelltem Buchungsschema illustriert.

Die „Verbandschronik“ bringt zwei kurze Notizen über den Zusammenschluß dreier Molkereigenossenschaften in dem Distrikt Lublin und über die Reorganisation der Molkereigenossenschaft in Aleksandrow im Distrikt Lublin.

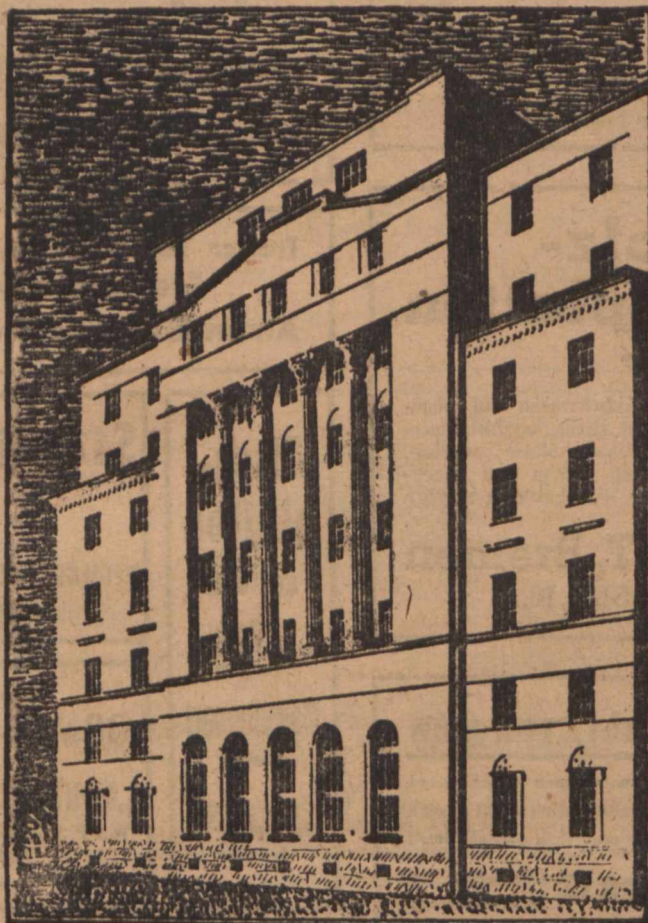
Registeranzeigen der Genossenschaften, deren enormer Umfang den regen Rechtsverkehr der Genossenschaften und zahlreiche Neugründungen schildert, schließen die Nummer.

Landwirtschaftliche Fachbücher durch den

Telefon
116 79 und 116 80

Oryson = = Dmsloroz

Krakau
Nürnbergstraße 5a

LANDWIRTSCHAFTLICHE ZENTRALSTELLE GESCHÄFTSZENTRALE KRAKAU CENTRALA W KRAKOWIE

ANSTALT DES ÖFFENTLICHEN RECHTS

DISTRIKTSTELLEN:

KRAKAU + LEMBERG + LUBLIN + RADOM + WARSCHAU
54 KREISSTELLEN

EIN- UND AUSFUHR, ERFASSUNG, VERTEILUNG,
LAGERUNG UND VORRATSWIRTSCHAFT FÜR
ALLE ERZEUGNISSE UND BEDARFSARTIKEL DER
ERNÄHRUNGSWIRTSCHAFT

INSTYTUCJA PRAWA PUBLICZNEGO

ODDZIAŁY OKRĘGOWE:

KRAKÓW + LWÓW + LUBLIŃ + RADOM + WARSZAWA
54 PLACÓWKI POWIATOWE

PRZYWÓZ I WYWÓZ, SKUP, ROZDZIAŁ, SKŁA-
DOWANIE I TWORZENIE ZAPASÓW WSZELKICH
PŁODÓW ROLNYCH I PRZEDMIOTÓW POWSZECH-
NEGO UŻYTKU W ZAKRESIE GOSPODARKI
WYŻYWIENIA

KRAKAU, THOMASGASSE 43

POSTSCHLISSFACH 541

TELEFON: SAMMELNUMMER 135 20
DRAHTANSCHRIFT: LANDZENTRALE

KRAKÓW, ul. Tomasz 43

SKRYTKA POCZTOWA 541

TELEFON: NR. ZBIOROWY 135 20
ADRES TELEGRAFICZNY: LANDZENTRALE

Otto Sydow, München 2Müllermeister, DRF - Sachverständiger
erste bayerische anerkannte**ASCHEPRÜFUNGSSTELLE**

Untersuchungsanstalt für Getreide u. Mehl

Verlangen Sie die kostenlose Zusendung meiner versandfertigen
Spezialbeutel und bebilderten Fachaufsätze**Steinholz-
Arbeitstischplatten**

Naturfarbe

12/14 mm stark qm	27.— RM	} zum Aufschrauben auf abge- arbeitete Tische, kurzfrist. Liefer- bar. Genaue Masse angeben. Lieferung erfolgt per Nach- nahme. — Bahnstation angehen
15/17 " " "	29.— "	
18/20 " " "	31.— "	
21/23 " " "	33.— "	
24/26 " " "	35.— "	

Herbert FICKERT, Bremen
CLAUSSENSTRASSE 10.**Fahrrad-Ständer Stojaki do rowerów**für Gefolgenschaften (kennzif- für die Stowaryszeń (bez kart
ferfrei) liefert prompt in je- zapotrzebowania) dostarcza
der Menge niezwłocznie w każdej ilości**M. Baumeister, München 13** Schellingstr. 40
Fernruf 297 254*Korzystaj z książek**Biblioteki Rolniczej!***W
E
S
K****DER TREUHANDLER DER
PAPIERWARENFABRIK**

empfehlen ihre

berühmten Qualitätszeugnisse:

*Alle Arten Briefumschläge
Briefpapiere in Mappen
Kästchen u. Blocks u. a.*

Verkauf nur an Wiederverkäufer!

O-MILL

FABRIK: Krakau, Glinianastrasse 24. Tel. 130-19, 130-39

VERKAUFLAGER IN WARSCHAU:

Fa. »Interprint« B. S. Szczepski, Bahnhofstr. 32, Tel. 683-38

Młyn Motorowy

pod firmą:

FRANCISZEK LORENC

w Pruszkowie, ul. Młynarska 2, Tel. 22-36 · Pruszków

Treser und Rückstände, sowie Abfälle von
Vegetabilien zu kaufen gesucht:**Amandus Possel & Co., Hamburg 24****Tisch-
platten**

aus Glas

beidseitig
geschliffen und
poliert**May & Reinert**

Dessau

Glasschleiferel
Spiegelfabrik
Ruf 2889**Signier-Stempel**in jeder Ausführung
für Säcke, Kisten, Fässer usw.
Signier- und Stempelfarben**RICHARD BERCKHAN, Hamburg-Wandsbek 66**
Fabrik für Signier-Apparate

Warszawa i okolice

DOMY — WILLE — PLAC

sprzedaje

„KONIUNKTURA“ Dr. praw J. Zuniaka

WARSZAWA, Marszałkowska 108, m. 9

Telefon 3-40-40 6-57-31

Hypoteki sprawdzone — Informacje listowne

INDUSTRIE- u. HANDELSUNTERNEHMEN

J. Woyciechowski
u. Co.

Marmeladen-, Kunsthonig- und Konservenfabrik

Warschau, Młynarskastrasse 26

Woka

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE

J. Woyciechowski
i Ska

Fabryka Marmelady, Miodu sztucznego i Konserw

Warszawa, ulica Młynarska 26

Bewährte Getreide-Silos sind die Gleitbau-Silos u. Lüftungs-Silos

System Gleitbau Klotz & Co.

Auskünfte, Referenzen und Angebote durch:

GLEITBAU KLOTZ & Co. - Eisenbetonbau, Hoch- u. Tiefbau
Seit 1897

Frankfurt a. M., Grüneburgweg 98, Telefon 5 72 04

Berlin C2, Monbijouplatz 10, Telefon 41 20 14

Krakau, Postschliesstach 384, Fernruf 15657 - Hamburg - Breslau - Königsberg (Pr.) - Erlort - Kattowitz

**Konserven-
und Nahrungsmittel - Fabrik**

**Fabryka Konserw
i przetworów spożywczych**

» **W A N D A** «

W A R S C H A U

Bracia Pakulscy

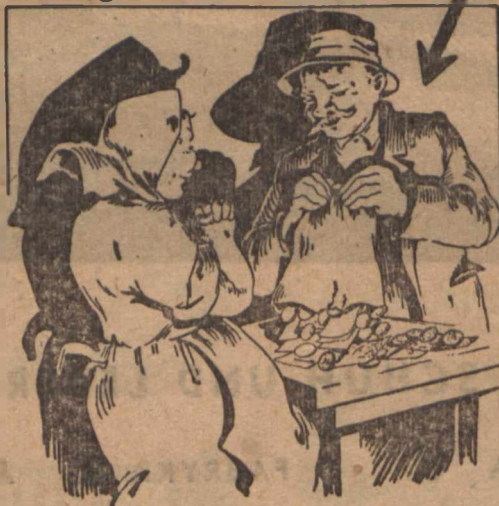
W A R S Z A W A

WSZYSCY GRAMY W LOTTO LICZBOWE

Już od kilku miesięcy gra ludność Generalnego Gubernatorstwa, a zwłaszcza mieszkańcy większych miast, jak Krakowa, Warszawy, Lublina, Lwowa, Radomia, z zapalem i z wielkim zainteresowaniem w Lotto Liczbowe. Z zapałym oddechem oczekują szerokie masy grających na wynik ciągnięcia w niedziel, że ta wpłacona stawka 1.— zł. przyniesie im setki a nawet tysiące złotych wygranych. W licznych Lotto-Kolekturach zjawiają się chętni ze wszystkich prawie warstw społecznych i stawiają na numery, które nieraz im się w snach objawiły, lub które wyczytali w sennikach.

Każdy grający otrzymuje jako potwierdzenie stawki (od 50 gr wzwyż) specjalne pokwitowanie (kupon), na podstawie którego wypłaca się w razie wygranej wielokrotność stawki. Im większa stawka, tym wyższa wygrana; im

*Loszredrony
jeden złoty!*

bardziej różnorodne rodzaje gry, tym pewniejsze i liczniejsze możliwości wygrania. Ponieważ Lotociągnięcie odbywa się dwa razy w tygodniu (w Krakowie i w Warszawie), jest więc okazja do częstszego grania i wygrywania.

Z pośród liczb od 1—90 wybiera się jedną liczbę, na którą stawia się stawkę. Grać można nie tylko na jedną, ale także na 2, 3, 4, lub 5 liczb (numerów).

Przy odgadnięciu jednego numeru wypłaca się przy wygranej 10-krotną stawkę, 50-krotną stawkę wygrać można, jeżeli oprócz numeru odgadnie się i kolejność jego wylosowania.

Przy odgadnięciu 2 numerów wygrywa się 180-krotną stawkę — gdy zaś odgadnie się wszystkie trzy numery, wysokość wygranej wynosi 3.600-krotną stawkę.

Wysokie wygrane (w tym także powyżej 10 tysięcy złotych) powtarzały się w ostatnich tygodniach często.

Blizszych Informacji o umowach gry, wysokości stawek i planie gry udziela każda LOTTO-KOLEKTURA

Bata SCHUH UND LEDERWERKE A. G.

K R A K A U
ul. Floriańska 28

FABRYKA R A D O M
ul. Dolna 10

GEGRÜNDET 1856

ROK ZAŁOŻENIA 1856

INDUSTRIE und HANDELSBETRIEBE

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE

G.m.b.H. **FELIKS PAWŁOWSKI** Sp.z o.o.

Marmelade – Kunsthonig u. Konserven-Fabrik
WARSCHAU-OKĘCIE, KRAKAUER ALLEE 2

Fabryka Marmelady – Miodu Sztucznego i Konserw
WARSZAWA-OKĘCIE, ALEJA KRAKOWSKA 2

DIE FABRIK ERZEUGT:
 VON BEKANNTER QUALITÄT:
 MARMELADE KUNSTHONIG

FABRYKA PRODUKUJE:
 ZNANE ZE SWEJ JAKOŚCI:
 MARMELADĘ MIÓD SZTUCZNY

GROSSVERTEILUNG FÜR OBST UND GEMUSE
WŁADYSŁAW JACZEWSKI u. Co.

Warschau, Mirowski Pl. 11, - Fernspr. 277-15 — 501-09 — 513-85

HURTOWNIA ROZDZIELCZA OWOCÓW I WARZEW
WŁADYSŁAW JACZEWSKI I S-KA

WARSZAWA, Pl. Mirowski 11, Tel. 277-15 — 501-09 — 513-85

Grossoverteilung für Obst und Gemüse

STANISŁAW LIPECKI

Hurtownia Rozdzielcza Owoców i Warzyw

Warschau an der Markthalle 10, Fernspr. 63381

Warszawa, Plac Mirowski 10, Telefon 63381

Wohnung: 633-02

Mieszkanie: 633-02

Honigkuchen
 Teegebäck
 Zuckerwaren

* *
 marmeladki
 herbatniki
 cukry

MICHAŁ WIŚNIEWSKI

WARSZAWA
 UL. POLNA 30
 TEL. CENTR. 7-06-66

Jan Michalewicz

*Obst- Gemüsegroßversteiler
 u. Kartoffelversteilerstelle*

WARSCHAU
 Elektoralnstr. 11
 Ruf 542-61

Jan Michalewicz

*Hurtownia Rozdzielcza
 owoców i warzyw*

Skład rozdzielczy stemniaków

WARSZAWA
 Elektoralna 11
 Tel. 542-61

Waldmeister-Paste zur Herstellung von Bonbons u. Limonade
 Eukalyptus-Paste zur Herstellung von Bonbons
 Zitronade- und Kalmus-Paste zur Herstellung von Süß-
 waren aller Art

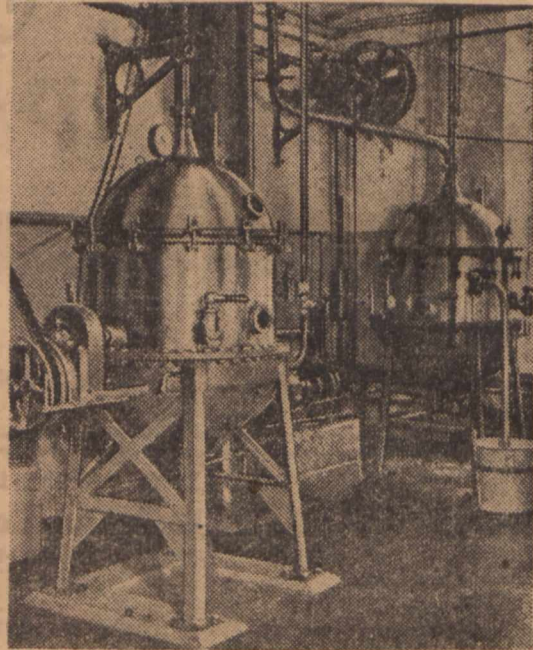
abgeben: **AMANDUS POSSEL & Co., Hamburg 24**

Vollkornbrot-Bäcker
 sind leistungsfähiger

durch **Wülbern-
 Backkästen**
 (Ein Fabrikat durch reiches
 Fachwissen geschaffen.)

Wülbern & Co., Gelsenkirchen
 Zweign. Wilhelm Will, Berlin-Wilmersdorf
 Ahnweiler Straße 10 • Ruf 66 39 48

FRUCTOSA

Marmelade und Konserven
Marmelady i Konserwy

DEUTSCH
KOMMISSARISCHE
LEITUNG

TEIGWARENFABRIK
»MAZOLI«
G. m. b. H.
KRAKAU, KOPERNIKUSSTRASSE 8.
Tel. Nr. 201-10.

*Verkauf
nur gegen
Bürgerschein*

»SPOILIE«

HANDELSZENTRALE DER VERBRAUCHERGENOSSENSCHAFTEN IM GENERALGOVERNEMENT

ZENTRALE KRAKAU

KOMMISSARISCHE LEITUNG: KRAKAU, ALBRECHTSTRASSE 5. — TELEFON 123-58

VORSTAND: „ DIETLRING 23. — TELEFON 12315-18

Das leistungsfähige und größte Großhandelsunternehmen des Generalgouvernements.

KRAKAU	LUBLIN	Distriktvertretungen: RADOM	WARSCHAU
Biała Podlaska Sokolow	Dwikozy Tschenstochau	Kielce Warachau	Radom Zamość
		Fabrikationsbetriebe:	
		Zweigstellen u. Lagerhäuser:	
Distrikt KRAKAU: Jaroslau Jaslo Kazimierza Wielka Krakau Krosno Leżajsk Łańcut Miechów Mielec Neu-Sandez Przemyśl Przeworsk Reichshof Rudnik Sanok Słomniki Tarnow	Distrikt LUBLIN: Biała Podlaska Biłgoraj Chelm Lubelski Hrubieszów Janów Lubelski Krasnostaw Kraśnik Lubartów Lublin Lukow Parczew Pulawy Radzyń Podlaski Tomaszów Lubelski Włodawa Zamość	Distrikt RADOM: Busko-Zdrój Chmielnik Jędrzejów Kielce Końskie Lipsko Opatów Opoczno Ostrowiec Ożarów Petrikau Radom Radomsko Sandombr Starachowice Stąpnie Szczekociny Szydłowice Tomaszów Mazow. Tschenstochau Włoszczowa	Distrikt WARSCHAU: Garwolin Grojec Lowitsch Mińsk Mazowiecki Ostrów Mazowiecka Piasczno Siedlce Skierniewice Sochaczew Sokolów Podlaski Tluszc Warschau Wegrow Wlochy